

وارلیق

مرداد ـ شهریور
۱۳۶۷

VARLIQ

10th YEAR
NO 3_69
TEHRAN

صایی ۳ ـ ۶۹

قیمت ۴۵۰ ریال

حیدر بابا دنیا یالان دنیادی

بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

ایچینده‌کیلر

(فهرست)

۱ــ حیدربابا بیردئمه‌لی سؤزوم‌وار : دوکتورحمید نطقی ۳
۲ــ پیام ریاست محترم جمهوری اسلامی ۲۰
۳ــ سخنان ریاست محترم مجلس شورای اسلامی ۲۱
۴ــ در هیئت دولت ۲۱
۵ــ شاعر و طبیعت : پرفسور غ. بیگدلی. ۲۲
۶ــ گلین گئدك حیدربابا یاسینا : حسن اسدی «شبدیز» ۲۷
۷ــ اوستاد شهریار : گنجعلی صباحی ۲۸
۸ــ شهریارین مانیمنده : علی سرهنگی ۳۲
۹ــ شهریارلاصون وداع (روبورتاژ) : بهرام انلچین ۳۷
۱۰ــ دفن وختم مراسملری ۴۲
۱۱ــ حیدربابا شاعری : سؤنمز ۴۳
۱۲ــ شهریارین اؤلومو و مطبوعات : ۱ــ مراسم‌دن : ۴۶
۱۳ــ ۲ــ فکرلر و نظرلر : ۴۷
۱۴ــ ۳ــ شعر دیلی‌ایله ۵۱
۱۵ــ شعر مجلسی ۵۳
۱۶ــ آذربایجان کولتور جمعیتی، استراسبورگ. ۸۱
۱۷ــ مجلس شعرا ۸۲
۱۸ــ دوآینه : نادر افشاری ۹۲
۱۹ــ شهریارین مزاری قارشیسیندا : م. ز. شبستری ۹۴
۲۰ــ شهریاریمزگئتدی : ح. م. ساوالان ۹۵
۲۱ــ شهریار اؤلمز : منظوری خامنه‌ای ۹۶
۲۲ــ حدودلاراوتەسینده : شهریارین دالینجا. ۹۷
۲۳ــ اوستاد محمدحسین شهریار : دوکتورجواد هیئت ۱۰۱
۲۴ــ مکتوبلاردان : آذربایجان گولتوراوجاغی، برلین. ۱۰۳
۲۵ــ یاس‌مجلسی. ۱۰۴
۲۶ــ مجلس بزرگداشت در انجمن ادبی صائب. ۱۰۴

۲۷ـ آنالار و شاعرلر : اسماعیل هادی ۱۰۵
۲۸ـ حیدربابا شاعری : آزاده خانم خشکنابی ۱۱۱
۲۹ـ استاد شهریارین باجی‌سیندان : متن ۱۱۲
۳۰ـ در انتظار نورچشم عزیزم پاشازاده ـ مقبرةالشعرا. ۱۱۳
۳۱ـ حیدربابا یالقیزقالدی : پرفسور حمید محمدزاده ۱۱۴
۳۲ـ شهریارا سلام : جلال محمدی (گلچین) ۱۱۷
۳۳ـ خاطره‌لر : علی‌اسماعیل فیروزثمرین ۱۱۹
۳۴ـ شهریار وآذربایجان : صمد سرداری‌نیا ۱۲۲

باش‌صاغلیغی
تشکر و اعتذار

استاد شهریارین آللاهین رحمتینه قوووشماسی مناسبتیله استادی سئوه‌ن‌وطنداش و همشهری‌لریمیزدن بیر چوخ شعر، مقاله ومکتوب‌آلدیق. مجله میزین ظرفیتی و چیخیش تاریخی بونلارین‌ها میسینین چاپ اولماغینا امکان وئرمه‌دی. بوتون دوستلارا و استادین پرستشکارلارینا باش‌صاغلیغی ایله برابر تشکر و معذرتیمیزی تقدیم ائدیریك.

باش‌صاغلیغی

حرمتلی قلمداشیمیز گنج شاعر "حسین آغیارلی" بین آتاسی آقای "محمود سیف‌هریس" ـ بن فانی دونیادان کؤچمه‌سینی آغیارلی جنابلارینا و محترم عائله‌سینه باش‌صاغلیغی دشییریک . روحی شاد اولسون .

اطلاعیه

از مشترکین محترم مجله که حق‌آبونمان سال (۱۳۶۷) را نپرداخته‌اند خواهشمنداست مبلغ (۲۰۰۰) ریال حق‌آبونمان مجله را به‌آدرس بانك‌ملی ایران شعبه داریوش خیابان بهار حساب شماره (۲۱۶۳) دکتر جواد هیئت واریز و فتوکپی قبض‌آنرا به‌آدرس مجله ارسال نمایند تادر ارسال مجله وقفه‌ای حاصل نشود.

وارلیق

وارلیق

مجله ماهانه فرهنگی فارسی وترکی

آیلیق تورکجه وفارسجا فرهنگی نشریه

اونونجو ایل ـ مرداد، شهریور، مهر ۱۳۶۷

□ دوقتورحمیدنطقی

" حیدربابا "یه دئمه‌لی سؤزوم وار...

ـ شهریارین عزیز خاطره‌سینه‌بیردسته‌گؤل داها ـ

۱ ـ گیریش

شاعر شهریار،

فارسجادا غزل اقلیمینده سؤن ذیروه‌یه چیخارن یؤکسک دهاده‌ان قدرتلی یازان حشمتلی اؤزان [۱]؛

"درگ" دیلینده قدیم دفتری ـ دیوانی دؤره‌ن [۲] ودردلی اره‌ن [۳]

"رودکی" لره باشلایان آلتیئن [۴] سؤز شده‌سی نین آخرینجیسی، ایری اینجیسی؛

ایرانیئن باشدان بؤگؤنه قده‌ر شعرده ادبده بئجرتدیگیچون فخرائیله‌دیگی پارلاق سیمالار ایچه‌ریسینده گؤرکملی بیری، قرنین شاعیری؛

---

۱) اؤزان = شاعیر، ۲) دؤره‌ن = طومارکیمی قاتلایان، بؤکن دیوان ـ لغات الترک ده "دؤردؤ" سؤزونه گتیردیگی مثالی عربجه "طَوِیَ الکِتاب" دئیه ترجؤمه ائتمیشدیر (ال یازماسی، ورق ۲۶۷) ۳) اره‌ن = درویش، عارف. ۴) آلتیئن = قیزیل.

آذربایجان ،قوْجامان قطران،بؤیوک خاقانی،اوُلوُ نظامی(۵) ، دگرلی صائب سلالەسیندن،فارس شعری اوْچون بۆنؤوْرەداشی ، اوْرتادیْرەگی، سایئلا بیلن اوْغوُللارئیندان،بیْرداهاسی اوْداهی صنتعتکار ؛

سؤزمئیدانیندا شهسوارایدی .

بیزه گلیْنجه ،

دئمک اوْلارکی، بوُ بؤیوک شاعیر،ایللردن صوْنرا قلبینده یانان، یانیب قانایان،بیر یارا سزمیش (۶)، دریْنده یاتان، خاطیْرەلرین ـ ـکؤهنه کؤکلر تک ـ دیْرچەلیب بیْر گوْن،ترپندیگینی،ایْچینده دوُیموش ، اوُجا داغلارین،دالیْندا قالان،آنا یوُردونون،قیْزیل گوْللری،شیرین دیل-لری ، اوْتموْش ایْللری،بیر یوُخو کیمی،یادیْنا دوْشموش .

دؤنوْب باخیْنجا ، بیْرده نه گؤرموش ؟

دیل باغچامیزین پاییز یئلینده،الدن گئتدیگین ،خزەل باسدیْغین، تالان اوْلدوغون ، ویران قالدیْغین ، دال ـ بوُداغلارین،قیْریْلیْب ـ دوْشوب ، قوُرو اوْتلارلا،گؤلوْن دوْلدوُغون ،قوْشلارین سوُسوب ، سوُیون بوْلانیب ، یاشیللیقلارا،قارا چؤکدوگون ، گوْلون سوْلدوغون ...

شاعیْر بوُنلاری،سزیْب بیْلینجه،قلبی داریْخمیش ، سیْخیْنتی اوْنون باغرین داغلامیش .

هلەآناسی نین دانغمەسیز سؤزسوز ،صحبت سیز ،دیلسیز دوُرغون دوُر ـ دوُغون سئچیب گؤرونجه ، زار ـ زار آغلامیش .

شاعیرین بوُ اوْد،حیگەرین یاخمیش ، شاعیری بوُدرد،سیْندیرمیش ، یئخمیش ، ان غملی دمده،آتا (فضولی)،دادینا یئتمیش ،دئمیش : آی بالام ،من ده سن کیمی،چوْخ زامان اوّل،دیْل باغچامیزدا، تیْکان الیْندن، یئر قالمادیْغین،اوْشن گوْلشەنین،ویران اوْلدوغون،گؤروب یانمیْشدیم ؛ ائلیم لال کیمی،دیلسیز قالاجاق،دئیه سانمیْشدیم ،آلوْوْلانمیْشدیم . لاکین ان آغیر،شرطلره رغماً ،مأیوُس اوْلمادیم .ایْش چوْخ چتیْندی ،اوْ زامان بوُ دیْل،صئیّقل ایستیردی ،کلمەلر راحات،نظمه گیْرمیردی ...

بیْزیم شهریار،اوُلوُ تانریْیّا،توکّل ائتمیش ،دالیْن دایامیش، ائلین داغیْنا . فضولی کیمی :

" منده توفیق اوْلسا بوُ دشواری آسان ائیلەرم
نوبهار اوْلقاچ تیْکندن برگء گوْل اظهار اوْلار "

---

۵) بؤیوک نظامی ، ۶) حسّ ائلەمیش .

دئیه‌رک جۆشموش، و عصریمیزین، بۆ مملکت‌ده، ان آدلی ـ سانلی، شعرینی قۆشموش.

" حیدربابا "دا، اۆ آجیلارین، اۆ دۆیغولارین، اۆ نیسگیللرین اؤز میوه‌سی دیر؛

او، ائلیمیزین، ـ دۆنیا دۆردۆقجا ـ، آنالاری نین، آتالاری نین، ایگیدلری نین، گلینلری نین، کؤرپه‌لری نین، بۆ گؤی قبّه‌ده، عکس‌ائیله‌یه‌جک، دۆغما سسی دیر!

اۆ، شهریارین، خاطیره‌سی دیر...

---

۲ ـ ایضاحلار

شهریاردان صۆنرا شهریار حقّینده تدقیق واثرینی تحلیل ائتمک نؤبه‌سی البته گله‌جکدیر. ایتگی نین چوخ تازه اۆلدوغو، و نتیجه اولاراق دۆیغولارین دۆشونجه‌یه اۆستون جیخدیغی بۆ گۆنلرده "حیدربابا..." یا دایر دئیه‌جکلریمی، قدیم دفترلری و اراقلایاراق، اۆنلارین سارالمیش صحیفه‌لریندن نقل ائتمه‌گی ترجیح ائدیرم. شهریارین آنا دیلینده ایشلتمیش اۆلدوغو کلمه‌لری تدقیقه حصر ائتدیگیم مقاله‌سلسله‌سینده (وارلیق ـ آلتینجی ایل: ۴ـ ۳، ۶ـ ۵، ۸ـ ۷ نومره‌لری، بیرینجی مقاله ۱۳۶۳ ایلی نین باهاریندا چیخمیشدیر. مقاله‌لرین عمومی باشلیغی "هنرشهریار") مقدّمه اۆلاراق شهریارین اؤز آنا دیلینده‌کی اثرلریندن اۆ گۆنه قده‌ر (" حیدربابایه سلام "دا داخیل) یکون اولاراق آنجاق ۲۸۷۱ مصراعین چاپ اولدوغونا اشاره ائتدیکدن صونرا بو اثرلرین اهمیتینی هئچ بیر صورتده اۆنون حجمی ایله اؤلچمک دۆغرو اۆلمایاجاغی آچیغا وۆرولموش و شهریارین آنا دیلینده‌کی قدرتی نین نه‌دن ایران کیتله‌لری اۆچون مجهول قالدیغی باره‌ده ده عئینا بئله دئییلمیشدیر:

" ...عدم آشنائی و فقدان بررسیهای جدّی و نقد راستین و تمرکز توجّه نکته‌سنجان درمسائل فرهنگ فارسی محض، و غفلت از فرهنگ ترکی آذربایجانی که از عمده‌ترین ارکان فرهنگ ایران ـ به معنی اعم کلمه ـ است، سبب شده است که این بخش از سروده‌های شهریار فی الجمله دربوتهٔ اجمال بماند وحتی درحشنواره

هشتادسالگی استاد، چون چرخ پنجم ارابه ازکانون بحث و فحص دوربماند و تنها دریرتوعشق وعلاقهٔ خودشهریار دریچه‌ای بدین باغ سحر گشوده شود و با نیوشیدن چندسخنی ازاین دفترونوشیدن جرعه‌ای ازآن ساغر، حاضران چنان درزیر تاثیر "شراب خانگی ترس محتسب خوردهٔ"، شهریار بمانندکه سرازپا نشناسند."

(دۆڤتورحمیدنطقی ـ وارلیق خرداد ۱۳۶۳، هنرشهریار "ص ۳و۴.)

بوقیسسا آچیخلامادان صونرا خصوصا " حیدربابا یا سلام " اثری اۆزه ـ رینده دۆرولموش و ایستر شعر و ایستر دیل جهتیندن اۆنون خارق‌العاده گۆزه‌للیگی دیله گتیریلمیشدیر. مثال اۆلاراق تۆرکیه دیل عالیملریندن پروفئسور محرّم ارگین ـ ین " آذری تۆرکجه‌سی " کتابی نین اساس بۆنۆوۆره‌سینی شهریارین "حیدربابا ..." ـ سی اۆلوشدوردۆغو اۆرتایا آتیلمیشدی.

" حیدربابا.."نین تانیتماسیندا وتدقیقینده قصور ائدیلمیش ویا ائدیلمه‌میش بحثینی بیرکنارا آتاراق، دئمک اولارکی ائلیمیزوا ونون اوزانلاری بوبابدا هئچ قصور ائتمه‌میشلر. عکسینه، "حیدربابا ..." آز اثرین نصیبی اۆلان عمومی سئوگی و تقدیر حسّلرینه مظهراۆلموشدور. چیخدیغی زامان بیرتوپ‌کیمی گورولدامیش وبۆتۆن آذری تۆرکجه‌کۆلتۆر محیطینده وّلوّله‌سالمیشدیر. اۆلۆمجۆل جانلارا حرکت گلمیش، قلملر کاغیذلار اۆستونده بۆسفرآنا دیلینده‌شعرلر قوشماغا، قوشمالاردۆزمه‌گه باشلامیشدیر. شهریارین سسی، بعضی اوزانلاریمیزدا عیسی نغمه‌سی تاثیری گۆسترمیشدیر.

بوبابدا ۱۳۶۵ ایلینده چاپ اۆلموش بیر یازیمدان بیرنئچه‌سطیری نقل ائتمکده ضرریوخدور:

"....حیدربابا یا سلام‌دا شهریار اۆستادلیقلا صمیمی افاده‌امکانی تاپیب ودۆیغولارینی راحاتجابیان ائتمک اۆچون، خلق ماهنیلاری نین ان سیّال وان آخیجی وزن و شکلینی سئچیب دیر. خلقی ـ میز عصرلردن بری اۆز دردلرینی، حسرتلرینی، اۆمودلارینی بۆ اۆلچولرله سۆیله‌ییب، نه‌دن شاعیرسۆیله‌مه‌سین ...."

(دۆڤتورحمیدنطقی، "حیدربابادان ساوالانا، وارلیق، بهمن ۶۳، ص۴۰)

بیرآز آشاغیدا بوسطیرلری ده برابر اۆخویاق:

"...شهریارکیمی بیرشاعرین بو اۆلچو وشکلی سئچیب وامثالسیز

موفقیت‌له "حیدربابا ..."نی یاراتماسی بوُ شکله یئنی بیر روح وئردی .

اونون سسیندن صاییسیز عکس‌صدالار دوغدو .شاعیرلرین پوره لرینده‌کی داغلارا و یئرلره دقت‌لری چکیلدی واونلارا خطابلار یازیلدی،حیدربابا بوصورتده "داغلارین باباسی" اوْلدو...

(عئینی یازی ، ص ۴۲)

شهریارین حیدربابایا سسله‌نیشیندن صوْنرا یاخیْیندا و اوُزاقدا بو اثره نئچه‌نظیره یا جواب یازیلدیغینی چیخارماق گنج قلملراوْچون ماراقلی تدقیق مسئله‌سی اوْلا بیلر .

عئینی یازی دا دا اشارت اوْلدوغو کیمی، دقّته دگر اوْلماسینا رغماً وهئچ بیر یئرده چاپ اوْلمادیغی اوْچون یاددان چیْخماق اوْزره‌ره اوْلان "جواب" لاردان بیریسی ده مرحوم محمدعلی صائبی نین منظومه‌سی دیر .

تبریزده ،"فردوْسی" مدرسه‌سینده متوسطه دؤوْره‌سینده درس اوْخورکن معلّم جهتیندن اوزومو چوْخ شانسلی صایّمام گره‌کیر .ایسترعلم وفن ایستر ادبیّات وبشری مسئله‌لری موضوع ائدینن رشته‌لرده بیرنئچه یاخشی و سئچکین معلّملردن درس‌آلماق یادا اوْنلارلا تانیْش اوْلماق سعادتی حیاتیْمین ان یاخشی تصادوْفلریندن دیر . نئچه‌کی، آنادیلینه باغلیْلیغین ،اوْ آغیر شرایطده و مین بیر یاساق ـ قادا غانلیْغا رغماً ان باریْز نمونه‌لرینی بیر نئچه معلّیمیْزده گؤروْردوک .اوْجمله‌دن دیلی‌میزی"نفی و نهی"ائدن بیر منظوم"پوْستئرین "(اوْزاماناللار"کتبه" دئییردیک) ایْکی آیری زامان ومکاندا مرحوم حبیب‌ساهر ومرحوم‌محمد علی صائبی معلّملریمیز طرفیندن مسخره‌یه آلیْندیغینی گؤرموش اوْلدوغومو، دوْنن کیمی،خاطیْرله‌ییرم .منتها ،بوایکی شخصیّت هربیْریسی‌اؤز مزاجینا گؤره‌داوْرانیردی .مرحوم ساهر آجی ـ آجی حرصله‌نه‌رک و عصبی حالدا ،مرحوم صائبی ایسه سوْیوق قانلی،معنالی ـ معنالی گولومسه‌نه‌رک وبیر"دوُبیتی"ده نه‌جوْر اوْلوردایازانیْن " ۴ دانا بارا بیزدن قویدوغونو" آختارارکیمی دوْشونوب صوْنرا "الماْمورمعذور" دئیه‌باشینی ترپه‌ده‌رک .

تاسّفکی، صائبی دن درس‌آلماق اوُزون زامان بیزه‌میسّر اوْلمادی. ظریف‌طبعی،درین نظری و چوْخ ایْنجه نکته‌لرینی اوْنون درسلرینـــدن

استفاده ائدنلرویا اۆنونلا تانیشلار یاددان چیخارا بیلمزلر.

آرادان چۆخ اۇزون زامان کئچدی ۱۳۲۰۰ شهریۆریندن قاباقکی دۆۆره ده. ایٚتیردیگیم معلّمین ایٚزینه خۆش بیرتصادف اثری اۆلاراق ۱۳۶۴ ـ ۆن مهرآیٚیندا تبریزده راست گلدیم. ائلیمیزین خوش طبع شخصیتلرین ـ دن اۆلان آقای محمودآقا حبشی نین حجره سینده ایدیگ. بۇمحترم تاجیر ـ ین هئچ بیٚر مجلیسی گۆزه ل سۆز و نکته دن خالی دگیلدیر. مختلیف موضو ـ علاردا دانیشا ـ دانیشا اۆتوردوغو میزین صاغ گۆزوندن بیٚر نئچه صفحه یازیٚلی کاغیٚذ چیٚخارتدی. کاغیٚذلارین صاغ باش گوشه سینده بئله بیر عنوان چاپ اۆلموشدو: "صادق بستنی"، مشهد، خیابان نادری. آلت طرفده، تله سه ـ تله سه یازیلمیش خۆش شکسته خطّ ایٚله بیرصیٚرا سطیرلر.

باشلیق: "از استاد محمدعلی صائبی مقیم مشهد".

بو مشهد سۆۆقه تی نه اۆلسا بگه نیرسیز؟ بلی، بیزیم مرحوم صائبی معلّمین شهریاریٚن حیدربابایا سلامینا وئرمیش اۆلدوغو جواب! منظومه نین بۆتۆن اۆلمادیٚغی شبهه سی، رسم الخطّین ـ گۆزه ل اۆلماسینا رغماً تۆرکجه متنی نی اۆلدوغو کیٚمی و نقصانسیز منتقیل ائیله یه بیلمه دیگی بیرطرفدن، منظومه نین بدیعی و حسّی قیمه تی اوبیرطرفدن، مجلسین بانی سی، فاضل دوستوموز آقای زکریّا طرزمی ـ نین تکلیفی اۆزه رینده دقّتله دۇرماغیٚمیزی ضروری قیٚلدی. تکلیف، منظومه نی تاماملاماق و چاپ ائتمکدی. اوّلا منظومه ده آدی گئچن شخصلره مراجعه ائتمه گی دۆشوندوک. لاکین الیمیزده اۆلان قات ـ قاریشیق ۳۸ ـ بنذلیک منظومه ده آنجاق ایکی آد واردی: آقای دیهیم و آقای جعفری. بۇنلارین کیچیک آدلاری ـ دا منظومه ده طبیعی اۆلاراق گئچمه ییردی. بیرآز آختاردیقدان صونرا بیرینجی سی نین آقای محمددیهیم جنابلاری و ایکینجی شخصیّتین ایسه حجّة الاسلام آقای محمدتقی جعفری جنابلاری اۆلدوغونو تثبیت ائتدیک. آختاریشلارین نه جۆر آپاریٚلدیغی نی تفصیلاتلا دئمک اۇزون سۆرر. بۇ قده ری سۆیله نیرسه کافیدیر: آقای طرزمی مرحوم صائبی نین ورثه سینی گۆرمک اۆچون مشهده قده ر ده گئتمه لی اۆلدو.

بو آختاریشلارین نتیجه لنمه سینده حجّة الاسلام آقای جعفری جنابلا ـ ری نین سهمی اۆلدوقجا بۆیوک دۆر. شاعیرین قئیدلرینی احتوا ائدن دفترلر امانتاً الیمیزه گئجدیکده حیدربابایا جواب منظومه سی نین باشقا یادداشتلار آراسیندا قارالانمیش، قاریٚشیق مسوّده لریندن پارچالار

داغینیق حالدا اؤلسادا تاپیلدی .اونلاری تنظیم ائتمک و اؤخوماق چوخ جتین اؤلدو .بیرنئچه یئرده (متن ده ☐ ☐ علامتلری آراسینا آلینیب دیر) یازیلاری دوغرو اوخوماق ممکن اؤلموردو ،بعضاً ده شاعیرین فیکرینی دگیشدیرمیش اؤلماسی و اوزگه بیر یئرده بیرمصرعی باشقا بیرصورتده تکرارلاماسی حاللارینا تصادؤف اولونوردو .نه ایسه ،شهریارین عزیز خاطیره سینه بیردسته گؤل عنوانی ایله ،(آقای طرزمی نین نقل ائتدیگی کیمی)، شهریارئین بالذّات بگنمیش اؤلدوغو بؤمنظومه نی صون شکلی ایله اوخوجولارا تقدیم ائدیریک .قوی معلّم محمّدعلی صائبی و اوستاد محمّدحسین شهریارین ایکیسی نین ده روحلاری شاد اولسون !

منظومه بئله دیر :

۳- متن

" حیدربابا " گؤزلرین آیدئن اؤلسون
سنی گؤروم بیر ائتدیگین میّن اؤلسون
"شهریار" تک میّنلرحه اؤغلون اؤلسون

غزل یازسئن سؤزو توتسون دونیانئ
ایشیقلانسین نورو توتسون هریانئ.
قیئرخ بئش ایّلدیر تبریزدن من چیئخالی
خیئنوّ توتوب بوغازیمی سیئخالی
غصّه و غم صبر ائویمی یئخالی
دای گؤرمه دیک بیّر گؤلن اؤز زمانداً
آغیئز دادئ آنلاما دیئق جهاندا.

او وختلر کیّ کورپه لیّکدن من گئچدیم
بیّر قولایئم قره - قورونو سئچدیم
دؤرد یاشیئما ،بئش یاشیئما یئتیشدیم
جؤجه قالماز سبد آلتدا همیّشه
توتار هلبت اوزونه بیّر ایّش - پئشه.
" چای قیئراغی " منه اؤیناق یئری ایدی
"یخچل گؤلو" قونّاق - قونّاق یئری ایدی
بیّیب - قیئزی گیّل منه یاتاق یئری ایدی
آخیر سفر دیّنج اؤلمادی یاتاغئن
گؤل کیّ گئتدی، چک گؤلزاردان آیاغئن.

حمّامدان بۇغلو- بۇغلو چێخاندا
بچچی(بندچی) سلطان بوینوموزو سێخاندا
كۆرسو آلتێندا نۆخۇد- كیشمیش تێخاندا
یۇخو كێمی یادا گلر اۆ زامان
لاپ دئیه سن هئچ یۇخموش اۆ دۇران
میرزاآقانین قێزی جۇراب توخۇردو
جۇراب میلین هئی چكێردی - سۇخوردو
هر ایلمه‌گه بیر بایاتی اۆخۇردو
" گلین گئده‌ك خان باغێنا خزه‌له
گۆزوم دۆشوب ائیّواندا كی گۆزه‌له"
شاقێلدادێردی آغزێندا ساقیزی
یئریردی ائیوان اۆستونده دیز - دیزی
اۆخۇیۇردۇ بیر نفسه بۇ سۆزو
" اریك آغاجی اگمه‌لردن اۆلایدیم
آرخالیقدا دۆگمه لردن اۆلایدیم".
" اۆچ دگیرمان اوستو" "شاسان ولی" ایدی
همسایا جامبۇر مشه ممدعلی ایدی
" ایت باز غلام " حالینی بیلمه‌لی ایدی
قۇدوزلادی ایت اۆستونه یۆگوردو
ایت بئجردن بۇندان سوای نه گۆردو ؟
چرشنبه‌لر باش قۇلاغی بزه‌ردیك
صاب له میر (صاحب الامر) مئیدانینی گزردیك
بئش - اون قێران پۇلون باشێن ازردیك
دۇلدورا ردێم جیبشدانی باسدێقدان
شاه پالێطدان،گیرده‌كاندان، فێستیقدان
بۇركۆمۆزه گۆلدن حێققا تاخاردێق
یان - یۆرده‌یه بیر شاه كیمی باخاردێق
نازلی - نازلی سۆزۆلردیك ، آخاردێق
هئریلتی نێن سسی گۆیه گئدردی
هره بیر جۆر هۆشتۆلوملر تپردی
اۆ باداملی آب- نابات‌لار نه اۇلدو ؟

اۆ قانفئلر، شۆقالاتلار نه اۆلدو؟
دۆشه تۆشن مارمالادلار نه اۆلدو؟
اۆنلار قالیڕ بیز گئتمیشیک عم- اۆغلو
بۆ آرادا بیز ایٚتمیشک عم- اۆغلو

جان جان ننه ارێکلری دره‌ردی
ایٚکی بۆلوب وره‌زه‌نه سره‌ردی
قیٚشدا اۆنون قیٚساۆاسیٚن یئیردی
جان جیگردی، خوش داد ایدی واللهی!
شیرین دادلی بیر زاد ایدی واللهی!

ارێک قاخیٚن آغزیٚندا ایسلاداردی
سۆیون اۆتوب تیلیف لرین آتاردی
باشیٚمیزی ناغیٚل ایٚلن قاتاردی
"اۆشودوم ها اۆشودوم "- ۆ دئیردی
"داغدان آلما داشیٚدیم "- ی دئیردی

" مخمل بیٚچن قیٚزیل قئیچی " ناغیٚلی
" بیزۆۆ ایٚلن قۆیون، گئچی " ناغیٚلی
" عبّاس آدلیٚ یۆمورتاچی " ناغیٚلی
"حسن بیگین ایٚتی " سۆموک دیٚشلردی
وئرمه‌سه‌یدین آرپا، آتی کیٚشنردی

" قاوال چالا - چالا باغا " گئدنده
" قیزلاریلان اۆینا ماغا " گئدنده
شیٚللاخلاییب باغا - داغا گئدنده
" کیچیک قیٚزین ممه‌لری " نه اۆلـ
او " داش آتان ننه‌لری " نه اۆ

عمه‌گیٚلین اۆهایّ - هۆیو، دوغاسی
کۆرسۆ اۆستونون شاهداناسی قۆرغاسی
قۆۆۆرمانیٚن اۆ گل - گئدی، غۆۆغاسی
نیٚجارلاری [باشیٚمیزا] چکردیک
هر تیٚکه‌یه بیٚر سۆغانی ازردیک

تندیر آشی سۆپایا دا پیٚشردی
قاینایاردی، گۆپردی لاپه شیٚشردی

دۆررۆ ننه (دُرّی ننه) اۆرتاسینی دئشردی
یاغ باساردی ،یاغ ارییب دۆلاردی
بیر گۆن کیمی یاغ اۆرتادا قالاردی
سوُ چکردی دێشی مێل ائیلەیردی
الین چالێب دیوارلارا ، اێگلردی
"ننه‌م‌پێشیردی من یئدیم " دئیەردی
"اوُمماتیکه " دۆزلدردی قئیّن آنا
گوُببوُلتوُیلان چالاردێلار دالێنا
لال کۆبرا (کبری)ـ نێن ابه‌ـ ابه اداسی
لال قاسێمین پێل ـ دسته اۆیناماسی
لال کرێمین قوُش اوُچورتماق هاوّاسی
نێسگیللی ایدی اۆچونون ده‌داحوالی
چێخماز باشدان هئچ بونلارین خیالی
خان عمی نین یاغلی کۆکه سۆوّقه‌تی
گئدر مگر خاطێریمدن لذّتی
قارا ـ چوره‌ک اۆتو اۆزۆ قت ـ قتی
دادی قالێب داماغێمدا دئیه‌سن
صف چکێبلر قاباغێمدا دئیه‌سن
ملّا قوُققوُ مسجدینده اۆخوردوق
یالان ـ دۆغرو بێرـ بێرینه توْخوردوق
غلط درسی دۆز یئرینه سۆخوردوق
"کاف ٔ دالی "ـ نی "کاف کوُفی"یه‌قاتاردیق
چره‌که‌نی گوتورردیک قاچاردیق
بالا آقا ـ نی سئل آپاران اێللرده
رحمتلی نێن بوُرکۆ اێتدی یئللرده
اوزو گئتدی، سوزو قالدی دێللرده
دۆنیادا دا بیزلردن ده سوز قالار
یۆلسوز دۆنیا وئردیکلرین تئز آلار
ممّد (محمد) بابا چلیگینی دوگنده
اوُشاقلاری ازدیرنده ، سئوندە
شوُلوُقلوُقدا ، هۆشتۆلۆمده ، شۆوّنده

یئره بیخیب ،حبیبلرین آختارادیق
هرنه [واردی] آختارادیق تاپاردیق

کؤهنه سامانلاری گینه سؤوؤردون
یانان اؤره‌کلره گینه اؤد وؤردون
اؤزون یاندیژن بیزلری ده قؤوؤردون
یاش آلیشیق اؤجاقلاردا تک یانماز
عاریف آدام هئچ زادین اصلین دانماز

هوش آزالیب فیکیر گئدیبدیر مندن
روح دارپیخیر ایستیر چیخا بدندن
بؤندان یاخشی باشارمیرام دئیه‌م من
یادیژغادیم سؤزلریم یاددان چیخدی
شیرین عؤمور قوُرتولدو داددان چیخدی

ایلان چالان یاتدی یاتاممادیم من
فیکیرلری باشدان آتاممادیم من
چوخلو قاچدیم دیبده چاتاممادیم من
سحر اولدو یوُخو توتماز عاشیغی
یانار چیراق ، گلر اؤنون ایشیغی

غم آغاجی جانیژمدا ریشه سالدی
غریب جانیژم دؤنیادا یالقیز قالدی
منی فلک بختین گؤزوندن سالدی
هر کیشی نین عؤمروندە همراهی وار
[یالقیز قالانلارین] دا آللاهی وار

باهار گلیر ، خوش خبری نئیلیرم
[گؤلؤ ، نؤغلوُ] ،نئی شکری نئیلیرم
[ال چک] گئده ، مشک ـ عنبری نئیلیرم
یوخ داماغیم قوی گئت ایشین دالیژنجا
اؤره‌ک سیژیقدیر دؤنیا دا قالیژنجا

او واختدان کی آرخالیقلار قوت (کُت)اؤلدو
زندگانلیژق بیزه یانار اؤد اؤلدو
داندیژق حقّی، معبودوموزبؤت (بُت) اؤلدو
دینی ساتدیژق دؤنیایا ، مغبون اؤلدوق
اؤیدوق شیُطان فعلینه ملعون اؤلدوق

اۆ گۆندن کێ، "منوُچ" دئەیک "عبّاسا"
اۆگۆندن کێ، پئریکلەدیک "قالباسا (کالباسا)"
اۆ گۆندن کێ "ماریٚ" اۆلدو "گۆل نساء"
یۆلداش اۆلدوق "مێقێردێجا"، "ۆارتانا"
[ایندی] کێمدیر بۆ ایٚشلردن اۆتانا؟
یۆمۆرتالی سنگک، ایٚچلی چۆرەکلر
زعفرانلی باغلاوالار، پشمکلر
اۆ نعمتلر، نازلی - نازلی خۆرەکلر
ایٚندی دونوب "ساندۆیچ" - ە آی بابا
وار - یوخوموز چیخدی هئچەوای بابا
مرد دۆغانلار، مرد اکنلر اۆلدولر
اۆغلان دۆغان شێرزن لر اۆلدولر
بۆسبۆتۆنلر، یۆل بێلنلر اۆلدولر
بۆ قالانلار نە آروادديرە نە کیشی
آیری جنسدیر، نەارککدیر نە دیشی
غم یئمکدیر گئجە - گۆندوز پئشەمیز
داشا دگدی جوانلیقدا شۆشەمیز
سۆ یئرینە خێنۆۆ ایٚچیب رێشەمیز
گۆروم ایلاهی هاممی دێلشاد اۆلسون
درد - ۆ - غمین الیندن آزاد اۆلسون
ایلدیرێملار عۆمور ایدی، تئز شاخدی
زندگانلیق سۆلار کێمی قێژ آخدی
بێزە دۆنیا پێسلیک گۆزۆیلە باخدی
بیز دگیلدیک مگر اۆنون اۆۆلادی
بس نێیّە بس بێزی بئلە تۆۆلادی؟
[انسانلێغین بۆلاغی چۆن] بۆلاندی
"رهگۆذرء انسانیّت" دۆلاندی
"سَفَهٌ" یۆلو سۆپۆرۆلدۆ سۆلاندی
یۆل گۆرسەدن اۆلدو بازار اۆغرۆسو
دای بێلمیرم نۆلدو سۆزۆن دۆغروسو
آداملارا بنزەمەین آداملار

بی وجـــودلار ، سؤز بیلمـه‌ین آداملار
آداملیٚغـــا حسرت یئـیه‌ن آداملار
آدام اوْلـــدو آداملیٚغـــا قاریٚشـدی
قورد ـ قوش کیمی آداملیٚغـا داریٚشـدی
کین گیزله‌دیب دوْسـتلوق اظهار ائدن کس
دوْداق بوْزوب ، گؤزدن خوْمار ائـدن کس
شهوَت اوْسـته جانیٚن نثـار ائدن کس
وفا بیلمـز خلقتـیٚنده خـلل وار
ایٚت قوْرساغی یاغ گؤتورمز مثـل وار
سؤیکه‌شـیبدیر غصّه وَ غم یان ـ با ـ یان
تک دگیل سـن غم اوْسـتونه غم قوْیـان
دوْنیـا بوْدور، آچ گؤزونو بیٚـر اوْیـان
سنین کیٚمی میٚـنلرحه آغـلایان وار
قانلی باغری غم ایله داغـلایان وار
نه یاخشـی دیٚر غصّـه وَ غم اوْلمـایا
بوْ گوْل اوْزلر قوْجالیٚقـدان سوْلمایـا
صاف اوْره‌کلر خیٚـناوایـلا دوْلمـایا
یا عؤمورو محنـتلرجه یـازالا
یا محنتـلر عؤمور کیـمی آزالا.
" حیدر بابا " گوْن باتـدی آخشام اوْلدو
آدلیٚملیـلار دؤوَره‌ده بدنام اوْلـدو
پیٚشمیش سؤزلر قوْلاقـلاردا خـام اوْلـدو
قوْتوْر گئچـی سرچشـمه‌دن سوْ ایچـر
سـندن سوای بوْ سـؤزلری کیٚم سـئچر ؟
بوْدوْنیادا وای درمانیم وای دردیـم
محبّتین گوْلون اکدیم وای دردیـم
قیٚنامایٚن گر غمی می گؤسـتردیـم
آی عاشیٚقلار چالیٚن سؤزدن غزلـدن
انسـان اوْلان بدبخت دیٚر ازلـدن
" حیدر بابا " دئمه‌لی بیٚر سـؤزوم وار
آدلاندیٚردی سـنی اوْغلون شهـریـار

خوشبخت آتا اوْلادیلن آد تاپار
اوْنون سؤزو ، سنی سالدی دیللره
باشی داشلی بیْر داغ ایدین هئیوه‌ره!
" حیدربابا " سن شهریار بئجردون
بیر شبچراغ ء شاهوار بئجردون
دیوان ء شعره شاهکار بئجردون
اللّه ائتسین غوْنچه لریْن سوْلماسین
قوحالمیسان ، دای‌قوْرخورام اوْلماسین.
" حیدربابا " گئچن گئچیب دم قالار
بو دوْنیادا غم یئیه‌نه غم قالار
شهریارین نیه غمه غم قالار
گره‌ک باخسین دوْنیا یا بهْ ـ بهْ دئسین
بوْلبولدور اوْ، گول گؤرسون چهچهْ دئسین
بوُ غصّه‌لر عؤمرو تالار شهریار
گئچنلردن بیْرجه سن سن یادگار
آذری لر سنه ائیله‌ر افتخار
بوُ غصّه‌ـ ایْلن سیْنسیْتمه ارکانینی
میاغایات اوْل ساخلا اوْغول جانینی !
سنین قلبین گر"مجمع ء احزان"دیْر
منیم سینه‌م "دیباچهٔ حرمان"دیْر
آدین دئمه‌ک خاطیره‌ بیر نیران دیْر
ورقلری نیسگیل ایلن دوْلوبدور
ازل گوْندن قسمت بئله اوْلوبدور
هره نین وار یوز جوره "یادبوُد "وُ
دوْلوبدور اوْ " یاد بوُد" دان وجوُدو
دئمک اوْلماز سنیْنکی لر تک بوُدو (ر)
خاطیره‌نده میْنلر نکته قازمیسان
میْن دن بیْرین بوُ دفتره یازمیسان
قیرخ بئش ایْلدیر خوْراسانداقالمیْشام
آنا دیْلین بوْتون یاددان سالمیْشام
بوُ سؤزلرده سندن الهام آلمیْشام

دۆزلو اۆلسا سندن تاپێب نمەگی
اۆزون دئدین " ایگیت دانماز امەگی "
هۆشسوزلۆقدان دۆز یۆلومو دۆندردیم
عاغیل ، آنلاق ورقەسین چۆندردیم
بال ، مشهددن ساوّالانا گۆندردیم
آنلامادیم اۆردا شیرین دیللر وار
شهریار تک خوش نغمه بۆلبۆللر وار
گۆرسنمەییب بو دونیادا هئچ کسه
قارغا وئره بۆلبۆل ایلن سس- سسه
حقدیر اگر هرکس منی پێسلەسه
آدام گرەک اۆز حدّینی آنلایا
عئییب دیر کی ، خۆرۆز واختسیز بانلایا
بیر ایل قالدیم تبریزده داد گۆرمەدیم
ایفادەدن سوای بیر زاد گۆرمەدیم
کین ، کدورت گۆردوم ، وداد گۆرمەدیم
او بێر ایل ده " دیهیم " ایدی همدمیم
اۆنلان ایدی ، هم شادلیغیم هم غمیم
غربت تۆزون رخسارێمدان اۆ سیلدی
دیل بیلن دی ، هرنه دئدیم اۆ بیلدی
"یادش بخیر!" اۆ زاماندان چۆخ ایلدی
اۆنو گۆروم سێنسێمەسین جهاندا ،
هئچ درد ایله اینجیمەسین جهاندا !
" جعفری " ده اللّه قدرت ایشلەدیب
قدرتینی اۆ وجوددا گۆرسەدیب
محبوب ائدیب ، خلق ایچینده ایستەدیب
اۆزو جوان ، عقلی قوجا جعفری
" ذَوی النّهیٰ ، اولی الحجیٰ " جعفری
"اعتماد" تک هئچ کیمسه سۆز باشارماز
چوخ سۆزو وار هله- هله قۆتارماز
سۆز باغچاسین هئچ کیم اۆحۆر سۆوّارماز
دانێشێقدا قاینێر- داشیر "اعتماد"
اما حئیف چۆخ دانێشیر "اعتماد"

اینانیبدیر صافاوْرەکلن هرزادا
یوْلداش دئییب یاپیشیبدیر هریادا
دیْبده گوروب یئتن یوْخدور فریادا
گوزەللردن نیْیه وفا اوْمودور
یوْلسوز زمانەدن صفا اوْمودور.
جنّت اولسون "شقاقی "-نیْن یاتاغی
تئز چکیلدی آرالیقدان آیاغی
بوْ اوْرەکدیر" فریدون "-وْن مشتاقی
من گوزەنده اوْچ یاشدا ایْدی " فریدون"
چیْققا کیْمی داش- قاشدا ایْدی " فریدون".
"علی زاده" دفتریمی نئیلەدی؟
اوْ بیردانه گوْهریمی نئیلەدی؟
اوْ ایشیْقلی اختریْمی نئیلەدی؟
اوْ دفتری سنی اللّه ایْتیرمه
ایْتگین سوزون بیْرده دیْله گتیْرمه
ظرافتی قوْی قیْراغا سوزوْن دئ
اوزوْن چیْرپما در- دیوارا دوْزون دئ
واسیطه سالما، سوزلرینی اوزون دئ
هارا سالدین اوْ دورج ء افکاریمی،
نئیلەیبسن جعبهء اسراریمی ؟
" عالی نسب" او منبع ء شرافت
اوْنا گوروم یئتیشمه سین شر، آفت
سلامیمی یئتیر اوْنا بوْ ساعت
فیکری ایشیْق ایستکلی، خوْش رفتاردیر
اوْجوْر آدام بو دوْرەده نوْبادیر.
" حاج حبیب "- ین داغیْلماسین تیْفاغی
گوْلسون اوْزو گئتسین قارا قاباغی
یاغ - بال ایْلن دوْلسون اوْنون چاناغی
"بی بی نەوه"لر دیلشاد اوْلسون جهاندا
خانمانی آباد اوْلسون جهاندا.
" حیدربابا ، دوْنیا بشوەز دوْنیادیر

ذاتی قیْریق ، نهادی کز دۆنیادیر
نامرده دۆز، مرده مُعوه‌ج دۆنیادیر
هرکس اوْنا بئل باغلاسا آزیبدیر
اوز الیلن اوز گوْرُونُو قازیبدیر
آخار سُولار گۆللو باغلار قالاجاق
قوْملو چایلار داشلی داغلار قالاجاق
بیزدن صوْرا گؤزلر آغلار قالاجاق
گئدرکی ییک بیزدن صوْرا گلن وار
سئوینن وار ، آغلایان وار، گۆلن وار.
" صائبی " نین او نیسگیللی دردلری
ناله ائدر بیر نئی کیمی بندلری
یوْچا چیْخدی دۆنیادا خدمتلری
ایْندی اوْنا قوْلاق وئرن، یانان یوخ
کیْمه دئسین درد-ۆ- غمین قانان یوْخ !
غوْرا ایْکن مؤوّۆز اوْلدوْق دۆنیادا
تامارزی ییق سئوینجه ، ذوقا ، دادا
بو دیریلیگ والله دگمز هئچ زادا
نیسگیل ، آرزو، خاطیر، گؤنول بالتمام..
یاریل ، ییرتیل ، سو ایچ ،قورتول والسلام
* صون *

عزیز اوخوجولار

مرحوم صائبی نین منظومه‌سینده گئچن "یئر" و "شخص "آدلاری و اشاره اولونان "حادثه‌لر حقینده بیر بیلدیگینیز وارسا لطفاً بیزه یازینیز . ایندی دن تشکرلر.

جمهوری اسلامی ایران

ریاست جمهوری

درگذشت شهریار

بسم الله الرحمن الرحیم

یک هفته پیش ،شهریار شعر و ادب ایران درگذشت و بلبل دلستانسرای غزل فارسی خاموشی گزید .بیش از نیم قرن، شهریار، ذهن و دل دوستداران ادبیات و هنررا باشعرخودوباصفا و خلوصی که از آن چلچراغ رنگارنگ می تراوید ،نوربارانمی کرد. وبازبانیکه اگرنه زبان مادری او ،اما زبان دل و روح واحساس اوبودبه دلهای شیدا ،شوروحال می بخشید و بزرگترین گنجینهی غزل و قطعه و مثنوی معاصرراکه تنیده و بافتهئی از ابریشم خیال و ذوق و زبان و فکر اوبود ،می آفرید و می اندوخت و آنگاه کهاین ترک پارسی گوی ،زبان بهشعر آذری می گشود، آن همهرا به دوچندان و همراه با استادی بی نظیر خود ،درمعرض تماشای هنرمندان و هنرشناسان می گذاشت .

دردهسال آخر عمر ،این مرد بزرگ واین شاعر کهن ،با دلی جوان و لبالب ازشوق و احساس وبادرک وظیفهی بزرگ شاعر دوران انقلاب ، همهی سرمایهی عظیم ذوق و هنر خودرا درخدمت هدف و راهی گذاشتکهکشور او ومردم اوبرگزیدهوبرای آن تن به فدا کاری دادهبودند .او انقلابرا و جهاد و شهادترا درشعر روان و روشن خود سرود و برترین مضمون دوران عمر بابرکتخود را دربخش پایانی شعر ماندگارخویشگنجانید .اوپیام انقلاب اسلامی را بادلی نیوشیدکهازکودکی بهپیام قرآن گوش سپرده ودردههای آخر عمر ،دراسرار ومعارفآن بهغوروتدبر پرداخته بود .اوعاشق قرآن بود و قرآن مجسم وزندهرا درانقلاب اسلامی ونظام اسلامی مشاهده می کرد ،از آنرو خودرا درخدمت انقلاب خواست و گذاشت وبهمردمی کهجان در گرو آن نهادهبودند پاسخ مثبت داد .

درخشانترین هنر شهریار آن است که وظیفه‌ی تاریخی خودرا شناخت و با همه‌ی وجود و به‌کمال خلوص به‌آن عمل کرد.

اکنون این شاعر حاودانه و این انسان مخلص و با صفا و این چهره‌ی بارز ادب معاصر فارسی و آذری، از میان ما رخت برکشیده و مردم ما را داغدار ساخته‌است. تجلیل شایسته‌ی مردم از او، تجلیل از هنر آمیخته به‌ایمان و اخلاص است و این برای هر هنرمند مردمی پاداشی بزرگ است و پاداش خدا بسی بزرگتر و پایدارتر است.

این جانب این فجیعه را به‌عموم ملت ایران مخصوصا به‌هم میهنان آذربایجانی و تبریزی و بالاخص به‌خانواده و دوستان و یاران آن فقید تسلیت می گویم و رحمت و غفران الهی را برای وی مسألت می کنم.

سیدعلی خامنه‌ای

رییس جمهوری اسلامی ایران

۱۳۶۷/۷/۳

سخنان ریاست محترم مجلس شورای ملی:

آقای هاشمی رفسنجانی (درخطبهٔ نماز عبادی ـ سیاسی تهران) افزود: درهفتهٔ گذشته یکی از ستارگان ادب را از دست دادیم. مرحوم شهریار که انصافا شاعر وادیب توانائی معاصربوددرتاریخ ما ایشان برای محیط علم‌وادب وفضل مایهٔ افتخار بود من رحلت ایشان را به‌همهٔ ادبا وشعرا و هنرمندان اسلامی وخانوادهٔ محترمشان تسلیت می گویم انشاءالله ادبا و شعرای ما راه این شاعر معاصررا ادامه‌خواهندداد "

ـ۱"فروغ آزادی" تبریز، ۳ مهر ـ ص ۴)

درهیئت دولت:

درهمین جلسه (هیئت دولت) بمناسبت درگذشت شاعرارزشمند استادشهریار ازاین شخصیت ادبی معاصرتجلیل شدو فقدان این شاعر گرانقدر فاجعه‌ای اندوهبار برای جامعهٔ اندیشمندان و هنر دوستان کشور توصیف شد "

(فروغ آزادی، تبریز، ۲۹ شهریور ـ ص ۱)

شاعیر و طبیعت

"خوشکنا بین یولو ، بندی ، بره سی ....." پرفسور غ . بیگدلی

(شهریار)

سیدمحمدحسین بهجت تبریزی (شهریار) حاج میرا سما عیل آقا خشکنا بی نین اوغلو ۱۲۸۵ ـ شمسی ایلینده تبریزده آنا دان اولموش و اوزا مان تبریزده باش وئرن سیاسی ـ اجتماعی حادثه لرله علاقه دار عائله سیله آتا بابا یوردو (خوشکنا با) کوء چموش ، اوشاقلیق دورا نینی حیدربابا داغینین اتک لرینده کئچیرمیش دیر .

حیدربابا داغی واونون اتک لرینده یئرله شن گوء زل طبیعتلی و باغ ـ باغچالی کندلرا ونون اویلاغی ، سئیرانگاهی ،والهام اوجاغی اولموشدور ، صونرا لار آدی شهریار رین آدیله اوجالمیش وابدیته قووشمو شدور .

شهریار رعوء مرونون ان گو "زل چاغلارینی وان حساس وقاورا ییجی دوء ورونو بومحتشم‌دا غین اتک لرینده‌باشا وورموش ، وگله جک یارا دیجلیق وشعری اوچون الهام لانمیش دیر .

بوداغ آذربایجانین‌تبریزا طرافینین عباس محالینین شمال غرب طرفینده ، قاراچمن دن دوز ۶کیلومتر فاصله ده یئرله‌شیر . داغین اتک لرینده‌ن دورنا گو "زلو دوم ـ دورو بولاقلار آخیر . داغین اطرافیندا یاشیل یاماجلار ، گوللو ـ چیچک لی تارلالار ، آل ـ الوان بزه‌کلی ، سولو صفالی باغ ـ باغچالار و چوخ برکت‌لی مختلف‌چشیدلی بول محصوللو : گوللوجه ، نارین آباد ، باشکمند ، داش‌آتان (قره بابا) ، زیلوجه ، گلهین ونهایت‌شاعیرشهریار رین بئشیگی ییلاق قاییش‌قورشاق، شنگول آوا وخوشکنا ب کندلری یئرله شیر .

بونلاردان خوشکنا ب وشنگول آوا وقاییش‌قورشاقین بعضا " داها قدیم تاریخی واوزاق بیرکئچمیشی اولموشدور ، صونرا دا شهریار رین تاثیری ایله آدالاری دیللرا زبری اولموش ، شهرتلری آرتمیش وبوتون دونیا یا

یا بیلمیش دیر.

شهریا رین آتا ـ با با سینین مسقط ا لرا سی‌ها بیلان خوشکنا ب ،دئییلن لره گؤره وقا زینتیلاردا ن ا لده ا ولونا ن ما دی آثا ر وتا پینتی لارا ا سا سا "، قدیم تا ریخه ما لکا ولوب ، زلزله دن ویرا نه یه چئوریلیب ، یئنی دن حا ضیرکی شکل ده " قلعه با شی " آدلانا ن بیرتپه نین جوا رینداپرپا ا ولونوب ، گئت ـ گئده آبا دلاشمیش‌گؤ زل بینا لار ، صفا لی با غلاروبوللو اکین ـ تیکین تا رلالارینا ما لکا ولموشدور. کندین هرطرفیندن چا یلارآخیر. حیدربا با دا غیندا ن با شلامیش‌گلن " دگیرما ن چا یی" کندیا یکی یئره‌بولوبه خوشکنا بین ا سا س سوا حتیا جینی تا مین ا ئدیر ، با غ ـ با غچا سینی سولایبرو کنده با شیللیق ، گؤ زه‌للیک ، صفا وطرا وت بخش ا ئدیر. بوکندشهریا رین ا صیل آتا ـ با با یوردوا ولموشدور. ا ؤ زو دئمیشکن " قبیله سی بوردا قوروب ا وجا غی".

شنگول آوا یا گلدیکده ، دا ها بؤ یوک کنددیر. بورا نین دا تا ریخی قدیم دیر. دئییلنلره گؤ ره گویا ا وزا ق کئچمیشلرده " شنگول شا ه' آدلی بیرحکمدا ربورا نی بینا ا ئتمیشدیر. کندین ا یچه ریسیندن ا یکی چا ی (قیشلاق وقلمه) آخیر. بوللو سویو ، مونبیت‌تورپا غی ، گؤ زل وصفا لی طبیعتی وا ردیر. بول محصول یئتیریر. ا ها لی سی دا ا مک سئوه‌ر وچا لیشقا ن آدا ملاردیر. بیرسؤ زله حیدربا با ا ته‌گینده یئرله شن کندلر ، ا ویئرلرین گؤ زه‌لی ، بؤ یوگووآبا دی دیر.ا وزون ا یللردن قا لمیش‌ا یری گؤ ودهلی قوجا ما ن قوز آغا جلاری کندا وزونه مخصوص‌بیروقا روئریر. کنددده مختلف چشیدلی میوه یئتیشیر ، آمما آلما سی ا یله آرمودودا ها چوخ مشهوردور.

بورا دا دئمک ا ولارکی بوتون حیه ط لردن سوکئیچیر. ا ئولرها میسی باغ با غچا لار ا یچه ویسینده تیکیلمیشدیر. مئشه‌وا ری ، سیخ بیر یا شیلیق کندین هرطرفینی بورومو شدو. ا وزا قدا ن با خا ن کندی حیدربا با دا غی نین ا ته گینه دؤ شنمیش‌بیرپا رچا یا شیل مخمله بنزه دیروا ونون گؤزه‌للیگینه مفتون ا ولور.

یا غمیرلی ، جوشقون بیربا ها ردا بعضا " آشیب ـ دا شا ن سئل شا قیلتی ا یله‌گلنده ، آرتیق قیشلاق آدلانا ن چا یین وا دی سیندن کنا را چیخیب ، ا و گؤ رکم وگؤ زل لیک لری موقتی ا ولارا ق پوزور. کندین با غ ـ با غا تینا ، ساحل ده یئرله شن ا کین ـ تیکینه ، بعضا " کندین دا م ـ دا شینا دا زیا ن یئتیریر. صونرا دا ن دا ش‌کسن ا وستا لارا ونلاردا ن تیکینتی ودیگرمقصدلر

اوچون استفاده ائدیرلر. گؤرونور صانکی طبیعتین قهرینده‌ده بعضا "بیر مرحمت" واردیر.

قاییش قورشاغا گلدیکده، حاضیردا بوکند عباسی محالی نین اون بؤیوک بول محصوللو، چوخلوا سکانلارا مالک اولان بیرکندی دیر. قارا چمنین دوز ۶ کیلومترلیگینده یئرله شیر. اهالی سی ایکی یوز اوتولی دن چوخدور، کندتصرفاتی ایشلری معاصرلشمیش واوتوزدان چوخ "درین قویو" یا مالک اولموشدور. حیدربابا داغی دوزکندین اوز به‌اوزونده دایانمیش ودیک قاییش قورشاغین اؤزونه باخیر. گؤزل ویا مهیا شیل وصولو- صفالی باغ باغچاسی واردیر. "مسجدبولاغی" کی شهریار" حیدربابا یا سلام" دادا - بونون آدینی گتیریب: - (بولاغ یئنه گلیب گؤللودولدورور / یا قورویوب باغچالاری صولدورور) - سویله میشدیر. حاضیردا سولوله لری چکیلیب، اهالی نین ایچمک سولاریني داتامین ائدیر. مرحوم "شیخ الاسلام" باغچا - سینین قوجامان، ایریگؤزه‌لی قوز آغاجلاری کنده‌بیرنوع وقاروعظمت وگؤزرکم باغیشلاییر، قاییش قورشاقین آلما، آلچاسی ومخصوص آرمودو مشهوردور. دئمک اولارکی بوکند حاضیردا عباسی محالینین اون محتشمو مرکزی کندلیریندن بیری دیر.

مرحوم ملا برا هیم‌دا بوکنده ۶ یاشلی محمدحسینه چره که، صونرا دا گلستان وحافظ درسی وئرمیشدیروا وستادشهریار بوتون عؤموربویو اؤزونو ابرا هیمین شاگردی حسابا ئتمیشدیر واونا درین حؤرمت ومنتدارلیغینی بیلدیرمیشدیر:

-" حیدربابا ملا برا هیم واریا یوخ ؟ / مکتب آچار، اوخوروشا قلاریا یوخ؟ خرمن‌اوستومکتبی باغلاریا یوخ؟ / مندن آخوندا یئتیره‌رسن سلام/ادبلی بیر سلام مالاکلام " -

سؤیله میشدیر.

باخ! شهریار اؤزاوشاقلیق دورانینی بوصفالی وسخاوتلی داغین اتکلرینده، آدلارینی چکدیگیمیزبوگؤزل وآبادکندلرده باشاوورموش، یاشامیش وبوی آتمیش دیر. شهریار بومثل سیز طبیعتی گؤزللیک لردن ابدی بیرالهام ویارادیجیلیق ذخیره سی و قدرتی آلمیش وتوپلامیش و صونرالار رحمتلیک آناسی‌دیلیندن بئله سؤیله میشدیر:

" آنام منی یارادیب، من عالم یارا تمیشام ".

بودورشا عیرا وزون مدت لردوغما یوردوندا ن ا وزا قلاردا یا شا دیقـــــدا ن صونرا ، ط ضیردا دونیا شهرتی قا زا نمیش ، " حیدربا با یا سلام "ا ثرینـــــی نظمه چکمیش دیر . ا وء زونون ا وشا قلیق خا طیره لرینی ،ا یلکین دویغـــو- لارینی ، دیریلمه سی ا یله علاقه دا رنظمه چکمیشدیر :" ا وزون ا یللردوغما یوردومدا ن ا وزا قلاردا یا شا دیغیم ا وچون ، ا وشا قلیق دورا نی ، کئچمیـــش خا طیره لر ، کندحیا تینین گوء زل و دوغما صحنه لری آ زقا لا ا ونودولـوب ، جا نسیز ، بویا سیز دوما نلارآلتیندا گیزلنمیش ، بیرتا بلویا چئوریلمکـــده ا یدی . لاکن رحمتلیک آنا مین تهرا نا گلمه سی جا ن وئریب ، منی یئنی دن دیریلتدی ،ا وشا قلیق خا طیره لریمی جا نلاندیردی ، صولموش وآ زقا لابویـــا لارینی ا یتیرمیش خا طیره لرلوحه لری تا زا دا ن گوء نول صحیفه سینـــــده جا نلاندی . یا غلی بویا لارلاجیلاللاندی . آنا مین نوا زشلری ،ما هینلاری ،زمزمه لری وسوء یله دیگی شیرین شیرین خا طیره لـرمنه ا لها م وقدرت وئردی کی، بوا ثری ا وء زآنا دیلیمده نظمه چکیب ، دونیا لارقدهرسئودیگیم دوغمـــــا خا لقیما وا ئل ـ ا وبا ما وقووم ـ قا ردا شلاریما ا تحا ف ا ئدیم "(۱)

گوء رکملی عا لم آقا ی مهدی مهدی روشن ضمیرده " حیدربا با یا ســلام" منظومه سینین مقدمه سینده یا زمیش دیر : " بوندا ن صونرا قا را جمـــــــن جا دا سیندا ن گلیب ـ گئچن بوتون ا وره ک صا حبلری ، ها می ا هل نظرا وزلر ینی ا وطرفه توتوب ، ا وزا قلاردا کی بیرنقطه یه ا شا ره ا ئدیب ، سوء یلویـــه جکلر : ـ با خ ! ا وخوشکنا ب بیولودور ! ا و ، حیدربا با دا غی دیبرا ا و را شهریا رین دوغما آنا یوردودور " (۲)

ا وستا دشهریا رین " حیدربا با یا سلام " منظومه سی ، بوا وء لمزشا ه ا ثر ، دوغما ملی عا دت وعنعنه لریمیزین ،ا ئل ـ ا وبا مرا سمی نین ترنمونـــــــدن علاوه ، ا ثرصنعتکا رلیق ، خلقی لیک ، فیکیردرین لیگی ، خا لق مودریـــک لیگیندن دوغا ن درین مضمون وگوجلوآفوریزه لرین ا ولگوسووتوپلوسودور . ها بئله سیلیس لیک ، روا نلیق ، عا میا نه لیک جهتیندن آ رتیق آنا دیلیمیزین حدود سوززنگین لیگینی ، صونسوز گوء زل لیگینی ویا را شیقلی ا ینجـــــه لیگنی و آهنگدا رلیغینی بیردا ها نما یش ا ئتدریرن پا رلاق سند ، ا ولگـــــو ونمونه دیر . ا وخوجونودرین دوشوندورن ، دردلرینه درما ن ویا را لارینـــا ملهم قویا ن بیرا ثردیر . قلب لری تسخیرا ئدیب هیجا نا گتیریـــــر .

بوشا ه ا ثر دونیا نین بیرچوخ دیری دیللرینه چئوریلیب ، موسیقـــــی شنا سلارا ونا موسیقی بسله میشلر .

استادشهریار دگرلی عوء مرونون صون ایللرینده " حیدربابا یاسلام"دان باشقا اوء ز آنا دیلینده بیرصیرا دیگردگرلی اثرلرده یازمیشدیرکی، دقت مرکزین ده قرارتوتموشدور. اوجمله دن اونون " سهندیه " سی وبیر صیرا انقلابی شعرلری وسا واش علیهینه یازدیغی اثرلر. شاعیر ین قلمین دن چیخانه وارسا ، هامیسی دوغما ، دگرلی ، عزیز وسئویملی دیر. شهریار مقدساتا باغلی اولان ، دینی اینام واعتقادی محکم بیرصیرا آنا دیلیمیزده شعرلرده یازمیشدیرکی ، بوء یوکاهمیته وسیاسی دگره مالکدیر. اونون شعرلری جواهرکیمی قیمتلی دیر. هرنه‌قلمه آلیب ادبی میراث وملی‌ذخیره دیر ، مثل سیزدیر.

* * *

اوستادشهریار شعری نین اساس‌حصه سینی فارس‌دیلینده ترنم‌ائتدیگی اثرلرتشکیل ائدیر. سعدی نین ، نظامی نین وحافظین دوزگون وحقیقی‌خلفی اولان شهریارین ایری حجملی فارس‌دیللی منظوم ادبی میراثی ،فارس‌شعر وادبی نین شاه‌اثرلریندن صاییلان ودونیا شهرتی قازانان اثرلردیر. اونلارمضمون ، صنعت ، هنروشعریت‌اعتبارى ایله بوتون دونیا خالقلاری‌نین خصوصا " ادبیاتچی شرقشناسلارین دقت مرکزینده‌قرارتوتموشدوروحقلی‌ولاراق، اوستادشهریارا خلق طرفیندن "حافظ ثانی " (ایکینجی حافظ) آدی وئرـ یلمیشدیر.

شهریارین فارسی اثرلری حقینده واختیله بوسطیرلری یازان، علمی تدقیقات‌آپاریب وتورک دیلینده آشاغیداکی اثرلری وبیرصیرا مقاله‌لری قلمه آلیبدیر:

۱ـ محمدحسین شهریار (مونوقرافیا) سی : اثرخیردا جاحجملی بیغجام بیرکتابدیر. باکی دانشرائدیلمیش دیر.

۲ـ شهریارین سئچیلمیش‌اثرلری :بوکتاب ۲۸۰ صحیفه دن عبارت‌بیغجام مونوقرافیک بیراثردیر. بورایا شاعیرین دقتیمیزی جلب‌ائدن شعرلرینی فارس‌دیلیندن آنا دیلیمیزه چئویریب ، یاچئویتدیرمیشیک . شاعیرین هرایکی " حیدربابا یاسلام " اثرینی بورایا داخل ائتمیشیک.

۳ـ ایراندان خارجده شهریار حاققیندا مختلف مجله و روزنامه لرده ایگیرمی دن چوخ مقاله لر نشرائتدیرمیشیک.

۴ـ دونیا شرقشناسلاری سمپوزیوملارییندا ، مسکودا ، باکی دا ، تاشکنددده وتفلیس‌ده معروضه لرائدیب ، شهریارین ایران خارجده تانیتدیرماسینا

شعی گوه سترمیشک . بومعروضه لرده :۱)ـ شهریا ر وشرق . ۲)ـ شهریا ریـــن صنعتکا رلیق خصوصیتلری . ۳)ـ نظا می وشهریا ر . ۴)ـ حیدر با بـا . ۵)ـ حا فظ وشهریا ر / موضوعلاری قویولموشدو.

۵ـ شا عیرین " حیدربا با یا سلام " ا ثرینی با کی دا ا یکی دفعه‌گئنیـــش تیرا ژدا نشرا ئتدیریب ، ا ئله جه ا ثردن معین بندلرینی ، روس ،گورجـو ، ا رمنی ،ا وزبک ،تورکمن وتا جیک دیللرینه ترجمه ا ئدیب یا ا ثتدیر میشیک . بوحوا دث عزیز وطنیمیز ا یرا نا قا بیتدیقدا ن صونرا دا دا وا م ا ثتمیشدیـــرو سئویملی " وا رلیق " مجله میزده وسا یره‌ده شهریا رحقینده‌مقا له لـــــــر یا زیلمیش دیر.

حسن ا سدی "شبدیز"

---

* گلین گئدک حیدربا با یا سینا *

گؤرورم ا ولدوزلار قا را سولـــودا ن * قا را کوینک گئییب ،قان آغلاشیرلار
گؤزلرینندن آخا ن آلـوولـو یا شـلار * ا وفوق ذیروه‌سیندن آشیب داشیرلار

سینه‌سی ا وخلانا ن قا را نقوش‌کیمی * دا غلاردا جیرپینیر ما تم‌دا لغا سی
نه ا ولوب ؟ا وره‌گیم ها را ی قوپا ریر * سما دا قورولوب گونشین یا ســـــی

خیا لیم سؤیله‌ییر :آی پارلاق‌گونش * سن با تا ندا ن،قیزیل گوللرسارالیب
دنیزلرجوشوبا ن،بورلوغا ن دوغوب * دا غلارسینه‌سیندن وولقا ن قوپاریب

گونش دیله‌گلیر :من ذیروه‌ده‌یـــم * ذیروه‌لر ،شوکتین صون آیتی دیـــر
ا بدی پا رلاما ق شهریا ر ا وچـــون * گئدر ـ گلمزیولون نها یتی دیـــر

یئنه آزغین هوشوم گلیر با شیما * خیا ل قوشو قونوب ا ؤز یووا سینا
قارا گون یولداشلار!قا را گئیه‌رک ـ * دورون گئده‌ک حیدربا با یا سینا

گنجعلی صباحی
==========

* اوستاد شهریار *
(۱۲۸۵ - ۱۳۶۷)

اوزون ایللر وطنیندن، ائل - اوبا سیندان آیری دوشموش شاعری بیردن غربت ائله سیخیر کی ،داریلاراق ،

من سنین تک داغا سالدیم نفسی ،
سن ده قئیتر گؤی لره سال بو سسی،
بایقوشون دا دار اولماسین قفسی!.
بوردا بیر شئیر داردا قالیب باغیریر
مروتسیز انسانلاری چاغیریر

دئیه ،هارای سالیر...دوغما یوردو ،آنا وطن یادینا دؤشور .آنا قوینو ،اوشاقلیغین شیرین خاطره لری،قایغیسیز آزاد گونلر بئییننده رقصه گلدیکده ،حیدربابا داغینی مخاطب قرار وئره رک ،حسرت غمی ایله یوکله شمیش اوره ک سؤزلرینی قلمه آلیر و محروم خلقی نین اؤره گینی اوخشایان "حیدر بابایا سلام" اثرینی یارادیر .بوزمانلار خلقیمیز دؤزولمز ،بؤغوُجو و آغیر بیر حیات کئچیریردی .پهلوی رژیمی نین شوونیست سیاستی نتیجه سینده دیل و ادبیاتیمیز دؤشگون،روح سوز بیر حال آلمیشدی ."حیدربابایا سلام" اثری نین چاپدان چیخیب بایلماسی حیاتیمیزدا تاریخی بیرحادثه ،بلکه ده بیر پارتلایش کیمی اؤلدوُ .سوُسمو اؤستونه اؤمیدسیزلیک توزو آلنمیش بلکه ده ،یوخویا دالمیش استعداد- لاری (وطن عاشیقلارینی) سیلکه له ییب آییلتدی. اؤره کلر جؤشدوُ. ملی وارلیق ،دیلیمیزه قایغی، وطن وائل محبتی اوره کلرده شعله لندی.هر طرفدن "حیدربابایا سلام"ا نظیره لر،تشویق و آلقیشلار یازیلدی .

شهریارین "حیدربابایا سلام" اثری نین آزبیر مدتده ،ایلدیریم سرعتیله بایلماغی،دیللر ازبری اولماغی - اونون ساده ،شیرین ، هامی نین آنلادیغی دیلده یازیلماسی،شاعرین خلق حیاتیندان الهامی ائله جه ده ،اوستادلیق مهارتی - سؤزلری سئچیب اؤز یئرینده ایشلتمه یی طبیعت گؤزه للیکلری وحادثه لریله اؤز مصراعلارینا زینت وئره بیلمک قابلیتی،بیرده ،هر پارچادا بیر "مکمل " تابلو یاراتماق قدرتیندن ایره لی گلیبدیر.

حیدر بابا گون دالینی داغلاسین ،
اؤزون گولسون بولاخلارین آغلاسین ،
اُوشاقلارین بیردسته گول باغلاسین ،
یئل گلنده وئر گتیرسین بویانا
بلکه منیم یاتمیش بختیم اویانا

بو بندی اوخودوقدا : ایستر- ایستمز آدامین گؤزونون اؤنونده بهار فصلی جانلانیر .گونش اؤز ایلیق ،زرین شعاعلارینی داغلارین دوُشونه یایدیغی، دوُم - دوُرو بولاقلار قاینایب آخدیغی گول - چیچهک لر ،باغری یانیق قیرمیزی لالهلر باش قالدیریب انسانین اؤزونه گولدویو حس ائدیلیر. ویاخود :

حیدر بابا ایلدیریملار شاخاندا ،
سئللر- سولار شاققیلداییب آخاندا ،
قیزلار اونا صف باغلاییب باخاندا ،
سلام اولسون شوکتیزه ائلیزه ،
منیم ده بیر آدیم گلسین دیلیزه .

پارچانی اوخویورکن - دولغون ،قارا پاز بولودلاری و گؤی اوزونو دوتماغی، گؤینگینی سیخیرکن سئللر- سولار شاققیلداییب آخماغی، قیز گلینلرین ،اوشاقلارین تماشایا چیخیب باخماغی گؤزونون قاباغیندا جانلانیر. بوا ثرین هربیر پارچاسینی اوخوساق بوکیمی صحنهلر مجسم اولاجاق دیر.

شهریارین خاطره دفترینی ورق لهدیکجه ،(مخصوصا کند محیطینده بؤیوموشلر) اوخوجونو اؤز اوشاقلیق ، شیطانلیق آنلارینا ،قایغیسیز آزاد گونلرینه آپاریب چیخاردیر .کئچیرمیش اولدوغو رنگ به رنگ - آجی شیرین و هیجانلی دقیقهلرینی یادینا سالیر.

" حیدربابا یا سلام " منظومهسی نین یاییلماسی ایله ، اوناسایی سیز نظیرهلر، انتقاد مقالهلری، شهریار آدینا منظوم نامهلر یازیلدی .بونلار هربیری اؤزلویونده - معنا درینلیگی، بدیعی دولغونلوغو ایله ادبیات خزینه میزه یئنی سؤز گوهرلری کیمی داخل اولدو.

بوآلقیش وتشویق لر ،شاعری روحلاندیردی ،بعضی نظیرهلره ،نامهلره شهریار ،لایق جواب دا وئردی . شاعر "سهنده" یازدیغی جواب شعرینده :

من داها عرش اعلی کؤلگه‌سی تک باشدا تاجیم وار.
دئیه‌رک ، مسکینلیک ، بدبینلیک ، کوسکونلوک داشینی آتیر."سهندیم
شعرینده ان گؤزه‌ل تشبیه‌لرله دولو سؤز اینجی لرینی سئچه‌رک ،سهند
داغی نین قیشینی باهارینی بیرسؤزله بوتون گؤزه‌للیکلرینی قلمه
آلاراق شعریتین نه اولدوغونو نشان وئریر :
او اتک لرده نه قیزلار یاناغی لاله‌لرین وار،
آی کیمی هاله‌لرین وار ،
گول ـ چیچکدن بزه‌نئده نه گلین لر کیمی نازین ،
یئل اسنده او سولاردان دا درین راز نیازین ،
اوینایار گوللو قوتازین .
دئیه ، اوره‌ک آچان ، فرح دوغوران مصراعلار یارادیر :
هله نوروز گولو وار قار چیچگین وار گله‌جک لر،
یئل یاغیشدا یویونارکن ده گونشله‌ن گوله‌جک لر،
اوزلرین تئز سیله‌جک لر.
دئیه‌رک ، گله‌جگه اومید اویادیر .
شاعر سهندله‌ـ سهند داغینی مقایسه ائتدیکدن صونرا شهریار ـ
شاعرین آرزولادیغی خیالی شن و آزاد بیرحیاته قدم قویاراق یازیر :
شاعرین عالمی اؤلمز اونا عالمده زوال یوخ ،
آرزیلار اوردا نه خاطرلیه امکاندی ، محال یوخ ،
باغ جنت‌کیمی اوردا بو حرامدیر، بو حلال یوخ ،
او محبتده ملال یوخ ،
اوردا خالدیر داها قال یوخ .

oooooooooooooooo

گئجه‌لر اوردا گوموشدندی ، قیزیلداندی گونوزلر،
نه زمرود کیمی باغلاردی ، نه‌مرمر کیمی دوزلر
نه ساری تئللی اینک لر، نه آلا گؤزلو اؤکوزلر،
آی نئجه آی کیمی اؤزلر !
دئیه‌رک ،غم ـ غصه‌نی ، چکمیش اولدوغو روحی عذابلاری اونودور.
حقی ده وار وقتیله دونیا اونا دار زندان گؤرونن ،اؤزونو تنها
بیلن شاعرین هرطرفدن سسینه سس وئریلدی .ائللری اؤزونه دایاق
گؤردوگده فرحلنمییه بیلمزدی .

اما ظن ائتمه کي ، داغلار يئنه قالخان اولاجاقدير ،
محشر اولماقدادی بونلار داها وولقان اولاجاقدير .
ظلم دونياسی يانار کن ده تيليت قان اولاجاقدير !
وای نه طوفان اولاجاقدير ـ .

صانکی ،شاعر ظلم ، ستم ساريلاری نين بنووره‌سی نين لاخلادیغينی گئوروب ، انقلابين ياخينلاشديغينی مژده وئريرميش .

ooooooooooo

نهايت او ، انتظاريندا اولدوغو طوفان قوپدو ،وولغانا چئوريله‌رک ظلم وستم سارايلارينی دارماداغين ائتدی.بونونلا دا شاعر اؤزآرزوسونا چاتدی .حسرتينده اولدوغو"جمهوری اسلامی" رژيمی نين قويينوندا آزاد نفس‌آلا ـ آلا اون ايل عومور سوردو ،يازدی ـ ياراتدی ...

هيهات !... عومور کيمه وفا قيليب ؟.. آمانسيز اؤلوم بؤيوک صنعتکاری سيد محمدحسين بهجت تبريزينی بيزدن آييردی .شهريورآيی‌نين ۲۷ ـ سينده سحره ياخين ، اوزون سوره‌ن مريضليکدن صونرا ، همينه‌ليک اولارا‌ق گؤزلرينی يومدو ، ابديته قووشدو . شعر و هنر دوستلاری نين اوره‌گينی ياندیردی .

لکن ، شهريار اؤلمه‌ميشدير! او ، اؤز ياراديجيليغی ايله اؤزونه ابدی ليک ياراتميشدير !

اثرلری خلقلر آراسيندا سئويله ـ سئويله اوخونور .ديل‌لر ازبری اولموش .شيرين ماهنيلاری راديو و تلويزيونلاردا مغنی لر روحی اوخشا‌ـ يان سسلری ايله دؤرد طرفه ياييلماقدادير . آذربايجان و فارس ديل‌لرينده قويوپ‌گئتديگی اؤلمز ،دولغون وبديعی اثرلر اونو ياشاداجاق ديير ! روحی شاد اولسون !...

شهریارین ماتمینده

● علی سرهنگی اوستا دین حیاتی نین صون لحظه‌لری

1 شهریورین ۲۶ سی شنبه گونو

زرتشت خیابانی، مهر خسته‌خانا سی نین بئشینجی طبقه‌سینده ۵۱۳ نؤمره‌لی اوطاق "اوستادشهریار"خسته‌لیک یاتاغیندا ...

میز اوستونده نئچه‌شاخه میخک گولو، شهریارین دیوانی .

بیر قدر درمان ـ قرص و آمپول

آلما ایله دولو بوشقاب، لیوان و سو

بیرده مهربیبان بیر پرستارین [1]، غمیله دولو، صانکی چاره‌سیز باخیشلاری ....

□

پاییز گئجه‌سی نین ناملایم باشلانیشی ،یئللین اسمه‌سی و سوسه‌ری سسی و اوطاغین آلا ـ قارانلیق ایشیغی،ساعتین تیق ـ تیق سسی و ... " اوستاد" ساکت و معصوم ـ معصوم یاتیب .

اوزاقدا سویون آخیشینی ایزله‌ین سس

و یاخیندا بوغلانمیش پنجره‌نین دالیندا پاییز یئمیش خزللرین تؤکولمه سی ، بیر قوجالمیش آغاجین طنطنه‌لی خزل تؤکمه‌سی ...

آی ایشیغی (مهتاب) بولودلارین اؤوجوندا ....

2 شهریورین ۲۷ سی یکشنبه گونو

صبح ساعت ۴.

دوقتور... دوقتور... پرستار هیجانلی و چاشقین پیللّه‌لردن اؤزؤآشاغی ائنیر و جیغیریر : دوقتور!؟.

" اوستاد" ین حالی قاریشیب ، تشنج و تیترتمه‌سی وار...

دوقتورلار " اوستاد"ین باشی اوستونه پیغیلیرلار.

همیل ـ همیل (احتیاط لا) سی.سی.یو قیسمینا آپاریرلار.

" اوستاد"ین نفس آلماسی چتینلشیب ،اؤره‌گی نین دؤیونمه‌سی شدّتله چوخالیب لحظه‌لر آغیر ـ آغیر کئچیر...

پاییز... یاشلی و قوجامان آغاج اوچون نه آغیر طوفان قوپاریب ،

" اوستاد"ین رنگی سارالیب .

یارپاقلار تؤکولورلر،...
آغاجین نفسی آغیرلاشیب ، اوره‌ک دؤیونتوسو چوخالیب دیر .
لحظه‌لر داغیلیب گئدیر ،دقیقه‌لر ،ثانیه‌لر و ...
ساعت دوز آلتی و ۴۵ دقیقه دیر .
دوقتور ساکن و رنگی قاچمیش اوطاقدان چیخیر...
نفس‌لر سینه‌لرده ،... باخیشلار صؤرغوٌلو .
" دوقتور نه اولوب ؟ نه اولوب ؟ "
...دوقتور دیوارا سؤیکه‌نیب ، باخیر .
اونو ائله‌جه قویوب
هؤوللو ایچه‌ری گیریرم .
یئر ـ گؤیو بیر ایلدیریم شاخماسی دولدورور .
پرستارلار تختی آرایا آلیب ." نه اولوب ؟ " ... دئیه صورغومـــــلا
یول آچیرام ...
ایوای الله... یعنی ... اوستاد"..؟ یاواشجا یانیندا اوتورورام .
پرستار شیوه‌ن چکه‌رک ائشیگه قاچیر...
یئنه بیر ایلدیریم شاخماسی .
یاغیش شدتله یاغیر ، خزللر اوستونه یئخیلیرام...
آغاجین قلبی دا ... یا ... نیب...

□

"اوستاد"ین تختی یانیندا ،یاصدیغا یاخین دورموشام ،"اوستاد" شکـوه
وجلالیله یاتیب اویغویا باتیب دیر .
درین اویغویا ، ان صون اویغویا ...
حرکتسیز گؤز قاپاقلاری آلتیندا نئچه‌دا مچی ،دومدورو گؤز یاشـــلاری
ایشیلدایییر .او ، آغیر طوفان دا آرتیق توختایب ، دوروب ، و
اوزاقلاردان اسیب‌گلن اسطوره‌لر عطری هاوادا...
خسته‌خانا سارالمیش و ایسلاق خزللرله دولو ...
تانیش و گنج پرستار ، یهت‌ایچینده ساخیر .
آغلاماق اونا هئچ آمان وئرمیر .
۳ــــ شهریورین ۲۷ سی یکشنبه گونو
ایکیندی جاغی ساعت ۵ دیر .
روزنامه‌لر ایری تیترلرله " اوستاد شهریار دونیادان کؤچدو "

□

" دوقتور نبیل یئن مطبیندەیم " محبتله قبول ائدیر،
و سؤزه باشلاییر :
ـ "اوستاد"ین اسکیمیش آغ جیگر خستەلیکی وار ایدی .
بو صونلاردا (آخیرلاردا) قلبینه ده تاثیر ائتمیشدی .
صاغ یاندان اورەگینه یئترسیزلیک تؤرەتمیشدی .
ـ دوقتور خارجه گؤندەرمگینه امکان یوخویدو ؟
ـ نییه "اوستاد" بو موضوع دا اصرار ائدیردی لر و حتی معالجەاوچون خارجه گئتمەگه چوخ مائیل ایدی لر و دئییردی لر بلکه "جمالزاده " ایلەده بیر صون دفعه اوچون گؤروشدوم .
بو صون گونلرده اضطراب و تشویشلی ایدی لر .
البته بیزجه خارج سفری فایداسیز ایدی ،اوندان اؤترو کی، اونلارین گؤرەجکلری ایشلر ،همان بیزیم بوردا گؤردویوموز ایشلردن باشقا اولمیاجاق ایدی .
بوناگؤره بو ایشه اقدام ائتمەدیک .
بیر آیری مسئلەده "اوستاد"ین اورەک خستەلیگی ایدی کی بیزەاؤنؤ دەبرتمه ویئر به یئر ائتمەامکانینی وئرمیردی .
عؤمرونون صون ساعت لرینده دانیشا بیلمیردیلر .
هرنه دئیەجک وایستیەجکلرینی باش اشارەسیله بیلدیریردیلر .من دریندن تاسفلی یم چونکو "اوستاد" بؤیوک بیر ملی شاعر ایدی.
ـ ٤ شهریورین ۲۷ سی یکشنبه گونو
گئجه ساعت دوققوزدور .
"اوستاد"ین باجیسی اوغلونون ائوینده ...
هادی بیر گوشەده اوتوروب ، باخیر .
دئییر : آتام دئییردی من اؤلندن صونرا اولارسا منی "حیدربابا" نین اتگینده (اوستادین دوغوم یئری) دفن ائلەسینلر ،ولی میسر اولماسا تبریزین "مقبرەالشعرا "سیندا دفن ائلەسین لر ،اودا میسر اولماسا " شاەعبدالعظیم"ده دفن ائلەسینلر .
هادی برک صیخیلمیشدی ، آغیر بیر غم اونو صیخیردی .
او ، بوکولموشدو ،بیر پارچا غمه چئوریلمیشدی .
ائله بیل کی، هامی دونیانین غم و صیخینتیلاری چیگینلرینده آغیرلیق ائدیردی .

اونو قوجا خلادیم ،آمانسیزایدی ،آغلاماق اونا امان وئرمیردی.
آغلیا ـ آغلیا : آتامین غزللری اونون وصیت لریندیر ،دئدی ...
ـــــ ۵ شهریورین ۲۸ ـ ی دوشنبه گونو
ساعت دوققوزدا
"اوستاد"ین جنازه‌سی مهر خسته‌خانا سیندان تشیع اولونور.
هامی گلیب ، گول چلنک لریله ، گؤزیاشلاریلا
سالان، دوقتورنطقی، سؤنمز ، بهروزدولت‌آبادی ، اکبر نعمتی، اجلی، اوستادرسام، دوقتور منافی ... و...
بیر چوخ دوستلار،تانیشلار اوستادین طایفا و قوهوملاری ...
تشیع مراسیمی انسانا فقیر و ساکت‌گلیر.
آدامین اوره‌گی توتولور
خسته‌خانانین کوچه‌یه آچیلان قاپوسوندان
اوستادین جنازه‌سینی اللر اوسته ... لااله‌الاالله...
آغ کفن لی ، بورانکارد ایچینده ، ساکت و صویوق ...
جنازه آمبولانسا قویولور، و
" اجلی " خطاطلیقلا اوستادین پورتره‌سینی یاراتمیشدی .
همان پورتره و ارشاد طرفیندن گتیریلمیش بؤیوک گول چلنگی قاباخدا گئدیردی .
لاهوتی شهریارین ماتمینده یازدیغی شعرینی منه اوخویور...
باشیمیز اوستوندن بؤیوک بیر
بولود کئچیر.

□

ساعت ۹/۵
مهرآباد هاوا میدانی
ارشادطرفیندن "اوستاد"ین عائله وقوهوملاری وهامی عزالیلارین تبریزه گئتمه‌سی اوچون، حاضیرلانمیش طیاره‌نین قاپیلاری و نردوانی آچیلیر.
"اوستادشهریار"ین جنازه‌سینی هئچ بیر اداری پروبلئم (مسئله) سیز طیاره‌یه قویورلار.
ساعت ۱۰ دیر
طیاره‌نین تبریزه ساری اوچماسی...

" تبریزده عمومی ماتم اعلام اولوب " بازار و بوتون مغازه و توکان
ـ لار تعطیلدیر .و بوتون جماعت باشدان ـ باشا ،
بؤیوک ، کیچیک ، . . .
قارا گئییینیب .

ـــــ ۱ شهریورین ۲۹ ـ و چرشنبه آخشامی
شهریاری مقبره الشعراده همام ،خاقانی، اسدی طوسی نین یانیندا، ۸۳
ایل خاطره لریله دفن ائدیرلر . . .

□

ائله بیل قوجامان تبریز اؤز اوره گینی تورپاغا تاپشیریر . . .
باخیشلار دالغین ، گونوللر گؤوره ک گؤزیاشلاری یاناقلاردان
اؤزؤ آشاغی تؤکولمکده ، گؤیدن صانکی حسرت یاغیردی .
ایکی گؤوه رچین تابوت اوستونده قونوب ،

آغلاییر .
افقلر ده قیزاریب ، پؤرتوب .
هریان غم ،
هریان ماتم . . .

۱) تقدیره لایق گؤرولن پرستار ، خانم رجب زاده
۲) اوستاد شهریارین خصوصی معالج حکیمی
۳) آقای کاشانی زاده نین ائوینده
۴) آذربایجانین شاعر ، یازیچی و نقاشلاری .

○ تهراندا چیخان " سروش " مجموعه سی نین ۶ مهر ۱۳۶۷ تاریخلی نومره سیندن دیلیمیزه چئوریلمیشدیر .
چئویره نی : ح . مجیدزاده ، ساوالان دیر .

رؤپورتاژ : بهرام ائلچین

* شهریار لا صون وداع *

شهریار کیمی تای سیز- مثال سیز سؤز اوستا سیندان سؤز آرایا گلنده ،سؤزو اداره ائله مک چوخ چتین اولور .بیرجمله ایله دئمک اولار کی، دئمک سؤز مولکونون صونونجو مطلق سلطانی صون گونونه قدهر اؤز حؤکمونو سوردوردو و هیهات کی،بوتخته تکیه وورماق اوچون بوتئزلیکده بیرگیمسه نین بختی یار اولسوم !

قوجالمیش قوجامان اوستادین اؤلومو ،بیرنئچه آی قاباق خسته لهنیب توختادیقدان صونرا ائنی دن خسته لهنه رک بوخسته لیگین اؤزون سؤردوگو اوچون گؤزله نیلمز دگیلدی .لکن اونون بئله بیرطنطنه ایله تشیع جنازه ائدیلمه سی تصور اؤلچولرینی آشدی .مراسیم قاباقجا سه شنبه گونو شهریور آیی نین ایگیرمی دوققوزو،گؤن اورتادان صونرا ساعات اوچ یاریم اعلان ائدیلمیش کن واختی دگیشدیریله رک همین گون صح چاغی ساعات سککیزیا ریما سالیندی .و ساعت سککیز اولوب - اولمادان مراسمین کئچیریله جک مسیریله یاناشی خیاوانلار ماشینلارا باغلانیب ،شهرین هرطرفیندن مراسیمده اشتراک ائتمک اوچون آخیب گلن خلقین یوللار اؤزونه آچیق ایدی .ساعات سککیز یاریمدا "ارک "ین گون چیخان طرفده کی دیواری نین بؤیوُنجا اوزانان طالقانی خیاوانی نین شمال حصه سی جمعیت له موج وورور، گئت- گشده آرتا گله رک لبه نیردی . قاباقدا تهراندان گلن قوناقلار ،دؤولت و محلس نماینده لرینden بیر نئچه سی، روحانی لر ،اداره باشچیلاری ،شاعرلر ،معلملر ،سایر اداری و اجتماعی خادملر ،شهرین مختلف پئشه صاحبلری ،قادینلار ،اوشاقلار وبیر سؤزله تبریز اهالیسی نین هرطبقه سیندن گؤزه دگیر، یاواش - یاواش نئجه دئیه رلراینه سالماغا یئر تاپیلمایاجاق حالا گلیردی .

ساعت دوققوز حدودوندا شاعرین اؤز شعرلرُیله بزه نمیش قارا قلم تصویری گتیریله رک رنگارنگ گول چلنگی آراسینا قویولور .فاتحه وئر- یلیر، شعرلر اوخونور. میکروفون - بلندگو اولمادیغی اوچون اوزاقدا آرخاداکیلار سسی یاخشی ائشیتمیر، جمعیت تابوتون گلیب چیخماسین گؤز- له مکده دیر .چوخ گئچمه دن آمبولانس یئتیشیر ،تابوتو ائندیریلر .

بورادا شاعرین کؤیره ک سسله آیریلیق "شعری اوخونا راق اوره گلرد

درین دویغو و حرمت حسی اویادیر .صونرا جمعیت صف باغلایارا ق اؤلو
نا مازی قیلدیقدان صونرا شاعرین روحو شادلیغینا بیرفاتحه اوخونور.
ایندی جمعیت تشیع جنازه مسیری نین بیرحصه سی اولوب خاقانی خیاوانی
نین آغزینا قدهر اوزانان خمینی خیاوانینا طرف دؤور ووراراق لا اله
الا الله ، لااله الا الله ... دئمکده دیر ،بؤیوک شاعرین روحو کیمی
یونگول جنازه سی ایسه قهوه رنگی تابوت ایچینده گنجلرین اللری
اوسته تبریزین شاعرلر مقبره سینه (مقبره الشعرایا) ساری قوش کیمی
اوچماقدادیر .الی بوش قالانلارین بیری ده منم .بیرزمان گؤرورم کی،
طالقانی خیاوانی آغزیندا ایکن تابوت آزقالیر ساعات قاباغینا
یئتیشسین .سرعتله نوبار قاپیسیندا اون صیرالارا یاناشا بیلیرم
ساعات قاباغیندان او طرفه خاقانی خیاوانی آغزینا بیرآز قالان
یئرده تابوت جماعتین تمکین لی حرکتی ایله ایره لی له مه گه دوام ائدیر

خاقانی خیاوانی نین دولوسو ایله آخان جمعیتدن علاوه دام ـ دیوار
لار دا قرار توتانلاردا گؤزه چارپیر ، ائل شاعری نین تابوتو ائل
طرفیندن سه پیلن گوللر آراسیندان بیر نئچه عصردن بری هئچ شاعرین
اؤزونه آچیلمامیش شاعرلر مقبره سینه طرف گئتمکده دیر .

بورادا یئنی قارشیلاشدیغیم یولداشلارلا قرارلاشیریق کی، جمعیت
مقبره یه یئتیشمه دن اؤزوموزو اورایا چاتدیریب مراسمین مرکزینه دن
ائشیکده قالمایاق .اونونچون خیاوانداندا آز قالابالیق اولان پیا ـ
ده حصه سیندن اؤزوموزه یول آچاراق قاری گؤرپوسونده ماتم موزیک
دسته سی ایله برابر ایندیحه گؤزوموزه ده گن آغ پارچایا یازیلیب ایکی
نفرین واسطه سی ایله اله گؤتورولموش "حیدربابا سنون باشین ساغ
اولسون " شعارینی دا آرخادا قویوروق .

بوردان اویانا ثقة الاسلام خیاوانی دیر .بیزدن قاباق خیاوانین
اورتاسی ایله گئده نلرین صایی سی پیاده حصه سینده کیندن آزراق دیر .
مقبره یه گئدن کوچه نین آغزی اوزاقدان بیر قدهر ازدحاملی گؤرونور .
کوچه نین آغزیندا " گئده بیلرسیز !" وعده سی آز ـ چوخ اوزیوخاری اولان
یولون هؤیوشنه سنین اونوتدورور .مراسمه گؤره تله م ـ تله سیک آسفالت
اولونموش کوچه گون چیخانا ساری یوزمتر بویوندا اوزانیر ،صونرا یئنه
ده تازه آسفالت اولونموش مقبره محوطه سی نین گیریش حصه سی باشلانیر .
محوطه نین شرق و جنوب حصه سی هله ده بایردیر .یالنیز شمال غرب حصه ـ

سینده‌کی یئنی بینا تاملانما میش حالدا محوطه‌یه داخل اولانی اؤزونه جلب ائتمکده‌دیر .بنا نین ایچینه گیرمک اوچون بیر اؤزیوخاری نین صونوندا کی پیللهکانلاردان چیخاندان صونرا بیرآز مسطح یئرده‌یئرییب قالان پیللهکانلاردان آشاغی یا ائنمه‌لی بیک .هامی نین سردا بایا داخل اولماسینا امکان یوخدور،اونونچون بوردان کئچمک قیل کؤرپو- دن کئچمک کیمی بیرزاددیر، آنجاق منیم پاسپورتوم اولان (شعریم) جیبیمده‌دیر. پیللهکانلارین باشیندا دوران پاسبانلا بیرنئچه کلمه رد و بدل ائتدیکدن صونرا یولداشلارین ایکیسی ایچه‌ری یه یول وئر - یلیر .من ده نهایت سردا بایا ائنمک اذنی آلیرام یولداشلاردان ایکی سی نین ایچه‌ری یه گله بیلمه‌دیکلرینی صونرا باشا دوشوروک . بنا نین یاریمچیق قالان هوندور شاخص‌لرینه باخمایاراق، دئمک اولارایچه‌ریسی سهمانا سالینمیشدیر .لکن اونون معمارلیق مشخصاتی حاقدا دوغرو - درست معلومات یادیمدا قالمادیغی اوچون بیرسؤز دئییه‌بیلمه‌رم .آنجاق سردابانین اصل ساحه‌سی یادیما گلن آز- چوخ دگیرمی دیر و بو دگیر- می لیک دؤرد یا آلتی طرفه اوزانان فرعی ساحه‌لرده واردیرکی،بونلا- رین بیریسی گیریش - چیخیش یولودور .ساحه‌نین اورتاسیندا قیسا بویدا دمیر معجرایله مشخص ائدیلمیش بیر کیچیک دائره‌ده واردیر .بودایره نین مرکزنقطه‌سی فعلا بنا نین تکمیلی اوچون گره‌کلی اولان جراثقالین اشغالی آلتیندادیر .پیللهکانلاردان ایچه‌ری یه‌گلن بیرنئچه‌قدم‌یئرییب کیچیک دایره‌نین صاغ طرفیندن توتاراق اوچ چره‌گینی دؤور وورسا اوستادین قبرینی جراثقالدان بیرآز آرالی دایره‌نین شمال شرق حصه سینده گؤره‌ر .قبر حاضردیر لکن اوستو اؤرتولودور،یان - یؤوره‌ده - قازیلماسینا دلالت ائدن بیرذره‌ده تورپاق گؤزه‌دگمیر .

سالونا گؤز گزدیریرم : دؤرد دؤوره‌سی ائشیکده گؤردویوموز تیپ‌ده جمعیت‌له دولودور،لکن تانیش‌قیافه‌لره تئز- تئز راست‌گلمک اولور .بونلارین ایچینده شاعرلریمیزدن علاوه آیری اینجه‌صنعت خادم - لرینندن اولان رسام،خوانندە. وسایره کیمی ده آرا - صیرا گؤزه ده‌گیر، ایچه‌ری یه گلمک آرزوسوندا اولوب بو آرزویا چاتمایانلارین قیوراق- لاری ایسه یاریمچیق قالمیش بنا نین جهازلاری اوسته دیرمانیب دگیرمی شکیلده آچیق قالان یئردن مراسمین مرکزینی گؤرمک اوچون ایچه‌ری یه گؤز تکیب‌لر .

سردابا سالونوندا کیلار ایسه‌ها میسی بیر اوره‌ک بؤیوک شاعریمیزین تابوتو انتظارینداديرلار .چوخ چکمه‌دن تابوت ایچه‌ری یه گتیریلیر و بیرآندا عؤمور بویو گول حسرتی چکن بولبولون ابدی قفسی گول‌آلتیندا غرق اولور .

بورادا نوحه‌لر، اوستادین اؤزشعرلریندن اوخونان پارچالارمراسیمه درین معناوئریرلر، ایچه‌ری یه یول تاپمیشلار ایسه اورتاداکی دائره ـ یه یاناشاراق بیر ـ بیری نین آردیجا جاندان عزیز شاعرلری ایله صون وداع ائتمک اوچون جان آتماقدادیرلار .بوآرادا عکاسلار بئکاردگیل خاطره قالاجاق فوتوقرافلار چکیرلر .مراسمین بوحصه‌سی بیرساعات قده‌ر ادامه‌تاپیر .نهایت اوره‌کلرده کؤک سالمیش شاعری آنا وطن تورپاغی قوینونا آلیر .فاتحه وئریلدیکدن صونرا اکثرا شاعرین اؤز شعرلریندن اوخونور .بورادا شاعرلریمیزدن بیری اوستادحاقدا یازدیغی مرثیه شعرینی ده اوخویور، اوبیر طرفده‌بیر اختیار شاعر ده فریادقوپاریب حالدان گئدیر .صونرا بیر آیری شاعر نئچه‌بیت‌شعراوخویور .داها صونرا مراسیمده اشتراک ائدن لردن تشکراولونوراق اونلارین سردابادان چیخماسی رجا ائدیلیر .بیرطرفدن جمعیت بوشالدیقجا اوبیری طرفدن ائشیکده‌کی لر ایچه‌ری گلمکده‌دیرلر .بیزده بیر ته‌هز پیللەکانلاری چیخیب مقبره محوطه‌سینی آرخادا قویوروق .

***

اوستادین اؤزونه قاپیسی آچیلان ایکینجی آبیده‌تبریزین شهرتلی " گؤی مسجیدی " دیرکی، دئمک اولار ایللردیر بورادا هئچ جور مراسم کئچیریلمه‌میشدیر. صون ایگیرمی ایل ایچینده یئنی دن تعمیر ائدیله ـ رک همان ایلک چاغیندان قالما آرا ـ سیرا کاشیلاری قورونوب ساخلا ـ نیلان مسجدین اوتوردوق یئرده کرپیچ نمالی گومبذینه گؤز تیکن حیرت لر ایچینده قالیر .مسجد قارا قویونلو حؤکمداری جهانشاه دؤورونون بنالارینداندیر .شام غریبان گئجه‌سی بو عظمتلی مسجد دولوربوشالیر . وبوشالماق بیلمیر .تبریز اهلی تشیع جنازه‌ده اشتراک ائتدیکلری کیمی بورادادا اللرینده‌ن گلنی اسیرگه‌میرلر .ایکینجی چاغی ساعت‌آلتی دان آخشام ساعت‌دوققوزا قده‌ر مراسم ادامه‌تاپیر .اکثراشاعرین اؤزشعر لرینده‌ن اوخونور .بعضاً باشقا شاعرلر اوستاد حاقدا یازدیغی شعرلری اوخویورلار کی، بونلارین ایچینده ماراغا شاعرلری نین بیری نین آنا

دیلده یازدیغی شعری ایله ،تبریزین گنج شاعرلریندن بیری نین فارسجا شعری اوبیریسی لردن داها چوخ مارا ق و تحسین اویاندیریر.

***

جمعه گونو صبح چاغی گؤی مسجده چاتان اصلی مسیرین دیوارلاری ، اوستادین حؤرمتلی عائله‌سی طرفیندن وئریلمیش اعلانلا برابر، مختلف مدنی ـ اجتماعی مؤسسه‌لری طرفیندن وئریلمیش اعلانلارلا دولودور کی، تاسفله بونلارین ایچینده تبریز شاعرلری آدینی داشییان اعلانین یئری هله "حیدربابا یا سلام"ین دیلینده بیر نئچه سؤزون یئری بوش گؤرسه‌نیر.

هر حالدا اوستادین اصل یاس مراسمی اجلاسی دا تشیع جنازه و شام غریبانی کیمی تبریز اهالی سیندن علاوه شهریمیزین بؤیوک لری او جمله دن حضرت آیت‌الله ملکوتی ،جناب استاندار وسایر اداری ـ اجتماعی خادملرین اشتراکی اولماق اوزره عظمت و طنطنه‌ایله کئچیریلدی.

خصوصیله کی اوستادین حقیقتا فاضل دوستو اولان ناطق شاعرین‌آنا دیلینده‌کی شعرلریندن مهارتله فایدالانا راق بو عظمتلی مراسمه یاراشان حسن ختامی قویدو.

***

بومقاله‌یه عاید عکس‌لر گله‌جک صفحه‌ده.

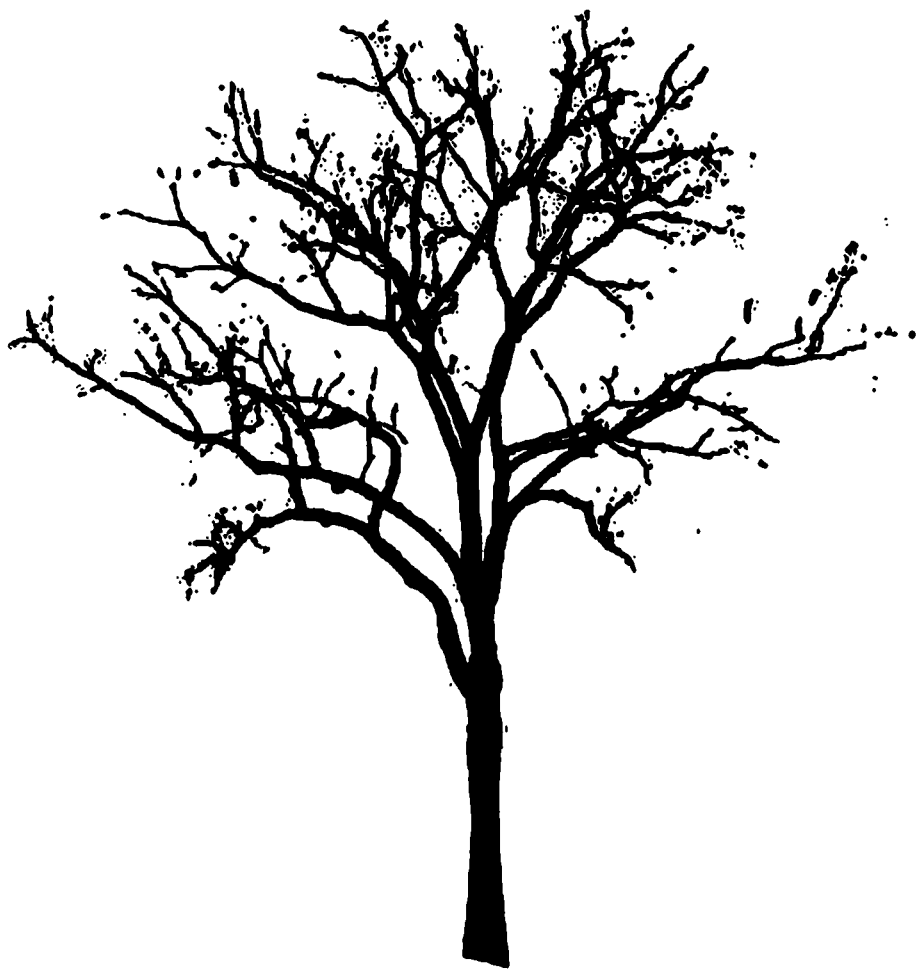

گؤی مسجد

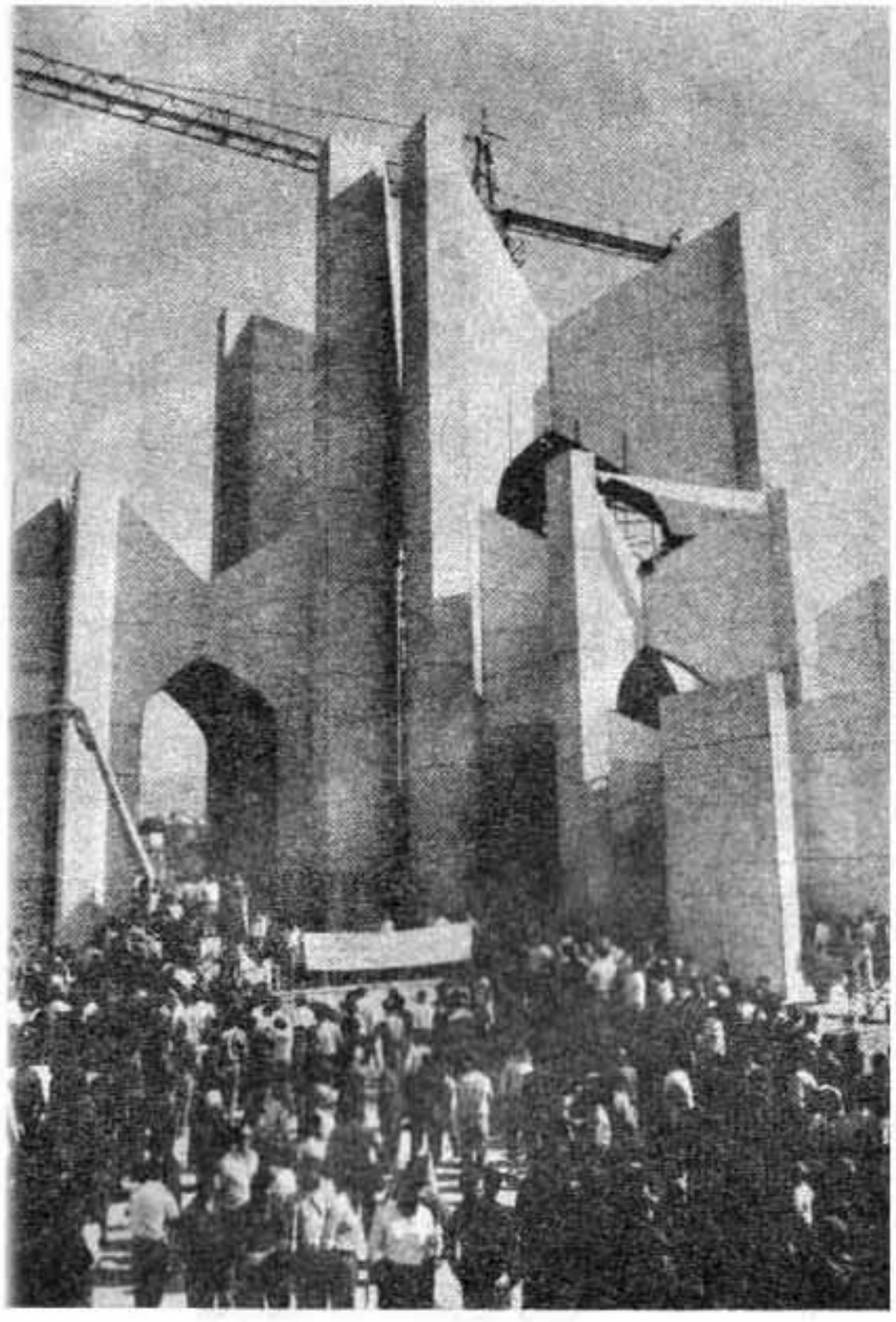

(مقبره الشعراء)

بو شعر اوستادشهریارین ۸۰ ایللیگی
مناسبتیله یازیلمیشدیر. سؤنمز .

حیدربابا شاعری

بوگؤنده هانسی عزیز ذاتی وئردی تاری بیزه؟
اؤ اینجه‌ساز‌لی، شیرین سؤزلو شهریاری بیزه.
بو تؤرپاغین گؤجو وار، دؤرلو میوه‌لر یئتیرر،
کیم اؤندا بیر توخوم‌اکسه، بیرینه مین گؤتورر،
اؤزو،حیف‌کی بارینماز، یئتیردیگین ایتیرر،
شرابین اؤزگه ایچرسه،قالار خوماری بیزه.
جهاندا قایدادی بو: علّتی گؤرونمزدن،
اوزاقلاشار هر آغیر وزنه اصل مرکزدن،
سخاوتی‌نی بو دؤوران اسیرگه‌میش بیزدن،
دؤلاندی عکسینه، چرخین، اؤگون مداری بیزه.
نه‌سرّدیر؟ بونو بیلمه‌م، کی، گنج چاغیندان،
ایسینمه‌دن اؤزو دؤغما وطن اؤجاغیندان،
آییردیلار اؤنو "حیدربابا" قوجاغیندان،
سئزیلدادی اؤ گئدن یؤللاربین غباری بیزه.
آییردی قیژرخ ایل اؤنو دؤغدوغو ولایتدن،
نئجه‌آییردی ؟ دئیین چکدی دئرناغی اتدن!
بو، دردلی فاجعه‌دیر، گل گئچک بو صحبتدن،
گؤزو گؤتورمه‌دی، آنجاق، بو افتخاری‌بیزه.
بؤیوک وطنده اؤنون گزدی حافظانه سؤزو،
کلام‌سعدی کیمی، اؤلدو جاودانه سؤزو،
اؤ قدر قالمادی چاتسین بؤتون جهانه‌سؤزو،
یئتیشمه‌دی سؤزونون ذرّه‌جه نؤباری بیزه.
آنام کی، تؤرک ایدی، اؤز تؤرکلوغونو دانمازدی،
حیف سوادسیز ایدی، فارسی شعری قانمازدی،
دئینده قؤی چئویریم، نثری شعر سانمازدی،
دئیه‌ردی: آزجا قئیریلدات بو فارسیلاری‌بیزه.

اوْ گون کی، ائومیزه "حیدربابا" قوْناق گلدی،
دئین سوسوز زمیه بیر سرین بولاق گلدی.
آنام اوْزو داغایدی، داغ داغا دایاق گلدی.
قیْش ایدی،سانکی گتیردی،اوْ، شن بهاری بیزه.

دئدی: اوْخو، اوْخو، ای گؤزلریمین آغ- قاراسی
من اوْخودوقجا، اوْنون گؤزمه‌لندی دیل یاراسی
دیریلدی سانکی اوْنون سئلده غرق اوْلان ساراسی
اوْ،بلکه لقمان ایدی، گلدی الده داری‌بیزه.

آنا وطنده، اوْ سس ایلدیریم کیمی چاخدی
آراز اوْلوب،قورو چؤللرده چاغلاییب، آخدی
دیلیمه "لهجه" دئینلر هوّروت- هوّروت باخدی
دیلین اصالتینه وئردی تام عیاری‌بیزه.

بو سس‌فضالاری یاردی، جهاندا مسلندی
نظیره یازماغا، من تک، چوْخو هوسلندی
اثر یوْغونلادی، جانسیز فیدان‌وه‌لس‌لندی
یئتن چالیشدی سووارسین بو باغچا-باری بیزه.

باغیردی داردا قالان شیر گورولدایان سئل تک
دؤیوشده، ظالیمه‌قارشی سینه‌گره‌ن ائل تک
دگیرمانی ایشه سالدی کوشولدایان یئل تک
اوْنون باغیرتی‌سی سئیندیردی بوحصاری بیزه.

اوْ، بیر قارانلیق اوّفوقده، ایشیق اوْلوب ساچدی
قارانلیق اوْندان اوتاندی، گئری دؤنوب قاچدی
اوْرک خزینه‌لریندن قئیفیللاری آچدی
دؤنوب، سخاوتیلن وئردی اوْ آچاری بیزه.

یازانلارین بئلی سئینمیشدی ان آغیر یوْکدن
سئچن آزیدی، آغی قاره‌دن، سیمی توّکدن
سه‌تاریمیز، اوْ زمان دوّشموش ایدی پاک‌کؤکدن
آلیب اله، نه گؤزل کؤکله‌دی سه‌تاری بیزه.

ائلین دیلی کسیلنده "بؤیوک‌گناه!" اوّسته
چکردی اهل قلم، اوْدلو آهی آه اوّسته
ائلین اوْزانلاری سوسموشدو چارگاه اوّسته
اوْخوتدو، شوریله، هم شوری، هم قطاری بیزه.

ائلیمین آرزوسی، رؤیاسی اؤلدو دؤغرو اؤگؤن،
کدرلی ، داغلی اؤرکدن چکیلدی آغری اؤ گؤن،
قلم یاریلماسا ، یازماز! یاریلدی باغری اؤ گؤن،
اؤرک قانیله یاراتدی بو شاهکاری بیزه .

اؤ گؤن کی، شاعر اؤزون بو دیاره دؤندردی،
وطن اؤنون اؤزونو شاهکاره دؤندردی.
اؤ، شهریاری، بؤیوک شهریاره دؤندردی،
وطندی، تکجه ، وئرن شأنی، اقتداری بیزه .

آنادیلیندە اؤ کی یازماغا قیام ائلەدی،
دؤغولدوغو آنایا صدق ایلن سلام ائلەدی،
اؤزونو بؤیلەجه محبوب خاصّ و عام ائلەدی،
داغیتدی ، پؤزدو بؤتون سدّ انحصاری بیزه .

آغاج کیمی، گؤجوموز نه سودا ، نه یارپاغدا ،
بؤتون بو وارلیغیمیز کؤک سالیبدی تؤرپاغدا ،
گؤرون نه جاذیبه وارمیش بو خیّرداجا داغدا ،
چکیب گتیردی بو داغ، داغلی شهریاری بیزه .

غریبه اؤلکەده توش گلەلر وطنداشلار،
ائله راحات قؤووشارلار کی: دؤغما قارداشلار.
دئیەرکی :"دؤشدویو بیئرده آغیر اؤلار داشلار"
دئمک وطندی وئرن قدری، اعتباری بیزه .

سن، ای عزیز اؤخوجوم، دیینله " سؤنمز"ین سؤزونو'
قصور اؤلورسا سؤزونده ، خبر ائله اؤزونؤ،
بو سؤز منیمکیدیر ، آنجاق، دئسم سؤزون دؤزونو،
اؤ، خلق دیر کی، وئرر ان دقیق عیاریبیزه .

ایضاحلار:

دؤرلو= متنوّع / یارینماق=فایدالانماق ، یارینی یئمک / گنج= جوان/ چاغ = دؤوره ، زمان/فیدان = نهال/ وەلس = قوّللو- بوداغلی، هؤندور مئشەآغاجی/ بؤیوک گناه= اؤ زمان آنادیلیندن دانیشماق گناەکبیره سایپلاردی/سوسماق =سس سیز ،ساکت اؤلماق/ توش گلمک = راست گلمک/.

شهریارین اؤلومو و مطبوعات

نمونه‌لر :

۱ـ مراسم‌دن :

باکمال تاسف خبررسیدکه‌شاعر بزرگ معاصرایران استاد سید محمد حسین شهریار درتهران درگذشت .استاد شهریار ازنوادر روزگار بود که‌باخلق آثاری بزبانهای ترکی و فارسی ادبیات‌غنی مارا غنی تر و پربارتر گردانید... استاد شهریار مدتها بود که‌ازبرونشیت‌مزمن رنج می برد و دراین اواخر مجبورشد که‌دربیمارستان بستری گردد .باوجود مراقبتهای شدید و توجه رئیس‌جمهور کشورمان حضرت‌حجته‌الاسلام والمسلمین خامنه‌ای باز معالجات‌مثمر ثمر واقع نشد و دیروز ۱۳۶۷/۶/۲۷ دارفانی را وداع گفت ...."

("فروغ آزادی " تبریز، ۲۸ شهریور- ص ۱)

□

... جسد بیجان استادشهریار طی مراسم ویژه... باحضور آیت‌اله ملکوتی نماینده‌امام‌در آذربایجان و امام جمعهٔ تبریز ،مهندس پرهیز- کار استاندار آذربایجان شرقی،نمایندگان ریاست‌جمهوری ونخست‌وزیر و وزارت‌فرهنگ و ارشاد اسلامی،مسئولین استان،خانواده استاد ،علما و روحانیون ،مقامات‌محلی، اساتید ،شعرا ،فرهنگ و ادب‌دوستان آذربایجان و انبوهی ازمردم تبریز که‌تاکنون نظیرش دیده‌نشده‌بودباشکوه‌وجلال ازمقابل مصلای امام خمینی تا مقبرة‌الشعراء (حمل)...وبخاک سپرده‌شد .

("فروغ آزادی" تبریز، ۳۰ شهریور- ص ۱)

□

"... دراین مراسم خاکسپاری که باحضور جمع زیادی از مردم هنردوست وعلاقه‌مندان شعروادب برگزارشد آقایان شمسائی و دکتر منافی بعنوان نمایندگان رئیس‌جمهوری و عطاءالله مهاجرانی نماینده‌نخست وزیر ،دکترفرهادی وزیرفرهنگ و آموزش‌عالی،حجته‌الاسلام خاتمی وزیر

فرهنگ و ارشاد اسلامی، نمایندگان تبریز درمجلس شورای اسلامی،تیمسار ظهیرنژاد ،جمعی از استادان دانشگاههای تهران، شخصیتهای ادبی و هنری و خانواده آن مرحوم حضورداشتند.

(اطلاعات ، تهران ، شماره ۲۸۵۶۶ ، ص ۲)

□

بنای مقبرةالشعرای تبریز که بیاد صدها شاعر و عارفنامی و مبارزان راه آزادی خفتهدرگورستان سرخاب تبریز بپا می شودآرامگاههای خاقانی شیروانی، اسدی طوسی ،ظهیرالدین فاریابی، قطران تبریزی، همام، شکیبی تبریزی، مجیر بیلقانی، مانی و لسانی شیرازی همچنین ثقتهالاسلام ،شیخ محمد خیابانی و قائممقام فراهانی رادربرمی گیرد اپن بنا با ۳۷ متربلندی وبازیربنای ۳۳۵۰ مترمربع بابتون مسلح ساخته می شود دارای ۶۶ ستون می باشد که اسکلتاصلی بنارا تشکیل می دهد .حجم بتون ریزی پی هابه ۲۰۰۰ مترمکعب وسطح جانبی آن با ۷ گنبد دراندازههای گوناگون به ۴۰۰۰ مترمربع می رسد .این بنا همچنین دارای سالنی استبهوسعت ۱۰۰۰ مترمربع درطبقهٔ زیرین کهغرفههای متعددی دارد... بنای یادبود مقبرهالشعراء دروسط پارک بزرگی به وسعت ۵ هکتار قرارخواهدگرفتکهدرآن علاوهبرکتابخانه مهمانسرائی نیز برای محققان و جهانگردان درنظرگرفتهشدهاست . عملیات اجرائی این طرح کهازسال ۱۳۵۱ آغازشدهاستوایشکازسوی ادارهٔ کل ارشاد اسلامی آذربایجان شرقی اداره می یابد تاکنون ۵۲۰ میلیون ریال هزینه برداشتهاست .

(" فروغ آزادی " تبریز- ۳۱ شهریور ، ص ۱)

۲- فیگیرلر و نظرلر :

"...شهریار جوانی استباذوق سرشار و قریحتبلند ،ملول وشولی پرهیجان ،عاشق پیشه ،صاحبدل،ساده و وارسته ،از کودکی باقتضایاستعداد غریزی و اکتسابی بهقول وغزل پرداخته و درشباب عمر شاعری مقتدرراز کاربیرون آمده...شهریار شاعری استشیوا وحدشاعری اورا غزلیات این رسالهگواهی استراستگوی ." در هرغزل بهمعانی تازهای پی برده وترکیبات شیرینی فراهم آوردهاست .شیوهاش نو و مرغوب ،نزد پیر و جوان مطلوباست و آیندهٔ بهتر و عالیترهم این صنعت وی را درپی است کهاگر روز و روزگاری مساعد و دانشپروریابد ذراین پیشه گویها

زند و قصب السبقها رباید..."

* ملک الشعراء بهار - مقدمه بر اولین مجموعهٔ اشعار شهریار، تهران ۱۳۱۴ (به نقل ازمقالهٔ یحیی شیدا ، فروغ آزادی ، تبریز، ۲۹ شهریور - ص ۲)

□

.... آقای موسوی گرمارودی ...دربارهٔ جایگاه ادبی استادفقید شهریار اظهارداشت : بنظرمن ... حضرت استاد اجل شهریار سخن و غزل سرای بزرگ معاصر و اعصار بودندکه آخرین حلقهٔ سلسلة الذهب هستند که آغازش ازرودکی درایران شروع شدودرپایان به یکی از فرازترین قله شعروادب ایران زمین،شهریار اختصاص یافت ... شخص من به زبان آذری احاطهٔ ادبی ندارم ولی ازطریق منتقدین بزرگ داخلی، خارجی میدانم که" حیدربابا یا سلام" ایشان یکی ازشاهکارهای بزرگ جاودانی ایشان است که مثل یک قمر روشن مدار تا مدار درآسمان ادب ایران زمین خواهد درخشید...ایشان درزبان فارسی،بخصوص درزبان آذری به حق استادند...

("فروغ آزادی" تبریز، ۳۰ شهریور- ص ۴)

□

"... شهریار...درشعرفارسی بی رقیب ودرشعرترکی کم نظیرمیباشد ...بهنگام پرسش ازشعرش باکمال سادگی و خلوص می گفت : این بنده اگرحمل برتواضع درویشی نشودخودرا به اشکال وباچندین گذشت و اغماض می توانم شاعربدانم ولی باکمال اطمینان معتقدم که هرگزبه حدکمال شعر نرسیده ام وتاکنون نشده است که شعری ازخواجه بخوانم وشرمسارنشوم"

"...ایران،بویژه آذربایجان گوهر یکدانه ای راازدست دادکه جبرانش باگذشت روزگاران ممکن نیست..."

(یحیی شیدا ، فروغ آزادی ،تبریز ۲۹ شهریور ص ۲)

□

...وقتی که براثرتبلیغات مسموم رژیم شاه با تفرقه اندازی میان قومها ،مسائلی دربارهٔ ترکها مطرح بود ،شاعر (شهریار) به دفاع از جوانان غیور آذربایجان برخاست واین دفاع نه دفاع انحصاری ازیک قوم بود ، بلکه باقصیده اش،قصد آگاهی دادن به فارسها راداشت که گول تبلیغات را نخورندوهمه باهم مهربان باشند...

... یکی از دردهای استاد شهریار، تحمیل قرارداد ترکمن چای توسط قوای روس به ایران و انضمام ۱۸ شهر ایران به خاک روسیه تزاری بود. این ننگ غرور این شاعر مسلمان و ایرانی را سخت جریحه دار کرده بود و سرمنشاء سرودن اشعار زیبای مؤثری در این باره شد.

شاید بتوان گفت آنچه شهریار را از کلیه نام آوران شعر معاصر ایرانی متمایز می سازد منظومه "حیدربابا" است ...

هنوز ترجمه فارسی "حیدربابا" نتوانسته است روح لطیف استادرا شاید به دلیل پیچیدگیهای زبان ترکی آن گونه که باید و شاید منعکس سازد.

(خبرگزاری جمهوری اسلامی ـ اطلاعات ـ تهران، شماره ۲۸۵۶۶ ص ۲)

□

..."سلام بر حیدربابا" از معروفترین آثار شهریار است که در بر گیرنده جاذبه های فولکلوریک وقالب دل انگیز زبان مصطلح عامیانه و توجه و اقبال مشتاقانه آشنایان به زبان کنونی آذربایجان است.

دوران زندگی وی در بعد از انقلاب اسلامی سرشار از هیجان و دلبستگی به اسلام و رهبر انقلاب و امید به آینده درخشان است ...

(اطلاعات، تهران، شماره ۲۸۵۶۶، ص ۲)

□

... بی تردید می توان نام او (شهریار) را در ردیف نامهای مشهوری چون قطران و همام و صائب دانست که فکر رنگین شان خطهٔ ادب پرور ما را در بهار سرخ رویی همچو جنت غوطه داده است ...

... شهریار علاوه بر آثاری که به زبان فارسی دارد، اثری گرانبها نیز بزبان ترکی دارد که شهریار بواسطهٔ آن در دیگر بلاد ترک نشین (ترکیه، آذربایجان شوروی و ...) شهرت یافته است. منظومهٔ "حیدربابا یا سلام" از معروفترین آثار شهریار است و هیچ یک از آثار دیگر شهریار به اندازهٔ این منظومه در میان ترک زبانان شهرت و قبول عامه نیافته است. شاید این موفقیت بیش از هر چیز مرهون جاذبهٔ فولکلوریک و قالب دل انگیز آن و نیز استفاده از اصطلاحات عامیانهٔ کنونی زبان آذری باشد ...

(کیهان، تهران ۲۸ شهریور ـ ص ۲)

□

...اثرحیدربابا یا سلام، سلام برحیدربابا، ازمعروفترین آثـــار شهریار است که دربرگیرنده‌ٔ جاذبه‌های بومی وقالب ذل انگیز زبـــان مصطلح عامیانه وتوجه واقبال مشتاقانه‌ٔ آشنایان زبان کنونی آذر ـ بایجانی می باشد.

منظومه‌ٔ حیدربابا نه تنها کوچکترین دهات بلکه به ترکیه وقفقاز هم رفته ودرترکیه چندین بار تجدید چاپ شده است .بدون استثناء ممکن نیست ترک زبانی منظومه‌ٔ حیدربابا را بشنود ومنقلب نشود...

(رسالت ، تهران ۲۸ شهریور، ص ۲)

□

...ازشهریار شاعرمعروف وغزلسرای ایرانی آثارزیادی به زبانهای فارسی و آذری به یادگار مانده است ."حیدربابا یاسلام" که به زبان آذری سروده شده است ازجملهٔ سروده‌های مهم هنری وی می باشدکه بخشـــی از آن گویای زندگی خود شاعراست...

(جمهوری اسلامی ایران ، تهران ، ۲۸ شهریور)

□

... شهریار، شاعر آذربایجانی،شهرخود تبریزرا بسیار دوست مـــی داشت .قدرت شهریار آن هنگام مشخص می شود که قصاید اورا به زبـــان پارسی ونیزلهجهٔ آذربایجانی (مقصود نویسنده زبان ترکی آذری است ـ وارلیق) مورد بررسی قراردهیم...شهریار شوروخروش جوشیده ازعشق به مردم قهرمان آذربایجان را در حیدربابا به ترکی متجلی ساخته است که ازجملـه بهترین آثارادبی درلهجهٔ آذری (زبان ترکی آذری)است...

(اطلاعات ـ تهران ـ ۲۷ شهریور)

۳ـ شعر دیلی ایله :

کریمی مراغهٔ :

... پیرٔ طریقتٔ عرفا دوشدو نطقدن
داغلاندی لاله تک بو دل داغداریمیز
... حیدربابا بیتیرمه داها دامنینده گول
یاشین ساغ اولسون ، اولدو خزان لاله‌زاریمیز
... حیدربابا ، اوغول داغینا داغ دؤزه‌ر فقط
مدیوندور سنه بو دل سوگواریمیز
... حیدربابا ، چتین گوله بیرده اوزون سنین
چون غملر اوسته غم قالادی شهریاریمیز
مراغا ـ کریمی
(" فروغ آزادی "، تبریز ـ ۳ مهر، ص ۳)

یحیی شیدا ـ تبریز

... سن اؤلدون یازدیغین اثرلر اؤلمز
بیلیریک شهریار ، گئدنلر گلمز
نه چاره شیونلر بیر ثمر وئرمز
دئیرلر آغلاماق اؤلو دیریلتمز
غمینده آغلادی ائللر ـ اوبالار
چولقاندی ماتمه حیدربابالار...
(فروغ آزادی ،تبریز ۲۹ شهریور، ص ۲)

پاشازاده ـ مراغه :

...خزان پوزوبدو بو غمله سهند لاله‌لرین
بو درد و غملر ائدیب گؤرنه داغدار منی .
("فروغ آزادی" تبریز، ۳ مهر ـ ص ۳)

رضا پاشازاده ـ مراغه :

غیرازتودردلم‌بخدا هیچ یارنیست آخرکدام شهرروم شهریارنیست ...
...شمع وجودبزم‌ادیبان‌خموش شد شمعی برای روشنی شام‌تار نیست
("فروغ آزادی " تبریز، ۳ مهر ـ ص ۳)

کریمی ـ مراغه :

... دیگر عروس‌شعر سیه‌جامه شد زغم
در ماتم ادیب زمان شهریارما
... شعر" همای رحمت " و " حیدر بابا"ی تو
شد روزگارها سند افتخارما .....
("فروغ آزادی " تبریز ، ۳ مهر ـ ص ۳)

سپیدهٔ کاشانی

*** خداحافظ ***

هلا ای عندلیب گلشن عرفان خداحافظ
هلا ای شهریار قلهٔ ایمان خداحافظ
.... زطوفان غمت پر ریخت گلهای وداع آنگه
که گلباران را بردیده‌شد دامان خداحافظ
... غزالان غزل را خوش به‌بند آورده‌ای اینک
بمان ای حافظ تبریز جاویدان خداحافظ

(کیهان ، ۳۰ شهریور، ص ۳)

*** شهریارین یئددیسی مراغادا ***

مراغادا آقای پاشازاده و سایر شاعیرلرین همتی ایله شهریارین یئددیسی طنطنه ایله توتولدو. مجلس ده شهرین امام جمعه‌سی،فرمانداری اداره‌رئیسلری، معاریفچیلر،ادیبلر، فاضللر و تبریزدن قوناق‌گلمیش شرقی آذربایجان والیسی (استانداری)، اسلامی ارشاد عموم مدیری (مدیرکلی)، حجته‌الاسلام حاجی آقا فاضل وسایر ذاتلارین تشریف‌لری وارایدی. جمعیت ایچینده تهران و کرجدن گلن شاعیرلرده. مجلسه‌نئجه دئییه‌رلر اؤزگه بیر جلال وئرمیشدیلر .

شعر مجلیسی

قاسم تورکان ـ تبریز

غزل سلطانی، شعر اوستادی ، وارلیقلا وداع ائتدی
ادب مولکون قویوب باشسیز او باشلار صاحبی گئتدی
اگیلدی سرو ، بولبول سوسدی ،گول سولدی بوماتمدن
یاز اؤتموشدو،یایین دا عومرو قورتولدو،خزان یئتدی
یوزولموش گولزارین دیواری اوسته ایندی
سارآغلیر

* * *

...داها حیدربابا چن دن اله دسمال آلیب آغلیر
سیزیلدیر "شهریارا" ماتمینده سینه‌لر داغلیر
یئله تاپشیرماغا ،چون سن دئمیشدین ،یاشلی گؤزلرله
اوشاقلار بیردانا یوخ دسته‌ـ دسته گول سنه باغلیر
یاتان بختین دوروب ،دورماتمینده‌هردیار آغلیر

* * *

...گلیب "ترسا قیزی "باخ ماتمینده ساچ یولور ای وای
"ثریا" آغلایپر سؤیلور عجب اولدی حیاتیم زای
هنر مولکونده گون باتدی دؤنوب ظلمتگهه دونیا
باتیب اولدوز غمه آخ بوْز بولوددان قاره گئییمیش آی
عجب غوغادی گؤیلرده‌فلک ده زارـ زار آغلیر

* * *

"حبیب ساهر" بیلیبدیر "شهریارین " گلمه‌سین ای داد
باسیر قان باغرینا نعشین اوجا سسله چکیر فریاد
ـ"بولود" گل "شهریار" گلدی ولی چوخ خسته ،چوخ ناشاد
فلک یاخشی یئتیردین "شهریاری" آخ ائوین آباد
"سهند"آغلیر ،"حبیب "آغلیر ،غزل آغلیر ،سه‌تار آغلیر

* * *

ـ گلیب دیر پیشوا زه "صاحب افسانه " غوغا دیر
او آغلیر"شهریار" آغلیر بیلینمیر هئچ نه اوضاعدیر
سوسوب "نیما" دولو گؤزله بساط غم مهیادیر
ائله بیر سیرلی عالمدیر ،نه آیدین دیر ،نه رؤیادیر.
ائله "نیما" گلیر زاره ،اوحاله "شهریار"آغلیر

* * * *

توتوب "حیدربابا" یاس "شهریارا"" ساوالان "آغلیر
"سهند" آغلیر،"آراز"آغلیر،"قوتاز تئللی خالان " آغلیر
بوتای آغلیر بوماتمده اوتای آغلیر جهان آغلیر
چاتیر افلاکدن مین ناله صانکی آسمان آغلیر
هامی آغلیربوماتمده ،زمان و روزگار آغلیر...

* * *

* شهریاردان صونرا *

رحیم آقا چاووش اکبری نین گؤندرمیش اولدوغو اوزون منظومه دن بیر پارچا :

... ایندی کی سن بو قفسدن قاچیبسان
گؤورچین تک گؤی لره یول آچیبسان
گئتمه دایان گلیم سنی یئتیریم * اولا بویول"غم‌غصه می ایتیریم "
بونی دئییب قانا دلاندیم اوچماغا * "کلیدتاپیبحق قاپوسون آچماغا"
قولاغیما چاتدی زهره نغمه سی * گؤردوم تانییرام بو خوش نفسی
سازیندا حیدربابانین سؤزلری * یوللارا تیکیلیب اونون گؤزلری
گؤردوم‌گلیر حیدربابا شاعری * اولکه میزین بوباوفا شاعری
سلام وئردیم‌گولومسوندی دایاندی * گؤردوم بوتون جسمی نورا بویاندی
دئدی بالام ،نه‌خبروار نه‌اولموش * نییه‌بوجوررنگون سارالمیش سولموش
دئدیم گلدیم یولا سالام سیزلری * هاردا اولسازاونوتمایین بیزلری
بیرچوخ دردیم دئیلمه میش قالیبدیر * عشقین دردی منی اودا سالیبدیر
سیزکی گئتدیزکیمدن گئدک گام آلاق * پیزمغان‌گئتدی کیمدن جام آلاق ؟
شاعر چوخدور ،شعریازان تاپیلمیر * یاغ دوگی وار ،حئیف قازان تاپیلمیر
انیشتینه پیام‌یازان سیز ایدوز * اوجاداغا سلام یازان سیزایدوز
سیز گئچنده داش‌قوزانیبباخاردی * صونرا یاتیبیاندیراردی ،یاخاردی
بیرده گلر داش‌دیلینی بیلن لر؟؟ * بولودلارلا آغلیانلار ، گولن لر؟
تورکی یازدین‌آذربایجان اوجالسین * بیرکیمسه اولمادی سندن باج آلسین

حق جا داسین‌ها مارلادون سؤز ایله * دوشمانلاردا بونی گؤروب گؤزآیله
هشتادا وچ ایلده‌قلمین چاشمادی * دوغرولوغون حدودونو آشمادی
سؤزملکونون کورا وغلوسی ایوازی * باشی اوحا بوتوپراغین سربازی
شاعرلرین هامی سی نین تاجیدین * "دوستا شیرین،دوشمنه چوخ آجیدین"

ooooo

اوستادگؤردوم، چوخ یوبانیب پولوندان
آخیر دفعه توتدوم اونون قولوندان
الین اوپوب ،گؤزوم باشی آخیندی
دئدی بالام منیم یولوم یاخیندی
بیزدن صونرا سیزون باشوز ساغ اولسون
گؤروم ایران بهشت اولسون، باغ اولسون

ooooooo

علی اسماعیل فیروز ثمرین

---

* شهریارین یاسیندا *

شعریمین گونشی سوندو سنیله * اوزدوتوب گؤیلرده آختاردیم سنی
نه ایسه‌گؤی دئدی :ـ سا خلایا مما دیم * بیر اولدوزسوزه رکن آنلاتدی منی
آنلاتدی شهریار اؤلسه‌ده، روحو * شعریله دولانیر ،شعریله‌گزیر....
ال آتیب دفتره‌شعرین اوخودوم * اودئدی : شهریار هله‌ده یازیر!
اوزدوتدوم تبریزه ،آذربایجانا * ندنسه‌تبریزده سوسدو ،دینمه‌دی.
اوز دوتدوم‌بیردا غا :حیدربابا یا، * اودا غدا آغلاییب ،کوسدودینمه‌دی
شیرازدان سسله‌دیم‌اولوحافظی * قبریندن اویانیب حافظ آغلادی .
یئددی یوز ایل قاباق حافظ آچدیغی * دفتری،شهریار ایندی باغلادی.
قاییتدیم ساوالان داغینا دوغرو، * قارایا بورونموش گؤردوم اونودا
مین دردله‌یاشاییب دؤزن بیرعؤمرون * نهایت نیسگیللی اولدوصونودا .
باکی یا گؤندەردیم قاراخبری * سلیمان آغلادی، بالاش آغلادی
نریمان،بختیار ،نبی یاس‌دوتوب ، * دردینی گیزلتدی ،یاواش آغلادی
صاندیم کی،شهریاراوز اؤلومویله، * بؤیوک بیرفاجعه‌یارا تدی گئتدی
شعریله محبت‌درسین اؤیره‌دیب * وفاسیزدونیانی، او آتدی گئتدی

۲۷/شهریور/ ۱۳۶۷

ooooooooooooo

علی کمالی

تهران – ۶۷/۷/۴

* ائللرین دایاغی شهریار اولدو *

ایلدیریم تک چاخدین حیدربابا یا * برقیندن طوز تک نوربارانا ولدو
سلسبیل تک آخدین خشکنابا یچره * خشکناب عالمه آبیار اولدو

حیدر بابا یا سن سالدین نفسی * او دا قئیتاردی عالمه او سسی
بایقوشلارین دارا ولماسین قفسی * امما دونیا شیرلرا وچون دار اولدو

طوی یئرینه کندین یاسین دوتدولار * پیلته حنا رسمین چؤله آتدیلار
تمدن له اؤزلرین آلداتدیلار * سازلار سیندی،سؤزلر تلنباراولدو

گئنه حیدربابا ایگیت دوغاجاق * نامردلرین بورونلارین اوواجاق
گدیکلرین قوردلارینی بوغاجاق * قویونلاردا گؤره رسن پروا راولدو

ایسته دیلر بیردونیانی بیخالار * بیزی بیغیب بیربوجاغا سیخالار
بودونیانی بیرلقمه تک تیخالار * تورک لرین دایاغی شهریار اولدو

=====

سیف الاسلامی – مراغه

ایتیرمیشم یاریمی هر دیاری آختاریرام
الیم اوزه کده قالیب چوتکی یاری آختاریرام
دگیبدی تیرقضا قلبیمه اولوب شان شان
یارالی قلبیله من غمگساری آختاریرام

=====

محمدسلمانی ثمرین

شعرین کمندین اولدوزاجاق آتدی شهریار
یئردن عروج ائدیب گؤیه ال آتدی شهریار
شعرین آتین بو دهرده اوینا تدی شهریار

آخرده آخرت کؤچونو چاتدی شهـــــریار
گئتدی بوتون جماعتی آغلاتدی شهـــــریار
شعر و قلم ده آغلادی شاعیرده آغـــلادی
چالدی چوبان دا چؤلده توتک سینه داغلادی
هر تازه گلین ده باشینا قاره باغـــلادی
گؤزلر یاتانمادی،نه گؤزه‌ل یاتدی شهریار
گئتدی بوتون جماعتی آغلاتدی شهـــــریار

=ـــــــــــــ

آخشین آغ کمرلی

عزیز شهریار :

بوگون آنا تورپاق آچدی سینه‌سین
باسدی باغیرینا حسرتله حزین نغمـــه‌سین
بو گون خزرین سینه‌سی دالغالی گؤرونور
لپه‌لر اؤزون چیرپیر اوساحله بوساحله .
بو گون گونش سرعتله باتماقدا * ائله‌بیل دوغماق هوسین آتماقدا
گونش باتدی ، گونش یاتدی .
بوگون ، حیدربابا یاسلی، بوگون ، اصلانلار اویلاغی ، اودلار دیاری
سویملی وطن یاســـلی .
بو گون آراز ساغ ، صولوندان * یولدی تئللرین قوحاق ـ قوجاق،
بیر فریاد دوشدو دیله ، * دیلدن دیله ، ائلدن ، ائله :
عزیز شهریار هارداسان !!
ماهنی لارین بیر اینجی ، اولوب ، * هر اوره‌گین سوینجی
عزیز شهریار هارداسان.!!. هارداســـــان !!

=ـــــــــــــ

فیروز خیری (ناظر) ـ مراغه

غم اؤلکه‌مه‌گئنه کؤلگه سالیبدیر * وطن اهلی گؤزی یاشلی قالیبدیر .
شهریاری اجل بیزدن آلیبدیـــــر . * حیدربابا سنین باشین ساغ اولسون
اینانمارام سندن غملی داغ اولسون
عؤموربویو شانلی اوغلون آغلادی * آغلاماقدان غم‌یوکونی باغلادی .

نیسگیللری اوره‌کلری داغـــلادی * هشتاددؤردا یل عؤمورسوردی دوراندا
یومدی گؤزون بو دونیادان تهراندا
آغلار"ناظر"خزان اولان گولونـــه * اوره‌ک سؤزین گتوروبدی دیلینه
باش ساغلیغی عرض ائله‌ییب ائلینه * آرتیق سئوه‌رشهریاردان یاد اولسون
گؤزه‌ل روحی اونون ایستر شاد اولسون

=o=o=o=o=o=

مراغه ـ حبیب صدر

دردا مرا زدل همه شورو قرار رفت * شدموسم خزان ودگر نوبهار رفـــت
بلبل زگلستان ادب اشکبار رفـــت * با پیکر نحیف ودل داغدار رفـــت
یعنی به عالم ابدی "شهریار" رفت

=o=o=o=o=o=

آغ قوش

وارلیق چاپا حاضرا ولدوقدان صونرا الیمیزه‌چاتان بومنظومـــه دن
هئچ اولماسا اؤرنک لر وئرمک ایسته‌دیک :
سیخیلدی ائلی نین قایغیسین‌چکدی * گئجه‌لریا تمادی دردلرین یازدی
قلمی بیرناجاخ اولدی الیـــنده * ظلمین،داعوانین کؤکونو قازدی

انسان بیلمه‌دی او،قودورقانلاری * بئله‌خنجرتاخیب باغیرانـــلاری
تاپدادی"انیشتن‌پیامینـــدا "او * آتوم بومباسینی قاییرانـــلاری

گاه چیخدی سهندین باشیندا گزدی * "سهندیم"شعرینی"سهند"ه یازدی
بزه‌دی او داغی اینجی ـ مرجانلا * نه‌دئسم‌نه‌دئدی، گینه‌ده آزدی

اؤلمه‌دی "شهریار" شعرینده‌قالدی * شعری ایله بوتون دونیانی آلدی
غزلین ، شعرین گؤزه‌للیگیـــنی * ییغیـبدا ابدی بیر تمل سالدی

=o=o=o=o=o=

اصغر فلکی " آرخا "

حیدر بابا دئی داشلارون آغلاسین * عزا توتسون ائلون اورک‌داغلاسین

گلین لرین قارا یا یلیق باغلاسین * گئتدی الدن باغری گؤزلو شهریار
شاعیر اوغلون شیرین سؤزلو شهریار
بیر دئشیردی بالا بالا اوره‌ک لر * ایستسیردی کی یئرین آلسین دیلک لر
فلک قوردو آیریلیغا کلک لر * بیردن بیره بیزدن دویدو شهریار
ائل اوبانی باش سیز قویدو شهریار

=====

حاجی رجائی ـ اسکو

جاندان اؤپوم توپراغینی،داشینی * آرزیم اولان خشگنابه گلمیشم
بلکه قاتام گؤزلریمین یاشینی * بوردا جوشان گول گولابه گلمیشم
قورقوشوملی سقا آلیب ساتارمیش * گؤروب گئچیم صون کتابه گلمیشم
بیرده گزم اصلیم گئدن یوللاری * داغ دره‌نی اوجاقلاری کوللاری
بلکه آلیب ایین آچام قوللاری * تسکین اولا من خرابه گلمیشم
حیدربابا یاخشی یامان بیلینه * سؤز قویموسان شهریارون دیلینه
باش ساغلیغی وئرم عزیز ائلینه * هم باش اگم سن حنابه گلمیشم

=====

خدایارنژاد (خدایاری) ـ مراغه

آختاریرام چمن لری باغلاری دولانیرام آیاق یالین داغلاری
دیندیریرم کهلیک لری زاغلاری
صوروشورام چمنلردن ،گوللردن ائشیدیرم فراقوی دیل لردن
هئچ بیلمیرم دره‌نه‌دی یول نه دی * قونشونه‌دی اوزاق نه‌دی ائل نه‌دی
چمن نه‌دی چایلاق نه‌دی سئل نه دی * نئچه گوندویاش سوزوری اوزومدن
بولبول اؤلوب گلشن دوشوب گؤزومدن
بولبول اؤلوب گوللر صولوب یاز گئتدی
آرامیزدان شیرین صحبت ، ساز گئتدی
تاریخلره شهریاری یاز گئتدی
خبروئرین اؤلکه‌لره ائللره * اؤزی یوخدوسؤزون سالون دیللره
هر تورپاقدا سنبل اولماز ، گول اولماز
هر یاغیشدان چایلار دولوب سئل اولماز
هر کیشی دن آغ ساققال ائل اولماز

همتوندن تورکی دیلی شان تا پدی * تورک اوغلانلارا اؤلکه لرده جان تاپدی
حیدربابا بولاقلارون آغلایير
قایالارون اوره‌ک لری داغلایير
قمری لرون دینمیر ماتم ساخلایير
فایدا وئرمز گؤزله چوبان چولوغی * دالدان آتان داش گؤزله یرتوپوغی
حیدر بابا آی دولاندی ایل گئتدی
بوران گلدی اؤلکه میزدن ائل گئتدی
گؤتدی منیم عزیزیمی سئل گیتدی
"خدایاری" ماتم توتوب آغلایير * شهریارا سینه‌سینی داغلایير

*

بختیار نصرت

---

* بؤیوک شهریارین یاسیندا *

آذربایجان شفقی قان دان پئرینه دوشوب طوفان
کؤنول قوشوم ائدیرفغان صولدو قیزیل لاله زاریم
اؤلدو اؤلو شهریاریم

کسیلدی وای سولار سسی آغ قوشلارین زمزمه‌سی
گؤی خزرین تر نفسی قویدو منی گئتدی یاریم
اؤلدو اولو شهریاریم

من چالیرام صدفلی ساز قان آغلایير یازیق آراز
گئتمه عؤمور،دایان بیرآز هله واردیر انتظاریم
اؤلدو اولو شهریاریم

گونش دوُغوُر اوفوق لردن قان سوُزولور شفق لردن
داها انسان اؤلور نه‌دن ؟ الدن گئدیر اختیاریم
اؤلدو اولو شهریاریم

ذیروه‌لره تؤکولدو چن گؤی یاماجلار، یاشیل چمن
شهریارسیز قالدی وطن باتدی یاسا روزگاریم
اؤلدو اولو شهریاریم

تبریزیمین اوُستو دومان بسله‌یبدیر ، چوخ قهرمان
شیخ محمد ، ستارخان منیم آدلی ـ شان دیاریم
اؤلدو اولو شهریاریم

قیزیل گولو ووردی خزان آغ سولارا چیلندی قان
یاندی اوره‌ک الله امان سیزیلدادی الده تاریم
اؤلدو اولو شهریاریم

چیسگینلی دیر بوگون صبا کدرلی دیر بو ائل ـ اوبا
یاسلی قالدی "حیدربابا" قالخدی گؤیه آه وزاریم
اؤلدو اولو شهریاریم

بو فاجعه نئیلر سیزه بیر ضربه‌دیر ده‌ییر بیزه
خبر وئرین خان تبریزه گئتدی الدن هرنه‌واریم
اؤلدو اولو شهریاریم

ساوالانین چیراغلاری سؤندو قیزغین اوجاقلاری
آغلار قالدی بولاقلاری سوسدو منیم داغ وقاریم
اؤلدو اولو شهریاریم

قارانلیقدیر آخشام اوزو نه آی یانیر، نه اولدوزو
"بختیار"ـ ین چوخدور سؤزو صولدو قیزیل لاله‌زاریم
اؤلدو اولو شهریاریم

*

احمدخسروشاهی ـ تبریز

دل گیزله‌نیبدی طره‌ٔ طرار یاردا * گویاکی شهسوار ایدی ایتمیش غباردا
بیربا خما قیله‌گؤزلری آهوشکار ائدر * مین غمزه‌وار اونرگس مست وخمار دا
کیپریکلرین نظامینی بیردفعه‌گرگؤره
قالماز نظام لشکر چین و تتارردا
دونیا گؤزو سنون کیمی شاعر گؤره‌نمه‌ییب
نه‌روم‌دا ،نه‌شام‌دا ،نه زنگبارردا
گئتمه دئدیم چتیندی منه آیریلیق غمی
عشقین یئر ائیله‌ییب دل‌ٔ امیدوارردا
چیخ دیشره بیر دویونجا گؤروم گول جمالینی
عؤمروم قوتاردی قالدی گؤزوم انتظاریدا

بیر گون سنین سوراغینی آلدیم گؤره‌ن دئدی
آختارما صوندا یاتدی مرادون مزاردا

"خسرو" اگرچه دوزلی دو شعرین بو عصرده
شعر و ادب‌خلاصه اولوب شهریاردا

تۆرک اوغلو:

تورک اوغلو گزه نده ائللی ، اۆبانی
گۆ ردۆنا خیۆرچینی ،گۆ ردوچۆبانی
صۆروشدو اونلاردان حیدربابانی
دئدیلر: یازیۆب دیربیزه شهریار.

oooooooooo

جلال محمدی گلچین ـ تهران

گون باتدی دوباره قاش قارالدی * دنیانی بوتون قارانلیق آلدی
گون باتدی، گئنه گئجه ،گئنه غم * دل خرمنینه شراره سالدی
گون باتدی،ستاره باتدی،آی دا * گۆزلر یاما ن انتظاردا قالدی

افسوس کی گلمز او سفردن
"حیدربابا "سیندیر اوغروروو * آچ آغزینی،سیزلا بیرفغان ائت
شیمشک کیمی نعره وور، گورولدا * اۆزدردینی عالمه عیان ائت
اودلار قالانیب سینه نده ،ایندی * سینه ندن او اودلاری روان ائت

شاعر بالان اۆلدی ،تک قالیبسان
هرصبح ،گونش قیزی، فلقده * قیرمیز حنا آلنینا یاخاندا
نورچشمه سی شاخه ـ شاخه چای تک * باغ بوستانا ، چۆللره آخاندا
یاقاش قارالاندا ، نازیله گون * اۆز قاره نقابینی تاخاندا
گۆی پنجره سین آچاندا مهتاب * گیزلیجه بو عالمه باخاندا

حیدربابا شهریاری یاد ائت
تاریخ دئییر: نظامی ، قطران * صائب و نسیمی لر قالاندیر
گر کیمسه دئسه کی،شاعر اۆلدو * باور ائلمه بو سۆز یالاندیر

حیدربابا شاعره اۆلوم یوخ !

رضا جمالی ـ تهران

قارا گئییب هامی ادب سئون لر * باخیرلار دالیجا تبریزه ساری
چیخیب شیرازه دن ادب دیوانی * قیریلیب غزلین دیرلیک داماری
او گئدن عزیزه دای چاتماز اللر * ایشلیب آرایا اجل دیواری

روزگار آناسی تایین تاپماقا * گره‌ک چکسون ، قرنلر انتظاری
اؤلمک تاریخنی رقم وورماغا * رمزسیز بیرسؤزه قویدوم قراری
شهریورین ایگیرمی یئددیسینده * مین اوچ یوزدن ائتمیش یئدی‌یوخاری
سحر چاغی سولدو شعرین گولزاری
حیدربابا ایتیردی شهریاری

محرم رخنکا

عموین آرخی آخیر هئی یاواش‌یاواش * آنجاق فایدا سیزدیر ،قیشقیریق‌ساواش
زامان بیرده‌سنی یارادایدی کاش * حسمینی تورپاغا قاتدیغین یئرده
شاعر! وای خبرین اوخلادی منی * یئنی دن غم کدر یوخلادی منی
تیترتدی بو خبر قول " محرمی "
او قاره تورپاغا چاتدیغین یئرده

علی پورعلی حاهد

حیدر بابا هئچ پاییز اولمایایدی
باغچامیزدا آچان گول صولمایایدی
سنین ده باغریوا قان دولمایایدی
پاییز گلیب آمما گولون صولوبدی
لاله کیمی باغریوا قان دولوبدی
باغچالاردا عطیرلی گول آچاندا
بولبول ،گولون ،بوداغیندان اوچاندا
گول تیکانی گؤنلووه اوخ ساچاندا
آیریلیق اودیندان سینه‌وی داغلا
شهریاری ، سال یادووا قان آغلا
شهریارا بو دونیا دوستاق ایدی
سینه‌سینده غم ساوالان داغیدی
جان وئرنده سحر، آذان چاغی ایدی
روحو اوچوب‌گئتدی جنت باغینا
بیزی سالدی آیریلیق دوستاغینا
حیدربابا بوینوموزدا حاققین وار
یارادیبسان ، یوردوموزا افتخار

دونیـــا بویو اؤلمـــز یاشار شهـریار
شهریارین غم الیـــندن قوتـــــاردی
روح القدوس روحون عرشـــه آپـــاردی

حیدر بابا ! " شهـــریارا " مرثیـــه
الحق گره‌ک " حافـــظ " دیریلیب دئییه
" جاهـد " گره‌ک ساکت قالیب دینمییه
درد و غم دیر جاهـــدلری دیندیـــره‌ن
حافـــظ لرین مرکبـــینه میـــندیـــره‌ن

ooooooooooo

احمد راد

... رحم سیز پیر اجل ، کینه‌لی صیاده دئییپن
قفسین آچ قاپیســـین ، مرغ گرفتـــار اؤلدی
سن ده حیدربابا بیل ایندی اوغولسوز قالدین
علمین یاتدی،بئللین سیندی ،علمدار اؤلـــدی
ساخلا اؤز باشیوی حیدربابا ،بوندان بویانا
گؤزله‌ین جرمتـیوی اؤلکه‌وه سردار اؤلـــدی
گئچی وین شنگولی سین ، گؤزله گلیب قورد یئمه‌سین
قوچ ایگیـــد ،ائل دایاغی ، سالک هوشـیار اؤلدی
دئگیلن چشمه‌لرین آغلایا قان ، سو یئرینـــه
ائل سئوه‌ن ، خلقه یانان ،شاعر بیدار اؤلدی
سؤیله میر همد آقا مأذنه‌ده وئرسین اذان
بیلسین ائل ،باش یازیچی سید ابرار اؤلدی
سن ده رخشنده خانم ،درمه داخی آش تره‌سین
گئت اوتور، آغلا آنا ، غصه‌لی بیمار اؤلـدی.
شهریار ،عارف ایدی ، عاشیق ایدی ، پاک ضمیر
عشق و عرفانه ائدیب عمرینی ایثـــار اؤلدی .
شهریار عشق ایدی ، عشق اهلی بیلر عشق اؤلمز !
زنده‌دیر آدی ، ولی ظاهر آثـــار اؤلدی .
شهریار عشـــقده چون ، "راد" ، مرادیندی سنین
بیل نه علتـــدی مرادین بئله پربار اؤلدی .

oooooooooooo

جواد زاهدی ـ سلماس

بیگ آتماسین آلماسینی ساغلاسین
قیز گلین لر هاردان شالی باغلاسین
ایندی گره‌ک باشا چالیب آغلاسین
اول قیزلارین گله‌جکده گؤزو وار
دیللرینده عاشیقلارین سؤزو وار
داغ دوشونده چوبان گؤرنه نئی چالیر
سورو گزیر قویروقلاری توولانیر
آغاجلاردان قوش یووا سی سالانیر
گل قویمایاق بیرده صیاد تور قورا
بلکه دوزلوک دوغما میزی دولدورا

••••••••••

ر. الف. قارتال ـ سرعین

گئده‌رکن ای بؤیوک انسان . آذربایجانی یاندیردون
اقدیب بولبوللری نالان ، گولی ، ریحانی یاندیردون
دوزه‌مه‌ز بو غمه انسان ،ائده‌ر هرکیمسه‌نی نالان
بو غم بو قایغو بو هجران بوتون ایرانی یاندیردون ...
... منه سن وئردون آد قارتال ـ دئدون ساز چالپاپاق‌دک چال
آخاردی سؤزلروندن بال نئی نالانی یاندیردون

••••••••

علی قیصری ـ اهر

حیدربابا شهریارین بس‌هانی ؟
تاپیبدی گؤر خان ننه‌سی بالانی ؟
اوشاقلیقدا خان ننه‌سیز قالانی ؟
هه ایندی او خان ننه‌سین تاپیبدی
آرزیسینا ، او دونیادا چاتیبدی
حیدربابا دئی سئللرین آخماسین
کهلیک لرین قانادلانیب اوچماسین

چارشنبه‌لر بیلر شالین سالماسین
شهریارین یوخدی اونا شعر قوشا
او شعرلره اوره‌گیمیز تئز جوشا

°°°°°°°°°

ارغوان ـ تبریز

نیسگیللی شاعرین حیدربابا سی * آذری اللرین ازبری اولدو
سویوق بیرمزاره‌قویاراق بوگون * دردلی شاعرلرین گؤزلری دولدو

°°°°°°

آتا وای دئیه‌رک (شهرزاد (قیزین * ال آتیب باشی نین زلفونی یولدو
(مریم) سینه سین وئرن زامان * (هادی) نین سیماسی سارالدی سولدو

°°°°°°°°

آنالار گئیه‌رک قارا لباسی * قاینار بولاغ کیمی گؤزلرآغلادی
آنجاق انتظارسیز بو وای خبری * تلگرافچیرا وره‌گی ارسین داغلادی

°°°°°°

شهریار قلبیمده دیری دیر هله * چونکی غزللری دیلیمیزده دیر
سمایه بوی چکن حیدربابا سی * کسگین قیلیچ کیمی الیمیزده‌دیر

°°°°°°°°°°°°

تیمور داداشی طهوری

دیللرده قالدی سؤزلرین ای شهریار یمیز
افسوس اولا غزانه دولاندی بهار یمیز
اسدی خزان یئلی ادبستاندا گوللره
سن سیز قارا گؤروندو بیزیم روزگار یمیز
شعر و غزللرین بیزه الهام باغیشلایار
معناسینا فرحه‌نی قوم و تبار یمیز
دونیادا باطراوت اولارشعر گلشنین
سولماز چیکلرین بونا وار افتخار یمیز
خلقین دیلینده قالدی سؤزون باتدی اولدوزون
سن سیز قالوبدی محفلیمیز تک دیار یمیز
بیر عمر شهریار علی (ع) مدحینی دئییب
لطفین اسیرگه‌مزله اونا هشت و چار یمیز

آغلار گؤزیله یازدی "طهوری "بو شعرینی
خلقین دیلینده حرمتین اولدو شعاریمیز

°°°°°°°°°°

اسماعیل نعمتی پایدار- (سولغون)

منیم دردیم سنین دردین — بودونیا دان نه گول دردین
کدر بیغدین ، جفا چکدین — نه گول سپدین چیچک سردین
سئویئجیله سئویئیردین — اونوتدوردون غمین مردین
قالان حیدربابا داغی — اولوبدورسا گونول داغی
نه نیسگیللی گئچیندین سن — سندن قالمیش ، دا نیسگیللی
بو دونیانی سئوه‌ن گیمدیر — دؤرد بیر یانی ، دا ایشگیللی

°°°°°°°°°°

اکبربا غبان سیروس- تبریز :

شهریارا شعرسن سن ، شعره سن حان وئرمیسن
هاردا شعرعنوان اؤلوب،سن شعره‌عنوان وئرمیسن
سئزلاییب ،قانسیزلایاندا ،سنا ونا قانوئرمیسن
وارلئغیندان هرنه‌وار ،شعرا وْسته‌آسان وئرمیسن
ایندی حق دیر اهل شعرآغلئرکی‌یارالدن‌گئدیب
یوردومون‌شانی،وقاری،شهریارالدن‌گئدیب .
سن ادب گؤلزارینا دلسوزبیر"باغبانیدین "
شهریارشعردین ، بیرمقتدر سلطانئدین
اهل عرفان دردینه‌آگاه‌ایدین،درمانیدین
دُرّ دون ،یاقوت‌دون ، قیمتلی‌بیرمرجانیدین
وای اؤلا،بیرگوهرکامل عیار الدن‌گئدیب ،
یوردومون شانی ، وقاری ،شهریارالدن‌گئدیب .

مم "ناظرشرفخانه‌ای"

شهریاریم گئدیب الدن

گۆن باتیب ، ماتم ومحنت بۆرویوب شهرودیاری
صانکی غم پرده سینی آسدیلارآفاقیٚن اۆزوندن
اَله نیر قیٚرمیزی مرجان شافاغیٚن قانلی گوٴزوندن
جارچی غم جاری چکیر !
مارش عزا قالخیری سازدان
آخیری قان یاش آرازدان
زخمه نین سینه سی زخمی
سیٚزلاییٚر تاری سه تارین
داغیدیب هرطرفه پیک بلاغصّه قطارین
اوٚلما گۆلزارادب ده اوخویان بولبول اوٴلوبدور ؟
یوٚخسا گولشن پوزولوب ، باغ وباها ریم گئدیب الدن ! ؟
شهریاریم گئدیب الدن ؟

اوجالیرناله سسی گوٴیلره یئرحنجره سیندن
هرطرفاوٚدلوجهیم دیرگوٴزومون پنجره سیندن
سیل غم دیرکی شاریلدیریا شاییش داغ ـ دره سیندن
چالینیر "صور" قولاقلارکاراوٚلور ، قوٚرخوُلوسسدن
دایانیرقلب طبیعت ،دۆشورآفاق نفسدن
اولماکی محشرعظما قوٚرولوب ولوله لروار ؟
گوٴیه یئردن اوجالان ولوله دن ، زلزله لروار ؟
گوٴی ده فریادچکیر ، صبروقراریم گئدیب الدن
شهریاریم گئدیب الدن !

داها زمزم گوٴلونه جلوه لی اوُلدوزلاراله نمیر
داها مهتاب یاییلمیر
داها آی عشوه له نم میر
داها گۆن زرلی شالی باشاسالیب قاش گوٴزآتانمیر

یئددی رنگیله چیچک شاخه‌لر اۆستونده یزه نمیر
عشوه‌لی ، نازلی مارال داغدا نشاط ایله‌گزه نمیر
قوجا صیادا ئله‌بیل کی آیئریب باغ غزلدن ؟
اۆآلاگوء زلوغزالی
یاسمن یاسلی ،شقایق یارالی ، لاله عزالی
سرونازیم‌دا گئییب قاره‌کی ،یاریم‌گئدیب الدن ،
شهریاریم گئدیب الدن !

بیرطرفده‌دا یانیبدیرقوجا "حیدربابا" یاسلی
غصه‌دن‌سینه‌سی پاسلی
اوغلواوء لموش آتاتک قۆلتوغونا اللری باغلی
گوء زو یاشلی ، اۆره‌گی آتش هجرانیله‌داغلی
دایانیب وقریله ، آنجاق کی اۆره کلرده‌سالیرایز
سینه‌سی ایچره‌اونون گیزله‌نن اندوه‌وفغانی
ائله‌بیل نشتریله ، قلبینی نشترچی‌یاریب‌دیر
گوء زآچیب یاره لری آخمادادیر ،چرکیله‌قانی
بیرطرفده : اۆره‌گی شعله‌له‌نیرشانلی " سهند" ین
"باشی طوفانلی سهندین "
اودا " حیدربابا " تک اوغلو اوء لوبدورسایاغیندان
بۆرویوب غم بولودو ،غصه‌یاغیر ، ال ـ آیاغیندان
بئله‌غم‌پالتارینی اگنینه‌گیمه‌کده‌کی شاید
آیریلیبدیر اودامن تک ائله‌بیل ائل دایاغیندان
بیرطرفده‌ساوالانین گوء زونون یاشی دایانمیر
اوجالیرناله‌سی افلاکه :وقاریم گئدیب الدن ،
شهریاریم گئدیب الدن !
آمماشوکتلی " دماوند" یله ،"البرز" ،یله ، "الوند"
الده‌گۆل حلقه‌سی ،باش ساغلیغی وئرمکده‌دی حاضر
قوجا "حیدربابا" یاگوء زلری اعجابیله‌ناظر

دایانیبدیرها می‌تعظیم‌ایله .....
دیللرده‌تسلی

صدرمجلس ده ده قرآن اؤخویور" حافظ قرآن "
اوجا مان " سعدی شیراز" دوروب الده "گؤلوستان "
"صائب" ـ ین گؤزلری یاشلی ،الی قولتوقدا" هُمام " ـ ین
قاراکؤینک گئییینیب " گنجوی وخواجه‌شیروان "
" صابر" آغلیرکی منیم‌نازلی نگاریم گئدیب الدن ،
شهریاریم گئدیب الدن !

اوجا داغلار ،ها می‌تعظیم‌ایله ،تکریم‌ایله بیردن
قوجا حیدربابانی جان کیمی آغوشه‌آلیرلار
بوینونا حلقهٔ گول حوٴ رمت وعزتله سالیرلار
شانلی حیدربابا ، گوٴ رکملی وقاریله‌دایانمیش
پوٴزمایی‌روقرینی هرچنداوٴره ک دردیله‌یانمیش
سینه‌سی قانه بویانمیش
بیرؤن آماگوٴ زونون یاشی آخارصورته ،آغلار
مات وحیرتزده ،سئل تک گوٴ زونون چشمه سی چاغلار
دئیه‌ر ای عرشه چاتان باشلاری ایللر بوٴیوداغلار
اختیاریم گئدیب الدن
دیله‌گیم ،شاه‌ببه‌گیم ، داروندااریم گئدیب الدن .
شهریاریم‌گئدیب الدن .

مراغه ـ داودمثمر (عاصی)
==========

آغلا ای تبریز، یان، ای شهر، یاریم گئتدی الدن
من ده‌لی دیوانه نئیلیم شهریاریم گئتدی الدن

دامن "حیدربابا"ده بیرده آچمازلاله و گول
لاله‌نین سیندی بئلی شن لاله‌زاریم گئتدی الدن

هرنه واریمسا منیم اول یاردان الهام اولیبندور
قالمادی واریم منیم ،داروندااریم گئتدی الدن

کیشی کیشاوسدن وئریب دست فلک شه‌مات اولدو
عرصهٔ شطرنجده ، چابک سواریم گئتدی الدن

ای سهند ،ای قاف ،ای سیمرغ ،ای زال،ای نریمان
رستم دستان کیمی شاهین شکاریم گئتدی الدن

حسینعلی سلیمی (شهدی)
==========

* اوستاد شهریارین عزیز خاطره‌سینه *

دا فلیق خوشلاییرسان ذیروه‌سی قارلی ؟
دومانلی ، هئیبتلی ، هوندور ، وقارلی ؟
گؤرکملی اتگی خئیرلی ، بارلی ؟
اوفوقلره باخما ، شهریارا باخ

اورمان خوشلاپیرسان زومورود طاغی ؟
لاله‌لی چمنده سوزگون بولاغی ؟
بولبول لر قوناغی ، گوللو بوداغی ؟
اصلانلار یاتاغی ، جئیران اویلاغی ؟
اوزاقلارا وارما ، شهریارا گل.

دئییز خوشلاییرسان اوجسوز بوحاقسیز ؟
گونش گؤزون قاماشدیرا اینجی سی ؟
گؤزه‌ل آختاریرسان هر بیر کمالدا
دونیا اوزره اولمایا ایکینجی سی ؟
دونیانی آراما ، شهریاری تاپ.

فضا خوشلاپیرسان یالقین خیالدان ؟
سای سیز اولدوزو ، گونش کمالدان ؟
اوچماق[1] دیله‌ییرسن بولاغی بالدان ؟
آشار داشار تعمتی ایده‌آلدان ؟
قانادلانا بیله‌سن شهریارا اوچ.

عبث دگیل اوره‌کلرده صایقیسی .
عمرو بویو چکدی ائللر قایغیسی .
ایستگی اوفوقلر ، گؤیلر یایقیسی ،
وورقون آختاریرسان ، شهریاری تاپ.

دئدیم افسوس سینه‌سی دولو گئتدی ،
ائلیمین دیلی سوسدو ، قولو گئتدی ،
اما غم یوخ ارنلر[2] یولو گئتدی ،

---

۱) اوچماق = جنت ، بهشت . ۲) ارنلر = کیشی لر

دوز یول گشتدی ،نه ساغ نه سولو گئتدی،
دوز یول سوراغلارسان ، شهریارا وار.[3]

اونا یاس توتماق بورجو هنرین دیر
اونو آنان[4] هنر بیلگین لرین دیر
هنر بیلیر بو ماتم نه درین دیر
ائلیمه آغلیرام ، شهریارا یوخ .

اؤلمز عاشیق آرتیق ابدی له‌شیب
اؤلمز گؤزه‌للر صفیئده اگله‌شیب
گؤزه‌ل ایدی ، داها دا گؤزه‌لله‌شیب
صنعت فرهادی دیر شیرین الله‌شیب
انصاف‌گؤزونو آچ ، شهریاری گؤر .

هر شاعر گؤره بیلمز اونون ایشین
او ، قرآن دان آلمیش دونیا گؤروشون
احمد (ص)، علی (ع)، حسین (ع)دن ترپنیشین
سؤزون قانا ـ قانا دریندن دؤشون
حیات بؤلاغی دیر، شهریاردان ایچ .

قارا سازاق باسدی ساباریلی باغا
ایلدیریم شاخدیسا گوللو بوداغا
یئل ده ، سئل ده باش اگر اؤجا داغا
یوکسکلیگین آنلا، شهریاری آن[4].

هاردا گؤزه‌للیکدن الهام آلینا
یانیقلی سؤز غملی سازلا چالینا
دویغو هنرله بیانا سالینا
ایسته‌ک قان یاشلا قلمه آلینا
اوردادیر، وؤرقونلار دؤشموش دالینا
گؤزه‌للیکلر ایچره شهریاری سئچ

اؤنون سؤزونه وؤرولان مین لر دیر
سؤنمگیندن اؤدلانان بیلگین لردیر
گؤزه‌لی سئومز اولسا چیرکین لردیر

---

۳) وار = گئت ۴) آن = خاطیرلا (امر فعلی).

گؤزه‌للیگه وؤرول ، شهریاری سئو.

او، اؤلمه‌یینجه انسانیت اؤلرمی ؟
او، ابدی دیر . محبت اؤلرمی ؟
او دیری دیر اؤدلو غیرت اؤلرمی ؟
او، نئجه اؤلر حمیّت اؤلرمی ؟
دگرلری [5] یوخلا ، شهریاری اؤلچ

محبت اؤلمه‌یینجه او دیری دیر
صنعت کهکشانلارینداں بیری دیر
سؤز گونش‌لری نین ان نیّری دیر
اوره‌ک حلقه‌لری نین زنجیری دیر
هنرین کمالین شهریاردا گؤر.

احوالینی صور شمع ایله کپنک دن
بولبول چیچگه وؤرولموش اوّره‌کدن
روح قانادلانار سؤزون دینله‌مکدن
تئتی آلتین [6] دیر ، دگرین صوّر محکدن
باش اوجالیق او وئردیگی امکدن
اؤلدوزلار النمه‌یینجه الکدن
جمال اولدوزلوقدان شهریاردا گؤر

حق عاشیقی ان کمالللی عاشیق دی
گؤلوشو گؤز یاشی ایله قاریشیق دی
آثار شعری طبیعی دانیشیق دی
سؤزو گونش دگیل ، سؤنمز ایشیق دی
گؤز ایشلر کن جمال دی ، یاراشیق دی
ائله دورلو صانکی یارانیشیق دی .
شعری عشقه ، عرفانا ساریشیق دی .
عرفان ذوقون ، دادین شهریاردان آل .

بوندان صونرا سؤزو اینجه‌لنه‌جک
قدری نین یوکسکلیگی بللنه‌جک
صؤلماز باهار بول بـ بول چیچکلنه‌جک
قوی گؤزلر آچیلسین ، شهریاری گؤر .

---

۶) آلتین = قیزیل .

ابراهیم اقبالی (اهر ورزقان روستای دپزج صفرعلی)

==========

هارا گئتدی او اوره‌کلرده حکومت‌سوره‌ن انسان
وئره‌ن عاشیقلره فرمان
ائیلین شاهد عشق وطنه حانینی قوربان
او سینیق قلبی لی شاعیر کی، اوزون بیر سفر ائتدی
هارا گئتدی ، هارا گئتدی ؟!!

* * *

شهره باخ ناله‌دی غوغادی هیاهودی فغاندی
خلقی گؤر گؤزدن آخان یاشلاری قاندی
بو نه چیسگین ، نه دومانی
غم چؤکوب تبریزین اوسته

* * *

الرین اوسته گئدیر قاره بورونموش غمه باتمیش
اوندا کیمدیر بئله موسی کیمی یاتمیش
بو نه صاندیقدی کیم آتمیش
بورولور غملی دنیزده

* * *

او نه موسی کی بوغوب لشگر فرعون دغانی
پور عمران کیمی داش قلبلره وورموش عصانی
چشمه‌لر جاری اولوبدور
دیللر ایمانلا دولوبدور .

* * *

بو قیامت قوپاران غصه‌ده هر کیم کی یئتیشدی
باش آچیب آغلادی حسرت الینی باشینا وردی
گاه قاچیب تابوتا ساری گاه گئدیب دالدادا دوردی
تاکی شیوه‌ن گؤیه قالخدی بو سسی داغلار ائشیتدی .

* * *

ائشیدر ناله‌سینی کیمسه اگر باخسه سهنده
" یئل او تئللرده گزنده "
گؤروسن بئیله سیزیلدیر :

بو یاشیل تئللری سندن صورا هؤرمک حارام اؤلسوُن
او خیال شانه‌سی سیندی
قوی بو چشمه بو گؤزومده آجیشان بیر یارام اولسون
هئی دئشیلسون قانی آخسین
یاندیریب باغریمی یاخسین

* * *

داها قان یاشدی آخیب غمدن اؤتوُرموش اتگیمده
دئدیگون سئومه‌لی لاله
بن سیز آی گوللی باهاریم اؤ چیچک صفلری یوخدی
غم چکیب دؤوره‌مه هاله

* * *

آغ بولود گؤر نه قارالدی
شهریاری یادا سالدی
باخ قویوب باشینی حیدربابانین چیگنینه آغلیر
غم چکیب شعله نه شمشک
او یانیق قلبی نی داغلیر

* * *

نئیله‌سون داغ کی، دؤیوُنمکلیگه خاطیر الی یوخدی
چاره‌سی یوخ غمی چوخدی
کنده‌لر وار ایاغیندا
اوچوروملار قاباغیندا
نئجه قاچسین ، هارا قاچسین
اوره‌گوندن بو کده‌رلی دؤگونی او نئجه آچسین

* * *

آمما بیر گون یاناجاقدیر
اود دوتوب اؤدلاناجاقدیر
پوُسگوروب اؤد نفسیندن سس چکیب آغلایاجاقدیر
اریمیش غصه‌لی قلبین توُکه‌جک قانلی گؤزوندن
اؤغلی اؤلموش آنالار تک گئده‌جکدیر بیر اؤزوندن
هوشا گلدیکجه قانارسان بئله غوغالی سؤزوندن
اوخونار سری اوزوندن :

* * *

شاعیر اولمز نه‌قده‌ر قانلی اوره‌ک ،یاش‌دولی گؤز وار
بیر اوجا قدیر سؤزی هر سینه‌ده اوندان نئچه گؤز وار
خلق آلیشما قدا دی یانما قدا نه قدری کی ، بو سؤز وار
قویما ز احساسلاری سؤنسؤن
عشقیدن اؤزلری دونسون

* * *

هر سحر چرتسه گونش گؤی چمنینده
شاعیرین آدی اوره‌کده بیته‌جکدیر
شافاغین مزرعه‌سینده یوز چیچک بیردن آچاندا
یئنه غم یولچوسو قلبین یولون آزمیش ایته‌جکدیر.

* * *

بیر اوشاق تا یئنه پروانه دالینجان قاچاجا قدیر
تا ثریا یئنه داش‌سینه‌سینه گول ساچاجا قدیر
لاله‌نین عشقینه سوسن یئنه تا دیل آچاجا قدیر
او سکوتلاردا او مرموز گئجه‌لرده او صفا ده
قالاجاق شاعیرین آدی

* * *

او کیچیک کندلی قیز، ال اؤزادیب غنچه دره‌نده
پالتارین دامدا سره‌نده
شهریار شعری کیمین ناخشالی فرشین توخویاندا
تئللرین یرقاییب خیدربابا شعرین اوخویاندا
شهریاریم قالاجا قدیر ، شهریاریم قالاجا قدیر

* شهریاری آختاررورم *

ایتیرمیشم یاریمی هردیاری آختاررورم
دلیم اوره‌کده قالیب چونکی یاری آختاریرام
سونوبدو شمع ادب اولدو انجمن خاموش
بوانجمنده بؤیوک افتخاری آختاریرام
فغان کی باب ادب اولدو دوستان مسدود
بوبزمده‌گئجه گوندوز باهاری آختاریرام
دوتوبدو گرگ اجل پیکرین چکوب کامه
آدی دلیمده قالان شهریاری آختاریرام
دوتوبدو دامنیمی اشگ دیدهٔ هجران
سرشگیلن دولانوب اول نگاری آختاریرام
دگوبدو تیرقضا قلبیمه اولورشان شان
یارالی قلبیله من غمگساری آختاریرام
آپاردی گلشن باغ ادبده بیر استاد
جهاندا پیک اجل، سرویاری آختاریرام
اولوبدو گلشن باغ ادب خزان دیده
شکسته بالی اوچان اول هزاری آختاریرام
اسوبدو گلشنه باد خزان گئدوب بولبول
نوای بولبول فصل بهاری آختاریرام
بلوک بلوک دولانوب فاضلا ندور دردون
ختن ده آهوی بیر مشگباری آختاریرام

محمود ژاله‌محرابی

حیدربابا ،شهریاری یار، آتدی — شهریاری،یارین غمی قوجالتدی
حیدربابا ،خزان گلدی گؤل صؤلدی — شهریارین غمینده ،گؤزلر دولدی
حیدربابا ،خزان گلوب‌گول گئتدی — اجل یئللی اسنده بولبول گئتدی
حیدربابا ،شهریار هاردا یاتدی — گؤیونده‌کی اولدوزون هاردابانتدی
حیدربابا ،ویران قالا دونیانی — آلدی بیزدن او حافظ زمانی

مازندرانی (آذر)

کی برآید زطبع قاصر من — مدح اوصاف شهریار کند
شهریاری که بر جلالت او — یار و اغیار افتخار کند
"آذرا" دل نمي کند باور — یار یکباره ترک یار کند
هرکجا محفل ادب برپاست — روح اوستاد شهریار آنجاست

عارف ـ علی رفیعی ـ اردبیل باغیرآبادکندی

"باغرو" داغی "ساوالان" تک‌آغلاییر
آغلادیغی اوره‌کلری داغلاییر
"حیدربابا" ساوالانی هایلاییر
شاه شاعری شهریاری یادا سال
ساوالانلی شاعیر دیلین آدا سال

حمید سفیدگر شهانقی

منیم گؤزه‌ل دیاریم، پس‌گؤزه‌ل بهارین هانی ؟
او یام ـ یاشیل چمنین، شنلی روزگارین هانی ؟
آغاجلارین داماریندا خزان قانی دولانیر
او گول ـ چیچکلی باغین ، بولبولون ـ هزارین هانی ؟

* پا خیل گؤی‌لر *

پا خیل گؤی لر ،
ا ورەگی نین پا خپرینی،
حیدربا با ا وزەرینه تؤکوب دئدی :
گؤردون نئجه دا شلارینی،
قا رتا لی نین کؤلگه‌سینه حسرت قویدوم !
حیدربا با ،
سینه ا ودلو ،
قا رتا لی نین توکلرینی،
پا خیل گؤیون ا ولدوز دولو ا تگینه آتیب دئدی :
بیر ا ووج توک قا رتا لیمدا ن آلسا ندا سن ،
دونیا وا رکن .
ا ثرینی دا شلاریمدا ن سیلنمزسن .
قا را گؤیون ا تگینده ،
ا یلدیریملار چا قیشدیلار .
قا را بولود بیر هؤنکوروب ، مین آغلادی .
گؤز یوممادا ن سئللر آخیب .
قا رتا ل ا یزین یا ما جلاردا ن سیلر ا ولدو .
حیدربا با با خیب ـ پا خیب گولومسه‌دی :
یا زیق دا رگؤز ،
فرها دلارین کولونگونون ا یزلرینی ،
یا غیشینا ن سیلمک ا ولار .
محبتی قا زما سی ا یله ،
قا زدیریلمیش یا رین آدین ،
سیلمک ا یچون ،
یا غیشین وا ر . یا غدیرگینا ن .

دوکتور عادلی

شهریار ائیله خیال ائتمه اؤلوبسن ،دیری سن
آذرستانیمیزین شعر و غزل شـــاعری سن
هر اوره‌کده اثرین واردی و هر دیلده سؤزون
جذب ائدیبسن نئجه سن باطنی هم ظاهری سن
غزل اوستادی فضولی اولوب و سید عظیـــم
لیک هرکس بیلیری سن ده اولاردان بیری سن
هوس زلف نگارایله دیلین شـــانه‌له‌نیـب
حلقه ـ حلقه داغیدیب آچدیقیجا زنجیری سن
عقل و ادراک معطل دی کی، هر بیر بیـــتی
طبع معمارونیله ائیله‌میسن تعمیری سن
شاهدم مقبره‌وی دؤوره‌له‌ییب اهل وطـــن
"عادلی"یه نظر ائت عشق ومحبت پیری سن

*

علی خسروی کورعباسلو

پرندگان مهاجر زشهر ما رفتند دریغ ودرد ،ندانم‌که تاکجا رفتند
زبودخویش ملولم‌کجاست پیک اجل که من بماندم‌ویاران باوفا رفتند

دفدی لر " شهریار " گئـــتدی دئدیم : اؤلمز بیلـه انسـان
آه..... باشـیما دونیا دارالـــدی.

بو اؤلومو بوتون دونیا ادیب و شاعرلرینه خصوصا وارلیق نشریه ـ سینده چالیشان ادیب و شاعرلره وبیرده دوکتور هئیت حضرت لرینـه تسلیت دئییرم .

باغچالار دیری دیر ،باغ دادیری دیر
چمن لر دیری دیر، داغ دا دیری دیـــر
چون "شهریار" اوره‌کلرده یاشاییـــر
اوره‌کلر دیری لیکن او دا دیری دیـر

بو شعر صون گؤروشلرده ، مهر خسته‌خانا سیندا اوستاد اوچـــون یازیلدی .منی بو غمده اؤزونوزه شریک بیلین .

وارلیق

آذربایجان کولتور جمعیتی استاد محمدحسین شهریارین اؤلوموخبرینی چوخ غم و کدرله ائشیتدی .

آستادین ثمرلی عمرونون باشا چاتماسی آذربایجان و فارس دیللری اوچون بؤیوک ضایعه حساب اولونور .اما بیز اینانیریق کی،آذربایجان ملتی نین اوستادا اوخشار شاعرلر یئتیرمگه چیخاری واردیر .

آذربایجان کولتور جمعیتی اؤزون بو مصیبت ده عزا صاحبی حساب ائدیب اؤزونه اوستادین حرمتلی خانواده‌سینه و بوتون آذربایجانلیلارا و ایرانلی لارا باش ساغلیغی وئریر .

آذربایجان کولتور جمعیتی
استراسبورک ـ فرانسا

مهدی مازندرانی آذر

آلولاندی گؤنول، آلیشدی اوره‌ک * نیسگیللر اؤنونده تالاندی دیله‌ک
داغلادی،قلبیمی یاندیردی فلک * یارین‌هجرانیندان‌یازیم ،یازمایم؟

اؤلدو شهریاریم یتیم قالدی ائل * کدرآلتیندا کامان اولدو بئل
آپاردی سارامی دالغالی بیر سئل * اوره‌کطغیانیندان یازیم یازمایم ؟

دئیرائللرمنه اؤلمز شهریار * پارلاق‌بیرگونشدیرسؤنمز شهریار
دؤنمز ایلغاریندان‌دؤنمز شهریار * سینماز پیمانیندان یازیم یازمایم

کدرسیزگئچمه‌دی عمرو هئچ زامان * وارلیغی‌غمیدی حیاتی حرمان،
آنجاق تاپیلمادی دردینه درمان * سیزلایان‌جانیندان یازیم یازمایم

بؤروندو دومانا عینالی داغی * سؤندوچراغ کیمی بیرسحر چاغی
خزان چولقالادی باغچانی ـ باغی * گؤلون خزانیندان یازیم یازمایم

موُغان‌یاسا باتدی، آراز آغلادی * ساوالان باشینا قارا باغلادی
"آذر"ین قلبینی حسرت داغلادی * هجران‌دورانیندان یازیم یازمایم؟

مجلس شعرا

هدایت‌الله‌حاتمی :

درسوگ شهریار

یاران زدیده خون بفشانیدیا ررفت — ازشهریا رقافله‌شهریا ررفت
ما رابماندباغم‌هجران خویشتن — درشوق وصل بودوبدیدا ریا ررفت
برچید داغ‌ازهمه‌ابنای روزگار — آزرده‌ازسراغ این روزگا ررفت
دردا وحسرتا ودریغاکه‌شهریار — آن برسریرشعروغزل تاجدا ررفت
روح‌بزرگ‌اودرِ زندان تن شکست — مرغ اسیر زین قفس‌تنگ‌وتا ررفت
عمری چوشمع درشررشرم خویش سوخت — افکندزین شرربتن ماشرا ررفت
آن کوه قاف‌درپی ابرسیاه ماند — وان بحرژرف دردل این‌شوره‌زا ررفت
فضل‌وکمال درغم اوداغدار شد — ذوق وادب بماتم‌اوسوگوا ررفت
"حافظ" نبودلیکا زاوهیچ‌کم‌نداشت — چون اوبراه معرفت وعشق یا ررفت
هرشعرگفت‌گوهرا شکی بکار برد — هرقطعه ساخت‌خون دل‌آنجا بکاررفت
صدخا رغم به شعرخود ازقلب ماکشید — درقلب اودریغ که‌پیکا ن خا ررفت
هروا ژه درکفش چوبرلیا ن‌ترا شخورد — هرجمله‌ا زلبش چودُرشا هوا ررفت
با شعرخویش‌اهل هنررا بعرش برد — خودتا کنا رمصطبه کردگا ررفت
هرشعررا بخون دل وآب دیده شست — تا گوهرثمین‌سخن آبدا ررفت
امروز اشک گوهرنا بی‌است دیریا ب — درشهر اوزگوهرا شک آبشا ررفت
" هذیا ن دل " "شب علی" ایوای‌مادرم" — خلاق اینهمه‌ا شرشا هکا ررفت
درویش بودوتاج منا عت بفرق داشت — با فقرزیست با شرف وافتخا ررفت
مهرعلی به‌سینه وعشق خدا بجان — زین کیمیا طلاشدوزرعیا ررفت
با دردخوگرفت وسرخویش خم نکرد — سردا ربودووقت سفر سربدا ررفت
چون کوه زا دگاه‌خودش سربلندبود — چون چشمه‌های دامنهٔ کوهسا ررفت
"حیدربابا" زرفتنا وغرق ماتم‌است — چون روبقلهٔ شرف واشتبها ررفت
دیگرکسی نمیرودا زراه " خشکنا ب" — زین کردرخش خویشتن وشهسوا ررفت
ازمولوی وخواجه‌همین یادگا ربود — این یادگا رنیز نشدماندگا ررفت
"هرگزنمیردآنکه‌دلش زنده‌شدبعشق" — استادما برایا بدپایدا ررفت
تجدیدمطلع است بختم سخن ،دریغ — کزشهرِ یار قافلهٔ شهریا ررفت

حمید سبزواری :

رباعی

ای باغ اِطراوتِ بهارتو چه شد
وی راغ ! صفای چشمه سارتوچه شد
پرچنگ دلم نمیزنی چنگ ای چنگ ؟ !
شورِتوکجاست شهریار توچه شد

*

دل بی دل و گلعذار نتواندزیست
بی باده به نوبهار نتواندزیست
گیرم که به درد خوکندحان " حمید"
بی نغمه شهریار نتواندزیست

*

ای لولی مست بیقرارت بینم
ای مطرب عشق سوگوارت بینم
ای شهرمغازلان عاشق تبریز !
خالی زنوای شهریارت بینم

***

علی نظمی تبریزی :

تاریخ وفات استاد شهریار

ای دریغا ! رفت ازاین شهرودیار — شاعر فحْل الفحول روزگار
ای دریغا ! باهزاران دردوداغ — آن سرآمدرا ، سرآمدروزگار
دردیارنکته پردازی امیر — برسریر طرفه گوپی " شهریار"
درلطافت شعر وی سحرحلال — در ظرافت کلک اومعجزنگار
نام عالمگیروی پاینده است — گرچه بودایام اوناپایدار
بوستان فضل شد بی رنگ وبوی — شاخسار شعرشدبی برگ وبار
"شهریار" آن کاروان سالار شعر — تاکه ازتبریز ما بربست بار
گفت" نظمی " ازپی تاریخ وی: — "شهرما اینک بودبی‌شهریار"

۱۳۶۷ هجری شمسی

حسین لاهوتی "صفا" :

شهـــریا ررفـــــت

هراهل دانشی کهازاین خاکدان گذشـــــت
گوئی که یکسرازتن یاران توان گذشـــت
تاشهریار ملک سخن شهریار رفـــــــت
آه وفغان وناله زهفت‌آسمان گذشـــــت
عمری چنان بزیســـت‌که درروز مـــرگ‌او
سیلاب خون زدیده پیروجـــوان گذشـــــت
آمدندای " ارجعی "اش‌تابگوش جـــــان
لبیک‌گوبه‌عزم جنان زین جهان گذشـــــت
مداح اهل بیت‌زماتم ســـرای دهـــــــر
بامهردلفروز امام زمـــان گذشـــــــت
پروازکرد مـرغ زوالش‌به قرب‌دوســـت
تابارگاه قدس‌ازاین خاکـدان گذشـــــت
ازنقش‌های کلک نگارین شهریـــــــار
برلوح روزگاربسی داستـــان گذشـــــت
درکارشعروحکمت‌وعرفان تمام عمـــــــر
کوشید آنچنانکه زحد بیـــان گذشـــــت
مهـرش‌همواره دردل مابوده‌است‌وهســـت
گررو زمانهفـــت‌وگرازدیدگان گذشـــت
گفتا " صفـا" کلیم چه خوش‌داستان عمر
آنکوکه پیش‌ازاین به‌جنان زین‌جهان‌گذشت
(بدنامی حیات‌دوروزی نبود بیـــــش
آنهم کلیم باتوبگویم چســـان گذشـــــت
یکروز حرف‌بستن دل شـــد به این و آن
روز دگربه کندن دل زین وآن گذشـــــت)

م.م.ناظر شرفخانه‌ای

==========

جهان شعر و هنر گشت سوگوار امروز * که شهریار تهی شدز شهریار امروز
بنالـه سعدی وخاقانی وسخنور توس * بگریه خواجه شیرازار زار امروز
قطار اشک سرازیربررخ قطـــران * همام وصائب تبریز اشکبار امروز
صبا شکوفه وگل را به‌نغمه ننوازد * غزال رام نگردد بمرغزار امروز
قمرگرفته وپروین بگوشه‌ای غمگین * که رفت غمکش وغمخوار غمگسار امروز
چمن فسرده و بلبل بناله و اندوه * بنفشه سربغم ویاس دلفکار امروز
نوای غم شنوی ازکرانه تا بکران * زعودوچنگ ونی وبربط وسه‌تار امروز
فلک زصحبت خورشیدبندمهر برید * افق چگونه نگرددجریحه‌دار امروز
ستارگان هنرچهره‌گوبخون شویند * که‌آسمان ادب تیره‌گشت وتار امروز
سخنوری که‌مرادسخنوران بـــودی * ربودازکف ما دست روزگـــار امروز
بزرگوار ادیبی که‌آسمان هنـــر * پرازستاره‌شداز آن بزرگوار امروز
فسوس وآه‌که‌از تندباد پائیـــزی * فسردگلشن آزادی و وقـــار امروز
نه‌چشم‌مردم‌تبریز اشک خون ریـــزد * که‌قلب عالمی از غصه‌داغدار امروز
گرفت اشک ارس رنگ سرخ خونابـــه * زچشم رستم وگلگون وبختیار امروز
زبارغصه خمیده است قامت ســـبـــلان * سهند خاک بسرمیکند نثـــار امروز
شکسته‌خاطرحیدربابای نـــام آور * زدرد دوری فرزند نامـدار امروز
جهانی ازغزل وشعربار رحلت بست * نهاد بردل ما زخم مرگبار امروز
گشودبال وزناسوت رفت زهی لاهوت * به‌فیض حضرت حق یافت‌افتخار امروز

فقط زخامهٔ "ناظر" شرر نمی بارد
زهر چکامه چکدشعله و شرار امروز

=========

میرا سماعیل جباری نژاد " م ـ اوْدلو " :

" طلایه‌دار عشق "

" به‌استاد فقید شهریار ، شهریار غزل "

تو از ایل کبیر " آذری " والاتبارانی
سپه سالار شعری ، شهریار روزگارانی
شفای عاجل دردی به زخم کهنه دلها
شراب کهنهٔ دیگر به جام میگسارانی
بسان آذرخشی درکلاف مخمل ابری
نزول رحمت باران به صحن کشتزارانی
عروس حجلهٔ شعری میان هالهٔ نوری
زلال توتیای مه به‌چشم مه عذارانی
قیام جوشش آبی به ذهن تفتهٔ هامون
طنین شاد شعر بیت بیت آبشارانی
به‌سر بنهاده‌ای گلتاج زرین غزل ها را
تو الحق " شهریارا " شهریار شهریارانی
زهی، مشرق زمین را افتخاری بس بزرگی تو
امیر ملک عشقی ، شهریار روزگارانی
نمود پاک ایمانی ، خلوص معنی عرفان
طلایه‌دار عشقی درصفوف تکسوارانی
صدای گام خورشیدی به‌گوش فصل عریانی
سکوت مبهم دی زاقیام نوبهارانی
نسیم دلکش صبحی ، شمیم بکرگلهایی
طنین شادشادنوش خندحویبارانی
خروشی تو ، خروش موج توفان زای دریایی
سکوتی تو ، سکوت قطره اشک داغدارانی
به‌گوش خاک تبناک بیابان های لب تشنه
سرودنم نم گلبوسه‌های پاک بارانی
به‌جام جان جان ها گلشراب ناب مشکینی
سلام گرم خورشیدی به‌شام سوگوارانی

به حجم قیرگون شب بسان اختر تابان
طلوع صبح صادق درشب شب زنده‌داران
حیات تازه می بخشی به‌قلب مرده‌ٔ یاران
دم‌جان بخشی عیسائی ،امید قلب یارانی
گهی مجنون کنی عاقل ،گهی عاقل کنی‌مجنون
گهی آرامش‌جانی ، قراربی قرارانی
توئی شبنم که بنشستی به‌روی لالهٔ خونین
توفریادسکوتی ، اشک سرخ داغدارانی
سخن بس‌کن ، بخوان "اؤدلو"سرودجان‌نثاران‌را
که‌آذربایجان قهرمان راجان نثارانی.

نادر فرید فتحی "آیدین" مراغه :

آوخ ازبام ادب‌خورشید دامن چید و رفت
بربلندای افق گردی زغم پاشید و رفت
آنکه عمری دربه‌روی هرچه شادی بسته بود
دردم‌افتادن ازدارجهان خندید و رفت
دردل شب‌کوکبی بودازدیاری ناشناس
لحظه‌ای در ژرفنای آسمان تابید و رفت
پاسدار حرمت مهد ادب‌بود آنکه مرد
باغبانی بود وباغ علم‌راپائید و رفت
آشنای بحر توفان خیز را آخرچه شد
چون غریقی خسته‌درگرداب‌شب‌پیچید و رفت
تابرافتادازسپهرعشق و عرفان آفتاب
گوئیا دنیا به‌سرتاپاسیه پوشیدورفت
عشق را تمثیلی از گل بود وبا باد خزان
همسفرگردید وراه‌مرگ‌را پوئید و رفت
ای دریغ آن پیر را آن خستهٔ دلگیررا
درسرای عافیت یکشب‌فقط خوابید و رفت
آه چشمت کور بادا زین تطاول ای فلک
آنکه عمری چون نی محزون زتو نالیدو رفت
پیر راه معرفت آخر ز رهبان اجل
خانهٔ امن و امان عشق را پرسید و رفت

"برای شهریار"

هزار حیف که آن بلبل خوش الحان رفت
دریغ ودرد زملک ادب سلیمان رفت

روانش از قفس استخوان رهائی یافت
گشود بال وپری همره هزاران رفت

چودید قدرسخن را کسی نمی داند
به شست دفتر واوراق دامن افشان رفت

دریغ از آنهمه دانش که شد بخاک قرین
فغان که آنهمه بینش بطاق نیسان رفت

جهان واهل جهان را بقا میسر نیست
خوشا که شاعر ما درپناه قرآن رفت

هزار رشته پیمان گسست دست اجل
هزار نوح درین یَم ببادطوفان رفت

سه تارا و ننوازد دگر نوای وصال
مگر به شعر ومُقامات او چه نقصان رفت

هزار رستم دستان فلک زپای افکند
نه این معامله درحق زیردستان رفت

کجا شدند نظامی وسعدی و حافظ
که صیت شهرتشان درجهان فراوان رفت

ز شاعران معاصر (رهی) رهی بگشود
بسوی منزل جاوید بعد پژمان رفت

خدا بحرمت پاکان براو به بخشاید
که پاک زیست زدارفنا چو پاکان رفت

رضا نویدی آذر (پیمان):

شهریا رشعرایران راچه حال افتاده کاو
قصد هجرت زین دیارش برسرایی دیگراست

لحظه ها گرخون بگریددرعزایش بس رواست
کاین عزیز رفته را قدروبهایی دیگراست

غم مخور "پیمان" که ازنازک خیالیهای دوست
خاطرطبع توراهردم صفایی دیگراست

رفیعه الحسینی "دنیا"

* در رثای "شهریار" *

صد سلام از من به‌تو ای خاک آذربایجان
مرد و زنها کودکان پاک آذربایجان
آسمان پرستاره، کوههای استوار
سینه‌های محکم و بی باک آذربایجان
بر شقایق ها حریر سبز گندم زارها
بر هوای روشن افلاک آذربایجان
قهرمانان دلیر و شاعران نغز گو
رسته بر گل بوته‌های تاک آذربایجان
شهریار و صائب و قطران، همام و اوحدی
فارس گویان و همانا ترک آذربایجان
"آمدی جانم"شکر"حیدربابا" شیرین ترین
شیر و شکر توامان درملک آذربایجان
رفتگانید و دگر نائید هیهات از شما
می کند پیراهن غم چاک آذربایجان
دیدهٔ "حیدربابا" گریان و جاری اشکها
صد فزون از دیدهٔ غمناک آذربایجان
گلستان پائیز شد"دنیا" به‌تن کرده سیه
فارس و ترک و کرد و لردرسوک آذربایجان

*

نشریهٔ اخبار دانشگاه تبریز شمارهٔ مخصوصی به‌مناسبت چهلمین روز درگذشت استاد شهریار انتشار داده ودر آن مقاله‌ای تحت‌عنوان (به‌یاد استاد شهریار) به‌قلم آقای حسینقلی سلیمی نویسنده و شاعر معاصر درج شده‌است.

عبدالقادر یزدان پناه ـ بناب

چون شهریار ملک ادب از جهان برفت * زین خاکدان بعالم بالا لافغان برفت
گوینده‌ٔ چنین خبر ناگوار کیست * کامش نسوخت این خبرش بر زبان برفت
از کان نظم و شعر یکی در پر بها * برحوری بهشت برین ارمغان برفت
بگشای چشم رتبه‌ٔ آن پیر مرد بین * هرچند پیر شد به تن ناتوان برفت
کوته نظر مباش تن ناتوان او * پیرانه سر بعالم معنی جوان برفت
خاقانیا به صائب و قطران خبر رسان * دانند تا بخانه‌شان میهمان برفت
تبریز را زماتم خود غرق اشک کرد * لیکن به نزد جد خود شاد مان برفت
آغوش باز فاطمه او را پذیرد شد * چون او کنار والده مهربان برفت
چون طایری بروضه‌ٔ رضوان کشید پر * پروا زکرد چونکه از این خاکدان برفت
این عندلیب خطه‌ٔ تبریز صداسف * دعوت پذیر گشت از این آشیان برفت
احباب را زغصه مرگش هلاک ساخت * این تیر غم شکافته تا استخوان برفت
یزدان پناه به تربت پاک مزار او * با با رغم فرو بشد و نوحه‌خوان برفت

علیرضا پوربزرگ "وافی":

==========

خواهم که زسوز سینه فریاد کنم　　بیت الحزنی زغصه بنیاد کنم
درماتم شهریار من میخواهم　　فریاد کنم ،ناله کنم ،داد کنم

*

با زخمه‌ٔ غم سرود خون می باید　　صد کاسه‌ٔ صبر و از گون می باید
تا درد فراق شهریارم گویم　　این سینه پر از داغ جنون می‌باید

*

بونلارا علاوه اولاراق ،شهریاری سئون ائلیمیزین ذوقلو شاعیرلریندن یئنه ماتم شعرلری آلدیق . صحیفه‌لریمیزده چاپ امکانی اولمادیغی اوچون تاءسفله بورادا تقدیرله آدلارینی چکمک له‌کفایت‌له نیریک . هامی سئینین باشی صاغ اولسون :

خانم رفیعه الحسینی " دونیا " ـ آقای محمد خیری ـ آقای علی‌عالیفر ـ آقای رحیم ضیایی فر ـ آقای امیرباباخانی ـ آقای امیرحسین‌ریاحی (فرشید) ـ آقای محمود نوبهاری ،مصطفی ترکی نژاد ایلدیریم

*

قربانعلی اجلی * شهریار ما * (واثق میانه‌ای)

دردا گرفت زمانه زما شهریار ما * آن گوهریگانهٔ پر افتخار ما
آهسته مرگ آمدوا زما ربود و برد * رفت ازدیار ملک سخن شهریار ما
گلزار شعررنگ خزان یافت بعداز او * با فصل شعراوست مگر نوبهار ما
برشاخسار گلشن دل لانه کرده بود * رفت وشکست قامت وهم‌شاخسار ما
گل ازچمن چورفت امیدی به‌بارنیست * دیگربشاخه می نتوان دید بار ما
پرورده‌ام به مکتب استاد شهریار * آن شاعری که‌یارجهان‌بود ویار ما
سرتا بپای زندگیش درد و داغ بود * رفت وفزود داغ دل داغدار ما
چون بلبل چمن دل وی بیقرار بود * شدبیقرار دل چوبرفت ازکنار ما
او اعتبار شعرجهان‌بود و ملک عشق * برجسته‌اوستاد دراین روزگار ما
بعدازتو شهریار چه‌خاکی بسر کنم * غمگین مشوکه مرده‌پرستی است کارما

بدرود شهریار غزل ساز شهر شعر
بدرود ای به‌شعر وادب افتخار ما

خاطره‌ین قالانی:

دیلینده‌یازیٚلان اثرلر، گره ک " هجا " قالبلرینده یازیٚلیسین . عروض " قالبینده تۆرکجه شعر یازماق ، دیلیمیزین اینجه لیگیندن آزالدیٚر وباعث اوٚلور کی ایستر ـ ایسته مز ، فارس ، یاخود عرب سؤزلرینی یئرلی ـ یئرسیز شعر لریمیزده‌ایشله دک .

بونلاردان باشقا ، من بوشعرده ، فارس دیلی ایله تۆرک دیلی آراسیٚندا پیوندوؤرموشام کی‌بو، اؤزوده بیردرس اولابیلر" .

□ آیریٚلماق واختی یاخیٚنلاشدیغینا گؤره ، اوستاددان ایسته‌ییرم سفارش ، یا باشقا بیرتوصیه سی اوٚلسا ، بؤیورسون . اوٚدئییر :

"بۆتون دوٚستلارا ، تانیٚشلارا منیم سلامیمی یئتیرین . دوکتور هیئته ده دئیین کی بیرآن اوّل آدیٚن چکدیگیم شعری (آلنیٚمین یازیسی) وارلیٚق مجلّه سینده چاپ ائله سین " .

نهایت ،اوستادشهریارلا وداع لاشارکن ، آیریٚلماق ایسته میردیم . کیم بیلیر، بلکه ده صوٚن گؤروشوموز اوٚلدوغو اوٚچون بئله اوٚلموشدوم .

نادر افشاری

* دو آینه *

با مرگ یک هنرمنددرزمانهٔ ما ،چنان پهنهٔ وجودش درجهان هنر خالی می گرددکه انسان خودرا دربرابر خلاء هولناکی می یابد ،چراکه این انسانهای یگانه وکیمیا درحکم شمعی هستندکه خاموشیشان سبب سازتاریکی خانه می شود.

باری ، چه می توان کرد؟مرگ قانون ناگزیر هرآن چیزیست که به زندگی درآمده و این قاعده ایست بی استثناء .حتی اگر شاعری باشد و آن شاعر " شهریار " محزون و شوریده .

آری، "شهریار" نیز بدینسان آمدو گذشت و رفت .این مسافرحساس هشتادوسه سال از پس پردهٔ اشگ جهان را نگریست .چنانکه خود جهانی گشت واز این جهان شعرها سرود و مارا وارث گنجینه ای کرد.

شهریار دردامنهٔ کوه حیدربابا چشم به جهان گشود .می توان گفت که زاده شدنش ضرورتی بوداز برای پاسخ گفتن به ملتی که دیری در آرزوی شعری بودند و او چنان درمتن جامعه بودکه این احتیاج معنوی مردم را حس کرده و منظومه "حیدربابا یا سلام" را به زبان مادری خویش سرود .واین شاهکار را به مردمش تقدیم کرد .و مردم باولعی که ازسرچشمهٔ نیازدیرینشان آب می خورد .این شعررا بردند .وطولی نکشیدکه این شعر دست به دست و زبان به زبان گشت واز مرزها نیز گذشت .

"شاعر حیدربابا" دراین منظومه باکوه به رازونیازمی نشیندوحرف-های دلش را با اودرمیان می نهد چراکه "حیدربابا" دراین شعربعنوان یک کدخدای دائمی دهکده استخدام میشودکه همیشه مسلط بوده و چون چشم تاریخ شاهدوقایع وضبط کنندهٔ اعمال مردماست ونیزمی تواندنالههای شاعررا درآسمانها منعکس کرده وبگوش همهٔ آفاق برساند " شاعردراین شعربه روزگار کودکیش بازمی گرددواز حیدربابا جویای حال تک به تک انسانهائی می شودکه سالها درکنارشان زندگی کرده و هریادی یاددیگری را سبب میشودوخاطره ها هجوم میاورند ویکی پس ازدیگری می آیند و دربرابر چشمهای شاعر صف می بندند وشعر ،آینهٔ تمامنمای زندگی میشود.

چنان که تصویر زندگی روستایی را با تمام آداب و رسوماتشان با سنن

واعتقادات مذهبیشان و.... ـ به تماشا می نشینیم .لذت می بریم ودر خاطرات کودکی خویش فرو می غلتیم و درحسرت آن روزگار با شاعـــــر همداستان میشویم وبا شاعر می گرییم .

"شهریار حیدربابا "این کوه عظیم را جاودانه ساخت وحیدربابا نیـز همچنین شاعرش را و به هیئت دوآینه دربرابر هم ایستادند واین رازی شدکه مرگ ازبرای این شاعر ،آغاز جاودانگی گشت .ودرون انسانها ، بستر این جاودانگی .چراکه شعرشاعر با جان ما ،با زندگی ما درآمیخته ، یکی شده ودیریست که کودکان ما با لالائی محزونش بخواب رفته اند وما خود در لحظه هائی که ازدست ـ گیسو بریده دخترشوکران به تنگ آمده ایم بی آنکه خود بدانیم این شعرچون رودی ازناکجاآباد درونمان سربرآوردوآسوده خاطرمان کرده است و دلتنگیهایمان را باخودبرده است .

افسوس که شاعزی مرد .افسوس که شاعری رفت وما را بجا نهاددر چشـــم انتظاری سفربی بازگشت خویش .بیائید دمی سکوت کنیم ، تا به فقـــدان وجودش رسیم .باخود بگوئیم ، آه سرزمین من ، چرا ، کسی سخنی ،آوازی، شعری دیگر ازبرایت نمی سراید ؟

وصدائی دردوردستهای خیال میخواند :

حیدربابا یولوم سنن کج اولدی .
عمریم کئچدی گلنمه دیم گئج اولدی
هئچ بیلمه دیم گؤزه للرین نئج اولدی
بیلمزدیم دونگه لر وار ، دؤنـــوم وار.
ایتگین لیک وار آیریلیق وار ،اؤلوم وار

م. شبستری

* شهریار ین مزاری قارشیسیندا *

غربت لری غملی ـ غملی گزنده * سرگردان تک دا لغا لاردا اؤزه نده
حسرت یا سین اینجی کیمی دؤزنده * قولاغیما چاتدی سؤزون شهریار
آرزولادیم گؤروم اؤزون شهریار
باش آچیلماز سیرّی واردیربوکارین * هربیرزادی حسرتدیر بو دیارین
قسمت ایمیش آنجاق گؤروم مزارین * ای تبریزین افتخاری شهریار
شاعرلرین شهریاری شهریار
مزار دئدیم ،بوساده بیر نشاندیر * سنین عمرون ایللردگیل،زماندیر
هرچندکی،داغلار بوتون دوماندیر * هرقارانلیق گئجه نین ده دانی وار
زمانه نین الگینین جانی وار
فارس شعرینه اولدوزاولدون آی اولدون * اؤلوم بیلمز حافظ لره تای اولدون
ملتیوین حق سؤزونه های اولدون * سن گونش سن،گون همیشه یاناجاق
هر ائل سنی اؤزونونکو ساناجاق
آخیردا سن سئویندیردین آنانی * قلم آلیب یازدین "حیدربابا "نی
او دولاندی آز زماندا هریانی * آدین ـ سانین گربیرایدی اولدومین
بو شهرتی سنه وئردی اؤز دیلین
تورک ائللرین بیر ـ بیرگزیب دولاندیم * اونلاریله بیردؤرولوب بؤلاندیم
سیرلرین هریول ایله دیلندیم * آلماآتا ،تاشکند ،باکی،نخجوان
قارس،ارزروم ،کرکوک ،ایزمیر ،چین ،قازان
هاردا تورک وار حیدربابا اوردا وار * ظن ائتمه یین بوگول تکجه بوردا وار
هاردا او وار ، سئوگی ده وار، نورداوار * بیرآغساقفال قوجا قیرقیزبیر زمان
گؤردوم اوخورا وشاقلارا اوجادان :
"من سنین تک داغا سالدیم نفسی * سن ده قایتارگؤیلره سال بو سسی
بایقوشون دا دار اولماسین قفسی * بوردا بیرشیردارذاقالیب باغیریر
مروتسیز انسانلاری چاغیریر"
اؤلوم بیلمز اؤره کلره نورساچان * اؤز ائلینن، اؤز دیلینده سؤز آچان
انمز ،اوچسا اؤزپرینن گر اوچان * سن گئیمیسن ابدیت دؤنؤنو
گؤرمه میسن هله یؤزدن اؤنؤنو!

ح.م.ساوالان

* شهریاریٛمیز گئتدی *

خزان یئلی اسه‌ره‌ک، خوٚش بهاریٛمیز گئتدی
پوزولدو باغیله باغبان و باریمیز گئتدی
گؤرون آلیٛبدی ادب مولکونو نه غصّه و غم
ویقارلی سؤز قوشان اوٚل باش‌ویقاریٛمیز گئتدی
گؤنول دوٚلوب غمه، گؤز قانلی یاش تؤکر، آغلار
قراری قالمایٛب، الدن قراریٛمیز گئتدی
گوٚنش تک آچدی یوٚلون ائللرا یچره هرگؤنوله
او گئتدی شعریده بیرشاه داماریٛمیز گئتدی
ائلین غمیله یانیٛب، اوٚدلو شعرلر یازدی
همیشه اوٚلدو بیزیم داغداریٛمیز گئتدی
یانا ـ یانا دئیره‌م ایندی گل دده‌م قورقوت
هؤکولده، آغلا، باش آچ، غمگساریمیز گئتدی
نعیمی نین غمینه دؤزمه‌ین نسیمی بابام
نعیمی‌دن ده بؤیوک نامداریمیز گئتدی
غزللریله صالان یادلارا نیظامی لری
فضولی دن قالان اول یادگاریمیز گئتدی
بئله خبر یئرینه کاش‌کی اؤز پاییٛمدا منه
دئییدیلر یوٚخ اوٚلوب هرنه‌واریٛمیز گئتدی
بیزائیله سرخوٚش ایٛدیق شعری نین شرابیٛندان
یوٚخ ایدی هئچ بئله بیرانتظاریٛمیز گئتدی
سؤزو قیٛزیلدی ویا "اینجی" بیلمه‌دیم "صراف"[1]
گل ایندی شعریده گؤر، باش عیاریٛمیز گئتدی
چیٛخارتدی شعریمیزی گؤرکی عرش اعلایه
دئیم ادبده بؤیوک اقتداریمیز گئتدی
اوره‌ک یانیٛر، یاخیٛلیر گؤز یاشیم آمان وئرمیر
او، دهره پیر اوٚلان ایستکلی یاریٛمیز گئتدی
باشیٛن صاغ اولسون آ "حیدربابا" بالان صاریٛدان
نئجه دئیم کی بیز یم شهریاریٛمیز گئتدی
گئییبدی قارا هامی یاسلیٛدیر، یانیٛر ساوالان
آلیٛشدی ائل، غمیله، اختیاریٛمیز گئتدی

۱۳۶۷/۶/۲۷ ـ تهران

---

۱) صراف = حاج رضا صراف دیر.

منظوری خامنه

شهریار اؤلمز

"حیدربابا"،"شهریار"ـ ین اؤلومی
صولدوروبدور گلشنیمده گولومی
شب تاره دؤنده‌ریبدی گونومی
او سالیبدی سنین آدین دیللره
او تانیتدی سنی بوتون ائللره

بؤیوک اوستاد،اولو شاعر شهریار
آزراق گؤروب اونون تایین روزگار
گؤوه‌نه‌جک اونا ،بو ائل‌ـ بو دیار
"حیدربابا" منظومه‌سین یاراتدی
تورک شعرینی باش ذیروه‌یه اوجالتدی

او دئدی کی،" دونیا یالان دونیادی"
او دئدی کی،" نوح دان‌قالان دونیادی"
شهریاری بیزدن آلان دونیادی
"حیدربابا" دؤردبیر یانین باغ اولسون
"شهریار" دان‌صورا باشین ساغ اولسون

"حیدربابا"،"شهریار"ین اؤلمه‌یینب
خزان وؤروب گلشنیمیز صؤلمایینب
اؤدلار یوردی بئله شاعر گؤرمه‌یینب
شعرلریلن اؤنی یادا سالارلار
گؤلون ایینین گولاب دن آلارلار

شهریور آیی نین آخر گونلرینده خامنه‌ده ایدیم .دوستلاردان بیری "شهریار"ـ ین اؤلوم خبرینی وئردی . بیردن ـ بیره آشاغیداکی سؤزلر دیلیمه گلدی :

دئدی لرـ "شهریار" اؤلدی .دئدیم : حاشا اؤلمز!
او، ادب مشعلی دیر ، بیربئله مشعل سؤنمز.

* شهریار ین دالینجا *

خبر آلدیغیمیزا گؤره شهریار ین وفاتی مناسبتی ایله‌تورکیه‌ده و شمال آذربایجاندا مطبوعات وجمعی ارتباط واسطه‌لری خبری دؤرلو مقاله‌وشعرله‌اوخوجو و دینله‌ییجیلرینه‌بیلدیرمیشلر.

تورکیه‌ده چیخان روزنامه‌لردن **یئنی دوشونجه** (آنقارا) بوخبری بو جمله‌ایله وئرمیشدیر :

" شهریار نجیب‌فاضل قیسا کوره‌گین وفاتیندان صونرا **تورک عالمی نین ان بؤیوک شاعری ایدی** ".

باکی دا چیخان صون " ادبیات و اینجه‌صنعت " روزنامه‌سی ادبیات صحیفه‌سینی شهریارا حصر ائتمیشدیر.اورادا ازجمله بودقته‌دگر خبر، نظر و شعرلری گؤرمک اولار :

" آذربایجان ادبیاتی سین گؤرکملی خادمی غزل شاعریمیز محمد حسین شهریار ین وفاتی ایله علاقه‌دار جمهوریت یازیچیلار اتفاقی نین " ناتوان "آدینا قلوبوندا ایلولون ۱۷- سینده گئچیریلن خاطیره توپلانتی سینا شاعیر و ناثرلر،عالی مکتبلرمعلملری،شهرا جتماعی نین نماینده‌لری،شهریار ین الها ملی،مبارز شعرلری نین اونلارجا پرستشکار-لاری توپلاشمیشدیلار..."

"... بیز آغیر بیرکدردن،اوتایلی - بوتایلی ادبیاتی میز اوچون عوض‌اولونماز بیر ایتگی دن سارسیلمیشیق ... قلاسیک شعریمیز - ین گؤزه‌ل دوامچیسی ،شاعرلر شهریاری معاصر ایران شعری نین حافظی نی (ایتیرمیشیک) "

" هرنه‌قده‌رکی یئر اؤزونده انسان وار،اونون معنوی دونیاسی‌وار نئجه‌کی حیدربابا داغی وار شهریاردا معناً یاشایاجاقدیر".

(بالاش‌آذرا وغلو)

"...بو، ائله‌آغیربیر خبردیرکی،یالنیز آذربایجانلیلارین دگیل، یقین کی،بوتون دونیادا بؤیوک سؤز،اؤلمز شعرو صنعت‌عاشقلری نین قلبینی اؤوؤنماز کدرله ،غم غصه‌ایله‌دولدورموشدور".

شهریار اطرافا ایشیق سپه‌له‌ین ،حیاتی ایشیقلاندیران‌اؤز اؤلمز صنعتیله ،اؤز مستثنی معنا و گؤزه‌للیگی ایله‌پارلایان شعرلریله

چوخدان قارا اؤلوم کابوسونون آرخاسینی یئره‌وورموش ،ابدی حیات قازانمیشدیر .او، دوغما خلقی نین ،آرازین اوتاییندا ،بو تاینیدا یاشایان میلیونلارلا باجی و قارداشلاری نین ، مختلف اؤلکه‌لرده کی سایسیز- حسابسیز پرستشکارلاری نین اؤره‌گینده یاشایير ویاشایاجاق.

" شهریار یارادیجیلیغی اؤز مضمونو، موضوع دایره‌سی نین گئنیش لیگی، ژانر خصوصیت‌لری وبدیعی تاثیری اصوللاری نین رنگارنگ لیگی ایله زنگین دیر .اونون قلمی هم بؤیوک اجتماعی - فلسفی ،اخلاقی مساله‌لردن ،هم‌ده شخصی حیاتی نین حادثه‌لریندن الهاملانیر ،حیاتین تضادلارینی،سئوینج و فاجعه‌لرینی ،هم دراماتیزمین هم‌ده قومیک جهت لرینی عکس‌ائدیر .مارا قلی بوراسی دیرکی، او، چوخ زامان دراماتیک حادثه‌یه قومیک رنگ‌ده وئریر .

او، اؤز اثرلری ایله ابدیته قوشولموش ،دیرلیگینده ایکن ابدی حیات‌قازانمیشدی .نظامی آدینا ادبیات‌اینستی‌توتونون ۱۹- ۲۰-نجی عصرلر جنوبی آذربایجان ادبیاتی شعبه‌سی بؤیوک شاعرین آدینا ابدی خاطره قویماغی قرارا آلمیشدیر. بونون اوچون یاخین ایللرده‌فارسجا شعرلرینی دیلیمیزه ترجمه ائتدیره‌جک ،اثرلری کلیاتینی دؤرد جلددە یاخشی علمی آپاراتلا چاپا حاضیرلایاجاق و نفیس‌حالدا اوخوجولارا چاتدیرماغا چالیشاجاقدیر . (میرزه ابراهیموف)

یئنه‌ده بیر کدرلی گون گلدی * ان عزیز نغمه‌کاریمیز کؤچدو
قالخدی"حیدربابایلا" ذیروه‌لره * کؤچدو، عشق بهاریمیزکؤچدو
بو خبردن دینیر اورکده یارام * دردی داغ شهریاریمیز کؤچدو

(سلیمان رستم)

دئدیلر،شهریار کؤچدو دونیادان * حالی یامان اولدو"حیدربابا" نین
شاعره‌بیر حسرت‌دوشدو دونیادان * اوستونو چن آلدی"حیدربابا" نین
نه شعره‌سیغیشدی،نه‌سؤزه‌حسرت * نه‌اوناگون وئردی،نه‌بیزه حسرت
اوقالدی تبریزده تبریزه حسرت * دینجلیگی داغیلدی"حیدربابا"نین

(م . گلگون)

او، اوزون ایللرین محصولو اولان ایکی حصه دن عبارت "حیدربابا - یا سلام" پوئماسینی دا یازدی .بو پوئما مبالغه‌سیز جنوبی آذربایجان شعری نین،بوتون تورک دیللی پوئزیانین ان یوکسک ذیروه‌لرینden بیری ، دؤورون شاه اثری دیر.

حیدربابا یا خطاب بیزیم اولو شاعربابالاریمیزا ـ ددهقورقودا ،
عاشق قربانی یه ، خستهقاسما ،توفارقانلی ، عاشیق علسگرهخطاب دیر .
بیزیم مدرک ننهلریمیزه ،وفالی قیزلاریمیزا ،حیالی گلین لریمیزه ،مرد
اوغوللاریمیزا پوئتیک خطابدیر .آذربایجان طبیعتینه ،اونون اوجا
داغلارینا ،چؤللرینه ،چایلارینا خطابدیر .

الوداع ! ابدی آیریلیغین ، کؤنول داغلار ، شهریار !
آغلارام ایچین ـ ایچین ، باکی آغلار سنین چین ،تبریزآغلار ،شهریار!
داغلاری چوخ سئوردیم ، حیدر بابا داغی تک ،
سنسیز لیک خفتیندن ، ائلین مصیبتیندن ، باشینا دومان آلار
اوجا داغلار ، شهریار !
بیز سنی لازمینجا ، عزیزلهبه بیلمهدیک ،
تورپاق اؤز آنان کیمی ، سئوهر شاعر اوغلونو، قرینهلر بویونجا
قوْرویار سینهسینده ، عزیز ساخلار ، شهریار!

(حکیمه بلوری)

اؤلدو شهریاریم ،ائشیدسین ائللر * درین یاسا باتسین، دایاز آغلاسین
قوپسون تئللریندن غمشکستهسی * الیمده چالدیغیم بوساز آغلاسین

دومانا بوروندو دومانلی داغلار * خزان یئللرینده چیرپینده باغلار
گلستان یاشتؤکر ،تبریزقان آغلار * تبریزه قوشولوبآراز آغلاسین

اوچدوردلی قارتال حیدربابادان * روحوقوی شاد اولسون، قبری آبادان
بیراوره‌ک آیریلدی ائلدن اوبادان * بؤسؤسقون اوره‌گیمبیرآز آغلاسین

شرقی لر سؤیلرکن تیتره‌ک نوا دا * بیرطرلان قانادی سیندی هاوادا
چوبانلار نئی چالیب"شینگیلآوادا" * هربا هار آغلاسین،هریاز آغلاسین

خبره بیرقارا قوش گلیر ایندی * گلیرشهریارسیز بوش گلیر ایندی
پاییزدیر ،قارشیدان قیش گلیر ایندی * قبرینه توخونان آیاز آغلاسین

یاییلسین بوخبر میله ، موغانا * گوللر شئهه باتدی، لالهلر قانا
تازه‌داغ چکیلدی آذربایجانا * مرندقاراگئیسین،سلماس آغلاسین

(مظفر شکر)

آذربایجان تورپاغی نین جنوبونون و شمالی نین داهی شاعری، میلیونلارین اوره‌گینی فتح ائدن سؤز اوستادی ،عالمه‌سن سالان مشهور "حیدربابا یا سلام" منظومه‌سی نین مؤلفی گؤزلرینی حیاتا یومدو....

من بیر نئچه دفعه اوستادشهریارلا مکتوبلاشمیشام.....

من بو سطرلری یازا ـ یازا دؤلوخسوندوم ،گؤزلریمین یاشینی ساخلا ـ یا بیلمه‌دیم ،صانکی اؤز ـ اؤزومه دئدیم نه اوچون منیم امکانیم یوخدورکی ، تبریزه اوچوب شهریارین دفن مراسیمینده شخصاً اشتراک ائده‌بیلمه‌یم؟.....

بیز محمدحسین شهریارین سوویت آذربایجانیندا کی پرستشکارلاری بو آخیر ایتگی مناسبتیله مرحوم شاعرین عائله‌سینه قوهوملارینا ،جنوبدا کی بوتون سویداشلاریمیزا درین حُزنله باش ساغلیغی وئریریک و شار ـ سیلماز اعتقادلا اینانیریق کی، اؤلمز شاعر جسماً بیزدن آیریلسا دا اونون زنگین ارثی و پارلاق سیماسی بیزیمله و بیزدن صونرا گلن نسل لرله گله‌جگه دؤغروُ آددیملایاجاق ،اؤنلارا دؤغروُ یول گؤسته‌ره‌جکدیر.

(عباس زاما نوف)

نبی خزری :

شهریار ین سسی

خیالا" کئچسم ده اوزاق ائللردن ،
یاشایيرقلبیمده بیرنیسگیللی سرّ.
....اوشاقدیم آتامی‌ایتیره نده من ،
آتامین سسی ده بادیماگلمیر.

*

دالدیم معناسینا بوگؤن بیر سسین
ائله بیل تاریخینا وؤ زودانیشدی .
خاقانی ها رایلی دؤغما تبریزین،
شهریارا وؤره‌کلی سوؤ زودانیشدی .

*

دینله‌دیم بیرگوؤ روش ، وداع سسینی،
حکّ اؤلدوسینمده عشقی،سوؤ زوده ....
ائشیده بیلسه‌یدیم آتا سسینی ،
بئله دیللنردی آتام اوؤ زوده...

" ۴ فوریه ۱۹۸۱ "

دوقتور جواد هیئت

* اوستاد محمدحسین شهریار *(۱)

اوستاد محمدحسین شهریار ۲۷ شهریور یعنی ۱۸ سپتامبر (ایلول) ۱۹۸۸ ده طهران دا مهر خسته‌خانه‌سینده اوزون سوره‌ن قلب و آغ جگر خسته‌لیگیندن صونرا وفات ائتمیشدیر .اوستاد خسته‌لیگی اوچون طهرانا نقل ائدیلمیش و اورادا تداوی ائدیلمکده ایدی.

اوستاد شهریار گنجلیگینده طب تحصیلی آلمیش فقط او زامان حکم سوره‌ن شرایطین اجباری ایله تحصیلینی ان صون مرحله‌سینده بوراخمیش شعرعالمینه دالمیشدیر .حیاتیندا ایلک مصرعینی تورکجه دئمه‌گینه رغما او گنجلیگینده یالنیز فارسجا شعریازمیش وآز مدتده ایران دا مشهور اولموش وفارس شعری نین ذیروه‌سینه چیخمیشدیر .بیرگون آناسی اونا دئمیش کی، :" اوغلوم دئییرلر سن بؤیوک شاعر اولموسان اما من سنین دئدیگین شعرلری باشا دوشمورم . بس نییه منیم دیلیمده دئمیرسن بیر آزدا منیم دیلیمده شعر یازکی من ده باشا دوشوم "

شهریار آناسی نین بو سؤزلریندن دویغولانیب و "حیدربابا "منظومه سینی یازماغا باشلاییر .

حیدربابا شهریارین آنا یوردو اولان خشکناب کندینده بیرداغ دیر . خشکناب تبریزین ۱۴ آغاچلیغیندا اولان قره‌چمن قصبه‌سی نین بیر کندی دیر .اوستاد شهریار اوشاقلیق چاغینی اورادا گئچیرمیش صونرا تبریزه گلیب یئرلشمیشدیر .

حیدربابا منظومه‌سی آذربایجان دیلینده و هجا وزنیله یازیلمیش دیر .بو منظومه‌ده شهریار حیدربابایا خطاباً اؤشاقلیق خاطره‌لرینی ساده بیر دیلده لکن بدیعی بیر شکیلده شرح وئریر و گؤزه‌ل تابلولار یارادیر .

---

۱) استانبول دا ملتلر آراسی تورکوزی کنگره‌سی واونومتعاقب آنکارادا تورک دیل قورومو اولوسلار آراسی کنگره‌لرینده اوستاد شهریارین اؤلومو مناسبتیله ایران نماینده‌سی و وارلیق درگی سی نین ناشری دوقتور جواد هیئت‌ین ائله‌دیگی نطق لرین متنی .

حیدر بابا منظومه‌سی نشر ائدیلدیکدن صونرا آز مدتده خلق طرفیندن سئویله‌رک اؤخونور. ازبرله‌نیر و شاعرلر طرفیندن اونا نظیره لر و جوابلار یازیلیر.

حیدربابا آز مدتده سرحدلری آشیر و ایلک اؤنجه شمالی آذربایجان دا صونرادا تورکیه‌ده و عراق دا یاییلیر و خصوصیله آذربایجاندا درین تاثیر بوراخیر. خلق حیدربابانی اؤره‌کدن گلن بیر ایستکله اوخویور، ازبرله‌ییر و آذربایجان شاعرلری اونا جوابلار و نظیره‌لر یازیرلار. سؤیوک معاصر شاعرلریمیز سهند، سلیمان رستم، محمد راحیم و دیگر شاعرلر شهریارا خطاباً گؤزه‌ل شعرلر یازیبلار.

حیدربابا منظومه‌سی ایکی آذربایجان آراسیندا ادبی بیر کؤرپو یارادیر و شاعرلریمیز بیر- بیر لرینی گؤرمه‌میش بیر- بیرلرینه شعرلر یازیبلار و بیر- بیرلرینه اولان سئوگی و حسرتلرینی بدیع بیر دیللە بیان ائدیبلر.

حیدربابا منظومه‌سی ایران آذربایجان ادبیاتیندا بیر دؤنوم نقطه‌سی یارادیر و آذربایجان شعرینده یئنی بیر دؤور آچیر. شاعرلر آنا دیلینده شعر یازماغا هوسله‌نیرلر و حیدربابا سبکینده منظومه لر یازیرلار. حیدربابا شاعری شهریارداباومنظومه‌نی نشرائله‌دیکدن صونرا دونیادا مشهور اولور و چاغیمیزین ان پارلاق وعظمتلی شاعری اولور. او حیدربابادان صونرا آنادیلینده شعریازماغا ادامه وئریروآززامان دا چوخ حجیملی شعرلر مجموعه‌سی یارادیر.

شهریار اساسا لیریک شاعردیر و غزل ده ایرانین معاصر حافظی صایپلیردی. او حقیقی هومانیست ومسلمان بیرشاعر اولماقلا یاناشی خلقینه باغلی و وطن پرور بیر شاعردی.

اونون اؤلومونه بؤتون ایران خلق لری آغلامیشدیر. آذربایجان ائلینده اونون اؤلومو بؤیوک بیر ماتم یاراتمیشدیر. ایران دا اونون اؤلومو مناسبتیله ملی مقیاسدا عزا مراسملری توتولموش وشاعرین اؤز وصیتی و خلفین ایستگیله آنا یوردو تبریزه آپاریلیب اورادا دفن ائدیلمیشدیر.

شهریارین اؤلومو ایران و تورک ادبیاتلاریندا خصوصاً آذربایجان ادبیاتیندا بؤیوک بوشلوق بوراخمیش دیر. بو بوشلوغو یئنی یئتیشن استعدادلارین دولدورماسینی اوره‌کدن آرزیلاییریق.

شهریار ادبیاتتاریخیمیزده بؤیوک بیر آبیده کیمی قالاجاق و هر زامان فضولی ، نسیمی ، واقف و دیگر بؤیوک شاعرلریمیز کیمی اؤره‌گیمیزده ، دیلیمیزده و کتابلاریمیزدا یاشایاجاقدیر .

مکتوبلاردان :

"وارلیق "ژورنالی :

حیدربابا دونیالان دونیادی
سلیمانداندان ، نوحدان قالان دونیادی
اؤغول دؤغان درده سالان دونیادی
هرکیمسه یه هرنه وئریب آلیبدی
افلاطوندان بیرقوروآدقالیبدی

اوستادشهریار

بؤون ۸۸/۹/۱۹

جؤرمتلی وطنداشلار !

خلقیمیزین بؤیوک اولادی وخلق شاعری "اوستادشهریار" ین اؤلوم خبری آلماندایاشییان آذربایجانلی لاری چوخ متأثرائتمیشدیر . بونا گؤره‌ده‌آلماندا وغربی برلین ده کی " آذربایجان کولتورو اوجاغی " بوبؤیوک ضایعه‌نی اوستادین عائله سی ودوستلاری باشدا اؤلماقلابؤتون آذربایجان خلقینه تسلیت دئییروا وزونتوسونوبیلدیریر .

آذربایجان کولتورا وجاغی
مدیره‌هیئتی

ایضاح:

عینی مضموندا مکتوبلار استادشهریارین عائله‌سینه ،آذربایجان رادیو- تلویزیونونا ، کیهان واطلاعات و فروغ آزادی غزئت‌لرینه ده گؤندریلمیشدیر .

* یاس مجلسی *

مرحوم اوستاد شهریارین ماتمی اوچون اونلارجا مجلل و تقدیره لایق ترحیم مجلس‌لری تهراندا قورولموش ،بو مجلس‌لرین هامیسیندان دگیل ، یالنیز ایلک مجلسدن خبر عنوانیله یازماق ایسته‌دیک .تهران دا یاشایان و بوماتمدن کده‌رله‌نن تورکلر آراسیندا شهرین جنوبوندا "انصارالمهدی هیئتی " ـ نین اعضاسی ، آقای پورعلی وآذربایجانلی مذهبی شاعرلر و نوحه‌خوانلاری ایله خزانه‌بخارائی محله‌سی نین دؤردوینجی فلکه‌سینده امام حسین مسجیدنده اوستاد شهریارین وفاتی مناسبتیله بیریاس مجلسی قورموشلار .مجله‌میزین یازیچیلارین‌دان ساوالان بو یاس مجلسینده شرکت‌ائتمیشدی. شاعرلر اوستاد شهریارین ماتمینده قوشدوقلاری مرثیه‌شعرلرینی صیرا ایله آقای جاهد، بختیار، طهوری ،سرور ،راد ،شایان ، بابائی ،جعفری ،عالیفر اوخودولار. صونرا ساوالان شهریارین نئجه ثمره‌لی حیاتی ،شخصیتی و یارادیجیلیغی حاقدا دانیشیب و شعر اوخویاندان صونرا نوحه‌خوانلار خوش سسلریله چوخو شهریارین اؤز شعرلریندن اوخودولار. بومجلس ۶۷/۶/۳۱ ده جمعه‌آخشامی گئجه ساعت ۹ دان ۱۱ـ ه قده‌ر اعلان اولموشدو.

مجلس‌او قدر هیجانلی و صمیمی اولدوغوندان جمعه صبح ساعت ۲/۵ کیمی اوزاندی . ۵ ساعتدن صونرا آقای امیرافشاری نین دوعاسی ایله صونا چاتدی .

=========

گزارشی ازمجلس بزرگداشت ادبی استادشهریاردرانجمن ادبی صائب

درمجلس یادبود وبزرگداشت استادشهریارکه ازطرف انجمن ادبی صائب درمنزل آقای محمد دیهیم دوست ادب پرور وهمشهری شهریار برپاشد ، جمعی‌ازشعرا واساتید ادب ودوستان وهمشهریان شاعرفقید گردآمده وباخواندن اشعارشهریار وسرودها وسخنرانیهای خودازمقام شعرو ادب استادفقید تجلیل نمودند.

دراین مجلس‌آقایان دیهیم ، دکترجلیل تجلیل ، دکترحسن سجادی، مهندس صارمی،استاداوستا ،واحدی وفریدون صدیقی بابیانات خودازاستاد فقید تجلیل وروح آنمرحوم راشادنمودند.

شهریارین دالیسینجا

* آنالار و شاعیرلر *

بوتون ائلیمیزین اوشاقلاری کیمی منیم ده یاشاییشیمیم داشی شعرایله قویولدو.هله دیل آچمامیشدان آنام هرگئجه شیرین لایلالاری‌ایله منیم باشیمی یاسدیغا قویاردی :

لای لای بئشیگیم لای لای ائویم ائشیگیم لای لای ...

دئمک بونلار ایلک شعر،ایلک موسیقی ایدی کی، منیم اوفاحیق قولاقلاریمی اوخشاییردی .آرزجا دیرجه‌لندن صونرا ،آنام دادلی‌ـدوزلو سؤزلریله منی آتیب‌ـ توتوب اوینادیردی :

بئله‌یالالاردان آی ننه تؤک باخالاردان آی ننه ....

آیاق توتوب‌بئرییه‌نده ده آنامین ناغیللاری منی پری لر دونیاسینا قوناق آپاریردی ،او افسانه‌لر اؤلکه‌سی ده ، شعریله و گؤزه‌ل سؤزلرله باشلانیب ،ائله‌ده توکنیردی :

ـ بیری واریمیش ، بیری یوخموش ، تاریردان باشقا کیمسه یوخموش ، بیر قاری واریدی بیر ساری اینه‌گی .... بیر گئجی وارایدی اوچ بالاسی ...یئددی ، ایجدی ،بئرینه گئچدی ، گؤیدن اوچ آلما دوشدو.....

بالاـ بالا ، آلتی ـ یئددی یاشیما دولدوم ،بوتون یاشیتلاریم کیمی قیریشمال، دیری باش ، زیلاف‌و...آنام اوچون گاه شیرین ،گاه آجی، گاه قاباران دالاشان گاه دا همیل ، اوزو یولا، سویوشیرین ..... بودؤیه ده ، آنامین آلقیشی ،قارقیشی قوشمالار و تمثیل لرو آتالار سؤزو ایله دولویدو :

ـ یئره گئچه‌سن گده ! توپراق سندن اوجا دورسون !

ـ سیچان اولمامیش داغارجیق دیبی دلیر !

ـ کؤچوک ساخلا باشیوی گنمیرسین !

ـ قازان وئر " نورحاهان " یئسین ، دیندیرمده ده یامان دئسین !

ـ سن آغا ،من آغا ، اینه‌ک لری کیم ساغا ؟

ـ" ده‌لی نظر"م بئله گزه‌رم! یئتنه یئتیر ، یئتمه‌ینه بیرداش‌آتیر!

ـ دئدی : آدین نه‌دیر؟ دئدی : داش‌دمیر! دئدی سن ده یوموشاناردسان!

ـ اوغلون اولدو آدین قوی "نظرعلی" خئیری ده اولماسا ، نه‌ضرلی ؟

ـ بالانین دیزینه باتان تیکان، آنانین گؤزونه باتسین !...
ـ و ...

مین لرحه بایاتی،مثللر،حکمتلی سؤزلر،سؤیلملر،آنامین دانشیغین دادـ دوز ایله دولدورموشدو.حتی آنامین تعبیرلری ده شاعرانه ایدی. گؤزه‌ل ایدی .مثلا : (قیتمیر آداما) : الیندن داری داممیر ! ،(اؤز عیبین اونودوب اؤزگه‌یه عیب توتانا) : اؤز آلاغین ائله‌میر، (چئری آدامی توصیف ائدنده) : گؤزونون بیری آلما دریر، بیری سبده سالیر، (ایشدن قیراغا قویولموش آداما) : پالانلی گونه قویولدو... و ...

آنامین نه ساوادی وارایدی ، نه مکتب گؤرموشدو،نه رادیو، نه تیلویزیون ، نه کتاب ، نه دفتر! خیردا جا کنده جاماعات سوادسیز، اللر قابار،آیاق جاریقلی،پاپاق بیرتیق ،دوشونجه‌لز گؤده ، فیکیر دایره‌سی داریسقال ،آرزیلار ساده ، ایستکلر کیچیک ... بئلنچی بیر دورومدا ، آنام درسین اؤز ائلی نین آغزیندان آلمیشدی.قاری نه‌لرـ ین سؤزلریندن ،عاشیقلارین سازلاریندان آغ ساققاللارین صحبتلریندن .

من اوشاق ایکن آنامین دئییشلریندن باشقا ،یاشیل یاماحلی داغلاردا مال یایان نؤرسه‌لرین اوخوماларیندان دا حظّ آپاریردیم. سینه‌دن ـ سینه‌یه گزه‌ن اصلی کرم، کور اوغلو،قاچاق نبی و... ناغیل لارین اونلاردان اؤرگندیم.هابئله اونلار اینیلده‌ین ماهنیلاری: آباردی سئللر سارانی، نه‌باغ بیلدی نه‌ده باغمان ، باش آلیب گئدیرسن هایانا جئیران و... بوماهنیلارین یانیندا بعضی قیریمـ قیرتیق مصراعلار حیدربابادان ...

حیدربابانی ایلک دؤنه تبریزده دینله‌دیم.دوققوز یاشیمدا یکن تبریزین سامان میدانیندا... اورادا بیر کندلیمیزین بیچاقچی توکانی واریدی .ایلمک بیچاغی، قایچی چکیردی... اونون توکانیندا بیر قوجا شاعرین سسین تئییپدن آلدیم :

ـ حیدر بابا دونیا یالان دونیا دیر.... بایرامیدی گئجه‌قوشوا وخوردو ... شاعرین اوره‌ک سؤزلری ، آنامین ناغیللاری کیمی منی خیاللار دونیاسینا آپاریردی ،بیر ایل ایدی کندیمیزدن آپریلمیشدیم ،مال یایدیغیم ،آت گزدیردیگیم، ول سوردوگوم، بیلدیرچین قووالادیغیم گونلر،"بیر سینما فیلمی تک گؤزومون اؤنوندن سووشارکن اؤزومده سئیر ائله‌ییردیم" من شاعری تانیمیردیم، دگرلی سس ،آلولو نفس ،

اودلو سؤزلر، یییه‌سی کیمدیر؟ هارالی دیر؟ نه‌چی دیر؟ بیلمیردیم.. آمما، اونون سؤزلری آنامین سؤزلری ایدی.

آداملار، تیپ‌لر، صحنه‌لر، حادثه‌لر، دوشونجه‌لر، اردم‌لر... هامیسی من گؤردوکلریم ایدی. شاعرین دئدیگی میرمصطفی بابا سی منیم" گابللا میرستار" بابام، اونون عمه‌جانی منیم خالام... بس او بیزیم کندلیمیز دگیلسه حتما منیم کیمی بیر "افسانه‌لی افسونلو" کنده بؤیومؤش، سؤزسوز حیدربابانی قوشانی دا منیم آنام کیمی، بیر فئیله‌سوف، بیر ناغیل داغارچیغی، سؤز اوستاسی آنا، بسله‌میش، بیر میر مصطفی کیمی حکمتلی آتا بئجه‌رمیش، بیر شیرین دیللی ائل، بیر گوجلوارادم، بیر قدرتلی فرهنگ بارا گتیرمیش. یوخسا بیر مدرسه‌ده تورکی اوخوماميش، بیر دیلی قادا قلانمیش، بیر وار- یوخو آیاقلانمیش انسان نئجه بئله اودلو مصراعلار قوشا بیلر؟!

من ازلجه بئله دوشوندوم کی، حیدربابا بیر کیشی آدی دیر. دوغرودان دا شاعر حیدربابایلا اویله دانیشیردی کی دئیه‌سن بیرجانلی روحلو انسانا دردلرین سانا بیر... بودا گئنه ائلیمیزین فرهنگینه باغلیدیر، بیزیم ائل طبیعت سئوه‌ر ائلدیر. اونون گؤزونده طبیعت بیر کور دوشمان یوخ، بیر احساسلی، عاطفه‌لی، محبتلی، ایستکلی آنا دیر. بلکه‌ده یوردوموزون هاواسی گؤزه‌ل، بولاقلاری سرین، چیچکلری عطیرلی چمنلری یاشیل، داغلاری اوتلاق، طبیعتی برکتلی اولدوغو اوچون خلق ایله طبیعت آراسیندا بئلنچی بیرالعت، دوستلوق تؤره‌نمیش. بئله‌دیر کی، آنامین ناغیلیندا آی - گون ایکی آداخلی وهحران خسته‌سی دیرلر کی، قیامت‌گونو قووشاجاقلار، هابئله بیزیم کنده" کئلده‌دیر - بئلفه‌دیر" داغلاری افسانه‌ده ایکی قارداشلاردیلار. نئحه‌کی کلئوپاتره یاخین "ایل یوردو"ندا کی و قارا داغدا "جوشون - علیار" گؤوشنینده کی ایکی یاناش داغلارین آدی " قوشا قارداشلار" دیر... ائله بونا گؤره، هر داغین باشیندا بیر" اوجاق " بیر"پیر" بیر اولیاءاره‌نین یاتاغی، آیاغی نین ایزی وار. ایندی اورادا چیراق قویولور، نذیر دئیلیر... بس شاعرین حیدربابا یا بیر دیری انسان کیمی دردل ائتمه‌سی یئرسیز دگیلمیش..

حیدربابا منده درین تأثیر باغیشلادی، او گوندن حیدربابا قوشا - نینی گؤرمک منیم آرزیم اولدو. اما بو گؤروش چوخ یوباندی، هردن

آغیزلاردا ن ،درگی لردن بیرزا دلار شهریا رین حقینده قولاغیما دگیردی. آمما بونلار منه قا نیق وئرمیردی یا نقیمی سوندورموردی من ایسته‌یین ـ دیم حیدربا با نی قوشا نی قوجا قلایا م، با غیریما با سا م ا ودلو نفسی یا نا قلاریمی ایستیده ....آنجا ق بو آرزی صون ایللر یئرین آلدی :

ا ینیش ا یل تبریزین دا نشگا هیندا " آذری تورکجه‌سی نین آرا شدیرما سیمینا ری " قورولدو .تصا دف ا وزره من ده تبریزده ا یدیم .پا ییزلاشا ن بیر گونشلی گونده تبریزین هُتل لری نین بیرینده ن نیسگیللر شا عری ـ نین ا ئوینه سا ری یوللاندیق"مقصودیه" محله‌سی نین بیر دؤنگه‌ـ یوروقلو کوچه‌سینده شا عرین ا ئوجگین تا پدیق ،ا یکی ا وتا قلی خئیردا ـ جیق ا ئوین قا پ ـ سا حا سیندا ن پوزغونلوق یا غیردی ،ا تی ـ یا غی سوزولموش بئللی بؤکوک بیر قوجا قا پینی آچدی .دئمه‌لی بو "همتی اوجا دا می آلچا ق " شا عر ا ؤزو ا یدی .قوجا شا عریمیزله قوجا قلاشدیق ا ؤپوش‌ـ دوق. دا را ش ا وطا ق جیغا زیندا پروا نه‌لر کیمی ا و ا ریمیش شمعی قوما را لادیق .ا وطا ق کی نه دئمک ! بیر حصیردی بیر ممدنصیر !دؤشنه‌کـ لر رنگی قا چمیش بوزا رمیش دا ریخدیرا ن !....حتی گچ سووا قلی دیوا ر دا توتغون هیسلی ! قوجا شا عر، یا ن ـ یؤوره‌سی دا غینیق کا غا ذلار، کهنه دیوا نلار ، آل یا زیلاری و... بو ا وفا جیق پوزغون ا ئوده یا لقیز یا شا ر، خا تین ا ؤلوب ، قیزلار کؤچوب ، با غ صولوب ، بوستان پوزولوب تا غ تا لانیب ، غریب قوجا ، ا ؤزو دئمیش " یا ییزلامیش بیر زمی کی، وریا نین دؤنرگه دؤنده‌ریر"! بیردن شا عرین " غم با سدی قلیا نیمی "و با شقا یا لقیزلیق گونلرینده‌قوشدوغوشعرلر یا دیما دوشدو ،قبول ا ئتدیم یئری وا ر ا و ا یچه‌ریسی نین ها را یین حا قلاسین کی،" سن قبیرده خورتلا ـ میسا ن عمی !" ... ا ئوینجن ! ا یرا ن ا دبیا تی نین لنگری ، تورک دونیا سی نین بؤیوک شا عری بئله یا لقیز؟ بئله یوخسول ، بئله‌غریب ! بئله نیسگیللی ؟!.... بوتون ا ئوی نین سورسا تین سا تا سا ن بیریا خشی گنبه پولو چیخا رتما ز !... بیردن ما را غا لی کریمی نین شعری یا دیما دوشور" قا فیه قا زا نما قدا سا تدیم قا زا نیمی !..."

شا عرین آلنی نین هربیر قیریشی بیرکروا ن خا طره‌ا یزی دیر. من هویوق قا لیب ، هؤروت ـ هؤروت با خا رکن ا ونون تؤک با سمیش پا ییزلا ـ میش سیما سی بیرکا س ،سینیق آینا کیمی منی فکره جومدورور ،گئچمیشلره چکیردی.بؤیوک "صا بر"ین سیما سین ،بو کا س آینا دا گؤرورم،..ا ونون

فلاکتلی عُمر سورمه‌سی ،یالقیزلیغی ،صابون قازانی نین دیبینده جان قویوب "الیم خمیر قارنیم آج " یاشایشی ،اپکنه ایله گور ائشمه‌سی، عُمرونون صون چاغلاریندا "عارضی دردلر الیندن " جیگری شیشیب بوش ائوده بیر بؤلوک آج قیزعیالی آرا یورغان دؤشگه دوشوب اؤلومدن نجات اومماسی ،

ایسته‌رم اؤلمه‌گی لیک قاچیر مندن اجل
گؤرنه بدبختم اجلدن ده گره‌ک ناز چکم

دئمه‌سی و...یادیما دوشور ،جبره ، یازییا اینامیم اولمادان اختیار سیز اؤز ـ اؤزومه دئدیم : یوخسا یازی بئله‌دی ، حقیقت اهلی باشی بلالی اولور ؟! .... بیردن شاعرین جانا سینار سسی منی "اویاقلیق اویغوسو"ندان اویاتدی : او شاعر محزون اوچون یازدیغی گؤزه‌رک شعر بئ ین اوخودی :

محزون گؤزه‌للرین بیریسی ایدی ...

گؤرورم شاعر اؤزو"سهند"ین حقینده دئیه‌ن کیمی " قاتیر بیر ـ بیره پوسته‌نی گولو قندی ... صان کی اولدوزلار الندی ، یاشاسین شاعر افندی ! " سؤز اینجی لری شاباش اولور ،دوداقلار رضایت ، آلقیشلا گؤللنیر... دئمک بو اوچغون ائوده بیر بؤیوک خزینه یاتیب ! ائله ندنسه قایدا بئله‌دیرکی ،خزینه خرابه‌لر بوحاغیندا تاپیلیر !

تهراندان اوستادا بیرنئچه‌قوناق گلیب ، غزلین ایلک بیتین اوخویاندا فارس‌قوناق اؤزون ساخلایانمایيب آغلاییر ،اوستادین اودلو نفسی اونون عصب‌دامارلارینا کوز قالاییب‌اودا چکیر... صوندا اوستاد دورور قوناقلاری یولا سالیر بیزه دئییر" هله اگله‌شین بیر اؤز به اؤزوموز اولاق !"... گؤروشوموز بیرساعات‌قدری ده اوزانیر ،صونرا دوروب‌ایکینجی گؤروش‌اومودویلا آیرلیبان یالقیز شاعری غم‌باسمیش پوزغون ائوجیگینده یالقیز بوراخیب‌چیخیریق ...

یول اوزونو، من هر نه‌دن چوخ اوستادین تاپشیریقلارینا فیکیرله‌شیرم :

" بیزیم "فضولی "دن بؤیوک شاعریمیز یوخ. فضولی نی چوخ اوخویون (من گؤزله‌یردیم اوستاد بؤیوک عارف ، قدرتلی شاعریمیز رحمتلیک اوشتوبونلو "نباتی "دن ده آد آپارا ، منجه نباتی، فضولی دن قالیجی دگیل)

ـ درس‌کتابی، یازی قایداسی حاضیرلایین ،بیزیم خازن کیمی بؤیوک شاعرلریمیز واریمیش‌کی شعرلری یازییا گئچمه‌دن مجهول قالیبلار.
ـ هرنه‌دن قاباق اسلامدان یاپیشین ،اسلام اولسا عدالت‌اولور،عدالت اولسا هرنه اؤز یئرین آلیر.
ـ چالیشین جاماعاتین دیلینده یازین ،خلقین دیلینده یازماساز خلقین اوره‌گینه یول تاپانماسیز.

من اوستادین بو صون ملاحظه‌سینه آرتیق دقت‌وئردیم، دوغرودانمدا یازیچی ایله خلق آراسیندا اوچوروم گره‌کمز.بوگون ادبی یازارکن گره‌ک خلقین دیلینده یازاق .عحیبه‌دیرا تورک دیلینده بو قده‌ر"ساواش" اوچون" چیرپیشما ، چارپیشما ، ووروشما ، توقّوشما ، چاقیّشما ،دالاشما ، آتیشما ، توتوشما ، سؤزلشمه ، گئدیشمه ،دارتیشما ، دئدیشمه ، بوغوشما ، دؤیوشمه و... " کیمی سؤز اولارکن بیر عده ایکی آیاغین دیره‌یینب بیر باشماغا" حرب ، محاربه و ... " کیمی کلمه‌لردن فایدالانیب سؤز دیلنچی سی اولور.من بیلمیرم، دیلیمیزده "دؤل ، صؤی " کیمی سؤزلر اولا ـ اولا "عرق "(IRK) یازماق نه‌یه گره‌ک ؟! "آرخایین " اولماق ،"امین " اولماق دان نه‌سی قولایدیر؟!... بوگون "آری دیل ـ دورودیل " دئییب‌گره‌ک آتالار ، آنالارمیزین دیلین هرنه‌دن عزیز توتماق آغیرلاماق،سؤزلر ،سؤیلملر ،دئیشلر ،جمله قورشوغو و... ائلین دیلینه یاخین اولمالی گره‌ک .

شهریار کیمین شهریاری دیر؟ حیدربابا کیمین حیدربابا سی دیر ؟ رخشنده‌لرین ،میرمصطفی لرین ،خان ننه‌لرین ملک نیازلارین !مدرسه‌ده کتاب دفترده تورکو اوخومویان شهریار ،درسین کیمدن آلیب ؟!ائلیندن آناسیندان،او ، آناسیندان سؤز آچارکن بیر یئتیم اوشاق کیمی گؤز ـ لری دولوردو:
ـ آنام ،یازیق آنام! حئیف اولدو! آنام دریایدی ،من باشی داشلی ! نئجه شعرلرین ناغیللارین یاخشی یادیمدا ساخلامادیم؟ باخ او بئدوو آتلار اوچون نه گؤزه‌ل شعری وارایدی :

بئدوو ساخلاییب ، بئدوو بسله‌ین لر !
بئدووا صیفت‌نئچه گره‌ک !....

بس‌حیدربابا ، شهریارین اثری یوخ آناسی نین ،ائل اوباسی نین کتابی دیر.شهریار کؤچوب‌اللّه اونا رحمت‌ائله‌سین قبری نور ایله

دولسون ، جدّی حضرت رسول (ص) ایله محشور اولسون ! آمما شهریارین
ائلی دورور .شهریارلار یاراتماق اوچون شهریار " علی اوغلو رستم"
اوچون دئمیش " اوموت کؤرپوسو"ن ائل ایله اؤز آرامیزدا سالاق :

طیلیسم چای ـ دره‌لردن نه قوچاق سالمیشدین
بیر اوموت کؤرپوسو تاپول سالا کروان رستم !

شهریار اؤزوده بو کؤرپونو سالماق فکرینده‌ایدی . رضوان اللّه‌علیه

آزاده‌خانم خُشکنابی :

مرحوم‌اوستادشهریارین باجیسی

حیدربابا شاعیری

حیدربابااوغلون گئتدی ، داگلمـــــز
داها بیرده منله‌دانیشیب گؤلمـــــز
شعرلریندن روحلارپروازاگلمـــــز
یؤمولدواؤ غملی باخان گؤزلـــری
قورتولدواؤشیرین ـ شیرین سؤزلری

گؤزیاشی سئل کیمی گؤزوندن آخماز
گؤزلومه‌اؤد وروب ،یاندیریب ،یاخماز
اؤمحزونباخیشیندشمدان چیخمـــاز
اؤره‌گینده‌بیرگیزلی اؤد واریـــدی
همان‌اؤددان‌عزیزجانین اریـــدی.

اوائله‌داغ دیرکی یاراسی بیتمـــز
چکرمحبّتی اؤره کـــدن گئتمـــــز
مین اوغولدان هئچ نه ده‌اونا یئتمـــز
حیدربابا ، بودردی کیمه دئمـــک
اوزون ایللرگره‌ک دردوغم یئمـــک.

وستا دشهریا رین با جی سیندا ن

* مقدمـــه *

آذربا یجا نین بؤیوک شا عری جنا ب پروفسور بیگدلی مندن ا یسته یب لر: ا و ا یل لر کی، ا لیمدن گئدن قا ردا ش ا وستا د شهریا را یلن دیریلیک ا ئیله ردیم هرنه یا دیمدا قا لیب یا زا م. شا ید کی، ا دب سئوه ن لـــره خوش گله .ا ومیدیم وا ر گئچه ن لری یا دیما سا لما قیلن بو ا یشی گـــؤره بیله م کی ، اؤز دردیمه ده بیر تسکین ا ولا .

* متـــن *

شا ید ها می بیلیرلر کی، ا وستا د جوا نلیقدا دوکتور ا ولما قـــدا ن اؤتور تهرا نا گلیب و ا وزون ا یللر خا نوا ده کا نونینه قا ییتما یب و تهرا ندا قا لیب .

صونرا لار کی، بیز ها میمیز تهرا نا گلیب وبیر یئره ییغیشدیق مـــن کی ا وستا د دئیه ن کیمین مختصر شعرین شهدین دا دمیشدیم متوجه ا ولدوم کی،بئله بیر معلمه یا خین ا ولما ق و ا ونون محضرینـدن فیض گؤتورمـــک نه قدر منه غنیمت ا یمیش کی، گئچن ا یللرده ا وندا ن محروم ا ولموشا م بونا گؤره گئچه لر هروقت قونا قلاری گئدیب وا وطا غی خلوت ا ولاردی اؤزومی یئتیره ردیم و شعر و ا دبین آچیق سفره سی نین با شیندا اؤتوُرا ردیـــم .

چوخ وقت آقا میزدا ا وشا قلار یا تا ندا ن صونرا بومحفلده شرکت ا ئله ردی.

ا ونون صفا سیندن و ا نسا نلیغیندا ن اؤز حقیمده کی، کیچیک با جـی ـ سیدیم و منه ا وشا غی گؤزینده با خا ردی هرنه یا زسا م آزیا زمیشا م .

ا فسوس کی،ا ئوده مریضیم وا ر و وقتیم چوخ آزدور .بیرنمونه اونو ن ا نسا نلیغیندا ن یا زوب بقیه سین گلن شما ره لره قویا جا غا م .

ا وستا د بؤیوک مقا ملی آدا ملاردا ن ا غلب گیزله نه ردی .ا ما ا گـــر سا ئل قا پی یا گلئیدی اؤزی قا چیب محبت ا یلن پول وئره ردی ودئیه ردی هروقت بورا یوْلون دوْشدی منه بیر با ش ووُر یعنی پول آل . آنا میـــز شوُخلوقجا بوُ پوللارین آدین مستمری قویموشدی .سسلردی شهریا ر :دزویش عبا س گلیب مستمری سین آلا .

ددە نین ا رثیه سیندن گؤز اؤرتمک وقا لانلارا با غیشلاما ق و اؤلـــن قا ردا شین دؤرد ا وشا غین ددە کیمین بؤیوتمک و آخرده ده ا ولارا بیـــر ا ئو با غیشلاما ق ا و حا لدا کی ، اؤزونون ا ئوی یوخ ا یدی و صونـــــرا تبریزده دوستلارین همتیله با نکدا ن بورج ا ئله ییب بیر کیچیک ا ئـــو آلما ق ا ونون کیچیک ا یشلریندن ا یدی کی، ا ومیدیم وا ر صونـــرا لاردا یا زیلم . تبریزده ا ئوین عوض ا ئله میشدی بیرگون گئتدیم قا پونـــــی ا یتیردیم .بقا لدا ن صوروشدوم نشا ن وئردی . صوروشدوم یقین بیلیـــسن. بیر ملامت ا یلن منه با خدی دئدی : " خا نم، شهریا ر بیردا نا دی " .

درانتظار نورچشم عزیزم باشاراده حفظة اله تعالی

سؤیله گؤروم، هاچانا تک . یاناجان
انتظاردا . گؤنیمیزی ، ساناج

بئله گل ـ گئت ،که بیرزماندان صورا
بیر بیرسی ، گؤره بیلسک ، تانیاخ

تبریز ۶۴/۵/۲۴ سید محمدحسین شهریار

مقبره الشعرا دا کیملریا تیر؟

سه شنبه گؤنو ، شهریورین ۲۹ـ وندا
شهریارین عزیز وشریف بیکری سرخاب مقبره الشعرا شیندا توْر باغا
پشیرلدی ، تبریزایدی اولاراق . اوْ زعزیز وبوْ بوک شاعیرا وغلونو
قوْینونا آلدی . شهریاردا گئدیب ، بوْ بوک سلف لری : قطران تبریزی
خاقانی شروانی ، فلکی شروانی ، همام تبریزی ، شمس تبریزی ،
ظهیرفاریابی ،انوری ، شمس الدین سیجاسی ،شاهیورین محمد ،
اوحدالدین ،امیرطوسی ،شکیبی تبریزی ، نامی شیرازی* وباشقالاری
ایله هم آغوش اوْلدو ، اونلارلایان ـ یانا یانیب ،ایدیّته قوْوشدو .سُرخابین
عزیز قوناقلاری نین بیری ده آرتدی .
(* مقبره الشعراء دا دفن اولان شاعیرلرین آدلارینی آقای دیهیم
لطف ائدیبلر) .

پروفسورغ.بیگدلی نین گزارشیندن

*

پرفسور حمید محمدزاده

* حیدربابا یالقیز قالدی *

آذربایجان ادبیاتیندا ایکی،حتی اوچ دیلده یازیب یارادان شاعرلر آز اولما میشدیر.بو دا اونلارین داها گئنیش افقلر فتح ائتمه‌سی، تاثیر چه‌وره‌سینه داها آرتیق وسعت وثرمه‌سی طلبی و آرزوسوندان ایره‌لی گلمیشدیر.شهریار دا ، نسیمی،فضولی ،صائب ،نباتی کیمی سلف لری نین عنعنه‌سینی لیاقتله دوام ائتدیردی .فارسجا و تورکجه‌گؤزه‌ل سؤز اینجی لری یاراتدی ،ایرانین ایکی بؤیوک خلقی نین سارسیلماز محبتینی قازاندی. یارادیجیلیغا فارس دیلینده باشلادي ، توکنمز استعدادی و یورولماز سعی ایله ذیروه‌یه یوکسلدی، آنا دیلینده. اوللر بیرـ ایکی شعر یازمیشدیسا دا ،بیر نوع تفنن و هوس اوزوندن ایدی ،فقط "حیدربابا یا سلام" منظومه‌سی معجزه اولدی.بو اثر شمس قیس رازی نین افاده‌سیله دئمیش اولساق ،" خوش طالع ایله دوغولدی " بو ادبی حادثه‌دن ایللر اؤتوب‌کئچندن صونرا شهریار آنا دیلینده اونلارلا اثر یازدی ،آنجاق گینه‌ده باخیب‌گؤردوکی، هئچ بیری"حیدرـ بابا یا سلام" بویونا گلیب چاتمادی . احتمال کی،شاعر آشاغیداکی مصراعلاری یازماقلا بو حقیقتی اعتراف ائتمه‌لی اولدی :

باخ کی، "حیدربابا" افسانه تک اولموش بیر قاف
من کیچیک بیر داغی سرمنزل عنقا ائله‌دیم

دوغرودان دا "حیدربابا "داغی بواثرده افسانه‌وی بیرداغا چئوریلدی اؤز شاعر اوغلونو قوینونا آلیب باشینی "سرمنزل عنقایه"اوجالتدی.

بو معجزه‌یه اوخشار اثر ائله بیرزمان و شرایطده یاراندی کی، طاغوتی قانونلار بؤیوک بیر خلقین دیلینه قیفیل وورموش،تورک دیلینده یازماق یاساق ائدیلیب ،باغیشلانماز جرم ساییلیردی .ایران خلقلری آراسیندا نفاق سالانلاردا بوظلمی" وحدت ملی " اؤرتوگو آلتیندا گیزلتمک واونو بیرنوع توجیه ائتمگه‌چالیشیردیلار... بئله‌بیراؤلوم سکوتینی شهریارین "حیدربابا یاسلام"ی سیندیردی .بو ،حیدربابانین سیماسیندا قولی زنجیرلی وطنه وئریلن سلام ایدی،قارانلیقلاری یاران سحرین مژده‌سینی وئرن سلام ایدی. بو سلاما هرطرفدن علیک السلام سسی اوجالدی .

شهریار آذربایجان و آذربایجانلی اوچون "حیدربابا یاسلام" شاعری دیر. هله اوتوز ایل بوندان اول شهریار و اونون "حیدربابا یاسلام" منظومه‌سی حقینده درج ائتدیردیگیمیز بیرمقاله‌ده بو اثرین معاصر آذربایجان شعرینده مهم بیرتوتدوغونو، علامتدار ادبی حادثه اولدوغونو قید ائدیب ادبیاتیمیزدا یئنی بیرمرحله‌نین باشلانماسینی خبر وئرمیشدیک. ایندی معین زمان گئچدیکدن صونرا یئله بیر ادعانین ثبوتونا هئچ بیر احتیاج دوُیولمور. شاعرین یارادیجیلیغی و شخصیتی حقینده یالنیز اؤز وطنینده دگیل، بیرسیرا خارجی اؤلکه‌لرده مقاله‌لر تدقیقاتلار و مونوگرافی لر یازیلمیشدیر. بونلارین هربیریسینده شاعرین صنعتکارلیغی، اورژینال استعدادی یوکسک قیمتلندیریلمیش، "حیدربابا یا سلام" اوزه‌رینده خصوصی بحثلر دوام ائتمیش، اونون سرعتله یاییلماسی، عموم خلق محبتی قازانماسی سرلری نین آچیلماسینا سعی گؤسته‌ریلمیشدیر. بیزجه "حیدربابا یاسلام" اثری نین ائله‌جه ده شهریارین عمومیتله یارادیجیلیغی نین گوجو اونون خلقی لیگینده وایناميندا‌دیر. اونون انسان پرورلیگی، عموم بشری آمالی دا ایمانیندان و خلقی ـ لیگیندن دوغور. شهریار سؤزون حقیقی معناسیندا هر شئیی آتیب اؤز خلقینی توتدی، اونونلا چیگین ـ چیگینه دایاندی، اونون کیمی محرومیت چکدی، اونونلا بیرلیکده کدرله‌ندی، بیرلیکده سئوینه‌دی، خلقین دیلینده اولوب دوداغینا گتیره بیلمه‌دیگی آرزولاری، نیسگیللری غضبلری تام جسارتله، مثلسیز اینام و قطعیتله ترنم ائتدی. بو جهتدن ده شهریارین آنادیلی ادبیاتیمیزا خدمتی اونودولمازدیر. تصادفی دگیل کی، شاعرین اؤزو حیاتی نین صون ایللرینده یازدیغی شعرلری نین بیرینده بوساحه‌ده‌کی چالیشمالارینا بیرنوع یکون وورموش:

تورکی بیر چشمه ایسه، من اونو دریا ائله‌دیم
بیر صویوق معرکه‌نی محشر کبرا ائله‌دیم
وار اومیدیم کی، بو دریا هله اوقیانوس اولا
اونا ضامن، بو زمینه کی مهیا ائله‌دیم

البته، بومصراعلار آنجاق شاعرین یوردوندا کی تورکی یه عاید ائدیله‌بیلر، یوخسا، تورکی بیر چشمه اولسایدی، یوز میلیونلارین عطشینی اصلا رفع ائده‌بیلمزدی، فقط زوراکیلیق، ظلم، حقسیزلیک، تحقیر اوقیانوسی دریا، دریانی چشمه ائده‌بیلر و ائتمیشدیر.

شهریار اوز مشهور منظومه‌سینده ایگیتده بویا ـ باشا چاتدیغی داغدان آیریلار کن دئمیشدی :

حیدر بابا ، سنین کؤنلون شاد اولسون
دونیا وارکن آغزین دولو داد اولسون
سندن کئچن تانیش اولسون ، یاد اولسون
دئینه منیم شاعر اوغلوم شهریار
بیر عمرزدور غم اوستونه غم قالار

حیدربابا داغی نا شاعر اوغلونون قارا خبری چاتدیقدا صانکی اونون سسینی اوزونه قایتاردی :

بیر اوشاقلیقدا خوش اولدوم ، او دا یئر ـ گؤی قاچاراق
قوش کیمی داغلار اوچوب ، یئل کیمی باغلار کئچدی ...
اؤره‌گیمدن خبر آلسان :" نئجه کئچدی عمرون ؟ "
گؤز یاشیملا یازاجاق :" من گؤنوم آغلار کئچدی"

خاطره‌دن قالانی:

حاقئیندا معلومات ایسته‌ییر. بیلدیگیم قده‌ر دئییرم . سؤزومون داوامیندا شهریار دانیشیر :

" بیز ، اؤتایلی ـ بوتایلی دؤغما قارداشیق ، قان قارداشیق . آنجاق سیاستین کثیف اللری بیزی بیر ـ بیریمیزدن آییریب ، قارداشی قارداشا حسرت قویوبدور".

□ مطبوعات ساحه سینده دانیشاندا ، اوستادشهریار ، بیرنئچه غزئت ودرگی دن آد گتیریر. **"وارلیق** "مجله سینه ده اشاره ائدیر. اونون ناشری " **دوکتور جوادهیئت** " ـ ه منتدارلیغینی بیلدیریب ، **دوکتور حمید نطقی** ، ایله " **پروفسور غلامحسین بیگدلی** ، ـ یه سلامینی چاتدیرماغی خواهش ائدیر.

□ " **آلنیمین یازیسی** " آدلی بیرشعرینه اشاره‌ائدیب ، بئله‌دئییر :

" صون واختلار ، آلنیمین یازیسی آدلی بیر شعریازمیشام.

بوشعر ، دئمک اولار کی اؤزیئرینده بیردرس کیمی دیر. من ، بوشعرله بیلدیرمک ایسته میشم کی توورک دیلی " هجا " دیلی دیر. توورک

قالانی **91** ـ نجی صفحه ده

جلال محمدی (گلچین)

* شهریارا سلام *

ایرانین حدودلاری اوتهسینده شهریارین شهرتینه شاهد اولمون شخصیتی حقینده اورتایا آتیلان فیکیرلردن اورنک اولاراق شهریارین "سئچیلمیش اثرلری "نین چاپ اولدوغو زامان یازیلمیش بیر تنقیددن پارچالار آلیریق .مقالهیازیجی محمد عارف ـ یون "صنعتکار قوجالماز" آدلی و ۱۹۸۰ ده باکی دا چاپ اولموش کتابیندان ،آقای جلال محمدی"گلچین " طرفیندن یازیمیزا کوچورو ـ لوب و دفتریمیزه چاتدیریلمیشدیر .مقاله نین یازیلمیش اولدوغوتاریخ ۱۹۶۶ایلیدیر .

" سئچیلمیش اثرلر" ده بیرشعردقتی داها چوخ جلب ائدیر . بو، شهریارین آنا دیلینده یازدیغی "حیدربابایا سلام!" پوئماسی دیر . بو پوئما ایلک دفعه ۱۹۵۳ـ نجی ایلده نشر ائدیلمیش و جنوبی آذربایجان دا بؤیوک بیرحادثهیه چئویریلمیشدی .اثرشمالی آذربایجاندا ،ایراندا و تورکیهده دفعهلرله نشر ائدیلمیشدیر .شهریار بو اثری ایلهصانکی اورهکلری دیله گتیرمیش ،بیرچوخ ادبیات مارا قلی سی نین ،ضیالیلارین چوخدان دئمک ایستهدیگی،آمما دئمهدیگی سؤزلری دئمیش و بوسؤزلر اورهکلردن خبروئرمیشدی.هئچ ده تصادفی دگیلدیر کی، تهران داوتبریز ده آذربایجان ادیبلری" حیدربابایا سلام "ی بؤیوک روح یؤکسک لیگی ایله قارشیلامیش ،شاعری آلقیشلامیش ،اونا نظیرهلر یازماغا باشلامیش دی لار .

۱۹۶۵ ـ نجی ایلده تهراندا "یادی از حیدربابا " آدی ایله نشر ائدیلمیش خصوصی کتاب "حیدربابایا سلام!" مؤلفی نین وطنینده بوراخ ـ دیغی بؤیوک تاثیرین نتیجهسیدی .بوتاثیرباشلیجا سببی شهریارین حیدربابا داغی ایله اؤز آنا دیلینده دانیشماسی،بورادا آنا وطنین روحونو ،معنوی گؤزهللیکلرینی افاده ائتمهسیدی.عمومیتله، فارس دیلینده یازان شهریار بواثری ایلهاؤزوطن داشلارینی سئویندیرمیشدی.

اونون قولاغینه هرطرفدن بئله سس لر گلمیشدی :"قاردا ش،سن بئله شیرین دیلده ده یازا بیلرسنمیش !"

بونونلا برابر قید ائتمه لی یک کی،"حیدربابا یا سلام!" پوئماسی ـ نین مزیتی یالنیز آنادیلینده یازیلماسیندا دگیلدیر .بواثرین باشقا بدیعی اوستونلوکلری ده واردیر .سؤزیوخ کی،شهریار آنادیلینده غزل و قصیده ده یازا بیلیردی و یقین کی، یازاجاقدیر . بوپوئما دا شهریار موضوع وایده یاایله بدیعی فورما ،بدیعی افاده طرزی آراسیندا نادربیر اویغونلوق ،چوخ موفقیت لی بیروحدت یارادا بیلمیشدیر .شاعراوشاقلیغی نی کئچیرتدیگی کنده گلیر ،ائولره ،آغاجلارا ،چایلارا ،داغلارا باخدیقجا کئچن هزیز گونلر خاطرینده جانلانیر ،قوهوم ـ اقرباسی، تانیـــش ـ بلیشی، اوشاقلیق دوستلاری،نادینجلیکلری یادینا دوشور ،صانکی"داغلار، داشلار بوتون اونونلا دانیشیر" ، شیرین خاطره لری آجی تاسف لر ،غملی دوشونجه لری خوش آرزولار ،ایستکلر عوض ائدیر .شاعر اؤز اؤزیله دانیشیر میش کیمی ساده بیردیلده ،آچیق اوره کله ،صمیمی اعتراف شکلینده حیدربابا ایله دانیشیر ،زنگین خلق افاده لریندن استفاده ائده رک نطقینه فوق ـ العاده بیر طبیعی لیک ،شاعرانه لیک وئریر ،اوخوجودا درین اموسیونال تاثیر اویاتماغا موفق اولور.

پوئمانین ایکینجی حصه سینده اجتماعی موتیفلر داها قوتلی دیر :

کندلی گلین کیمی دنیانی بـــــزه ر
اؤز عورتی یاماق ـ یاماقـــا دوزه ر
ایگنه بزه ر خلقی ، اؤزو لوت گـزه ر
ایندی وار چارشابلاری آلبـــــــاقدی
اوشاقلارین ،قیرـ پاچاسی چیلپـاقدی

کندلی نین یاندیرماغا چراغ تاپماماسی،کنده بورون قانی کســـن بیر حکیمین بئله اولماماسی،اؤلکه ده حکم سوره ن اجتماعی عدالت سیز لیک فاکتلاری ،خلقی دیله نچی کؤکونه سالان حاکمیت صاحب لرینـــــه و اربابلارا لعنت لر یاغدیریر :

نه دیر آخر بو ملتین گناهی ، ـ توتسون گؤروم سیزی مظلوملارآهی؟

دئییر . شهریار هله چوخ یازیب ـ یارادا جاق،چوخ گؤزه ل اثرلرچـــــاپ ائتدیره جکدیر .اما "حیدربابایا سلام"آذربایجانلیلارا وچون شاعرین ان یاخشی اثری.اؤزخلقینه قیمتلی ارمغان کیمی همیشه یاشایاجاقدیر . (۱۹۶۶) .

خاطیره‌لر

علی اسماعیل فیروزثمرین

■ من، هرتبریزه گئدنده، اوستادشهریارلاگؤروشو، نئجه‌دئیه‌رلر اؤزومه‌بیربؤرج‌بیلیب، گؤروش‌اؤچون تله سردیم. آخی اؤ، ادبیات عالمی نین شهریاری کیمی بؤتون ادب سئوه‌رانسانلارین کؤنوللرینه حاکم اؤلموشدو.

ائله‌منیم‌ده‌اؤرآنادیلیمیزده‌ایلک دؤنه ائشیدیب وورولدوغوم شعر، اوستادین " **حیدربابا یاسلام** " پؤئماسی اؤلموشدو. ایلک اولاراق، شهریارین حیدربابا سی، منی اؤز ادبیاتیمیزاماراقلاندیریب، بؤیؤلدا چالیشماغا هوسلندیردی. داها سؤنرالار، شاعیرین " **سهندیه** " پؤئماسی، "**بهجت‌آبادخاطیره‌سی** " غزلی " **یالان دؤنیا** " شعری وباشقادگرلی اثرلریله‌تانیش اؤلدوم.....

بونون اؤچون ده شاعیری اؤره کدن سئویردیم. اؤنونلاگؤروشنده، بیریؤخ، ایکی یؤخ، ساعاتلارلا دانیشاردیق.....

□ یادیما گلیربیرگؤن " **سهندیه** " پؤئماسی حاققیندا سؤزآچمیشدیق. بوشعرین هانسی بیرانگیزه‌ایله یازیلدیغینی صؤرو شدوم. اوستاد بئله دئدی: "**من، بوشعری آذربایجان شاعیری (بولودقره چؤرولو-سهند) - ه اتحاف ائتمیشم. بوندان باشقا، همین اثرده، "ایهام" شعر صنعتیندن ده فایدالاناراق، بعضا " سهند داغینا اؤز دوتموشام. شاعیر سهند منده بوراخدیغی تأثیری، هیچ کیمسه قؤیابیلمه‌میشدی. باخین! فارسجا " دومرغ بهشتی " آدلی شعریمی، فارس یئنی جیل شاعیری " نیمایوشیج " - ه یازمیشدیم. آنجاق، اؤزوم ده‌یاخشی بیلیرم کی بوشعر، " سهندیه " - یه چاتابیلمز. "سهندیه "ائله‌بیر**

اثردیرکی ، هئچ بیرمعیار ومقیاسلا ، اؤلچویه‌گلمز. داها دؤغروسو، بواثرین تایی ایندی یه قده ر هئچ بیردیلده یازیلما میشدیر".

اوستادین سؤزون دؤتاراق صؤروشورام : " سیز شاعیرسهندی فارس شاعیری "نیمایوشیج " دن اؤستون بیلیرسینیز . ممکؤنسه ، بؤیورون سهنده نه وارایدی کی ، "نیما" دا اؤنو گؤره بیلمه میشدینیز ؟ "

سؤزومون قورنارماغینا آمان وئرمه‌ین اوستاد ، بئله دئییر :

" سهند آزاده بیر شاعیرایدی . سهند ده‌ائله بیرشخصیت واریدی کی دئمک اؤچون ، دیله گلمز ....."

اوستاد ، آغلایا ـ آغلایا ، بئله دئییر :

" حیدربابا مرداؤغوللار دؤغ یئنه .....

شاعیر سهنده آذربایجانئین اؤره‌کی تپرلی مرداؤغوللارئیندان بیری ایدی ".

اوستادشهریار، اؤزوحیدربابادان بیرمصرع اؤخودوغوناگؤره ، سؤزونون داوامئیندا صؤروشو رام :" اوستاد ، حیدربابادان سؤز آچدئینیز . بواثرین هانسی پارچالارینی داها چؤخسئویرسینیز ؟ "

شهریارایسه ، جوابئیمدا بئله دئییر:

" ائله‌اؤیئرلرینی کی سیز چؤخسئویرسیز ، خالقئمیز سئویر منده‌سئویرم ".

سؤنرا ، آغلا مسئیناراق ، اؤخویور:

" قاری ننه گئجه ناغئل دئییه نده ،

کؤلک قالخئیب ، قاپـ باجانی دؤییه نده.

قورد کئچی نین شنگؤلوسون یئیه‌نده ،

من قاییدیب ، بیرده اوشاق اولایدیم
بیرگول آچیب ،اوندان صونرا سولایدیم .

من سنین تک ، داغا سالدیم نفسی
سنده قایتار ، گویلره سال بوسسی
بایقوشوندا دار اولماسین قفسی

بوردا بیرشیردا ردا قالیب ، باغیریر
مروّت سیز انسانلاری چاغیریر ...."

اثرین نئجه یارانماسیندان صورو شان زامان . اوستاد بئله دئییر :

"اوزامان کی من تهراندا یاشایردیم ،داها " تبریزلی "اولماغیمی اونودموشدوم . دئمک " تهرانلی " اولموشدوم . آنامین تهرانا گلمه سی ، منی بیردا ها آییلتدی . نه ایسه ،اوزومه گلدیم ،کئچمیش خاطیره لریم یئنی دن دیریلدی . حیدر بابانی یازماغیمین سببی ده بو اولموشدو. آنام روحا " بیرشاعیر ایدی . حیدر بابانی یازاندا ، من وندان الهام آلمیشام ".

" حیدربابا "یایازیلان بوزلرله نظیره لر حاقدیندا سوزآچیریق . من ، اوزیازدیغیم نظیره نی ده اوخویورام . اوستاد ،ماراقلادینله دیکدن صونرا بئله دئییر :

"ایندی یه قده‌ر ، بیرچوخ نظیره لری ائشیتمیشم . تکنیک جهتیندن ، دئمک اولارکی هامیسی یاخشی دیر. مضمون باخیمیندان ایسه ، نه‌قده‌ر یاخشی اولسالاردا ، بیرینجی حیدربابا یا چاتابیلمز لر" .

□ تورک شاعیرلری حاقدیندا دانیشیریق . اوستاد ، فضولی دن ، علی آغا واحددن ، سلیمان رستم دن وباشقالاریندان سوزآچیر .صیرا گلدیکجه ، " حبیب ساهر" حاقدیندا دا دانیشیر. اونونلا یاشادیغی اوشاقلیق چاغلاریمیزا اشاره ائدیب ، صونرا آغلاییر...." سلیمان رستم "

صمد سرداری نیا

* شهریار و آذربایجان *

پرمی زند مرغ دلم با یاد آذربایجان
خوش باد وقت مردم آزاد آذربایجان
دیری است دور از دامن مهرش مرا افسرده دل
باز ای عزیزان زنده‌ام با یاد آذربایجان

زنده‌یاد استاد سید محمدحسین شهریار تبریزی سالها پیش از آن که رخ درنقاب خاک کشدبا آفرینش آثار جاودانه ،آوازه‌اش ازمرزهای ایران فراتررفته وبه‌عنوان یک چهره ادبی درخشان درجهان شناخته‌شده بود .فقدان وی نه‌تنها مردم‌ایران بلکه‌اغلب ملت‌های دنیا را سوگوارکردکه‌با آثار نامیرای وی آشنا بودند .لکن نباید فراموش کردکه‌این رندپاکباز دنیای شعروادبیات ، زاده وپرورش یافته‌سرزمین مردخیز وادب پرورآذربایجان بود ،سرزمینی که‌نه‌تنها استادشهریار بلکه‌شعرا وادبای نام آوری مثل نظامی،خاقانی ،صائب ،ختائی،نسیمی ،ایرج میرزا ،پروین اعتصامی و دهها شاعروسخنورنامدار را دردامان پرمهرومحبت خودپرورش داده وبه‌عرصه هنر وادبیات تحویل داده‌است .

حال برای آن که‌بدانیم‌استادشهریار که‌دارای نبوغ ادبی وهنری بودچگونه درمحیط اجتماعی آذربایجان پرورش یافت وآن گونه‌یک سیمای معروف جهانی گردیدکه‌قرن ها زمان می خواهدتا قرینه‌اش تربیت شود .

صبربسیار به‌باید‌پدرپیرفلک را تا دگرمادرگیتی چوتوفرزند بزاید

باید‌برگردیم‌وشرایط تاریخی زادگاه‌وی را دردورانی موردمطالعه قرار‌دهیم‌که‌درآن روزگار‌پا به‌عرصه‌وجودگذاشته‌ودرآن اوضاع واحوال رشد کرده‌وزیربنای شخصیت ادبیش پایه‌گذاری شده‌بود ،چراکه‌به‌تعبیرمؤلف کتاب فرمانفرمای عالم :"هرنویسنده‌وشاعر،بیش ازهرچیز و هرکس‌از محیط اجتماعی وطبیعی خودمتاثرمی شود"[1] قهرمان داستان ما نیزازاین قانون کلی مستثنی نیست .

استادشهریار‌هنگامی دیده‌به‌زندگی گشودکه‌نایرهٔ انقلاب مشروطیت در حال شعله‌ورشدن بود ،انقلابی که‌نه‌تنها درزمینه‌های اجتماعی وسیاسی

---

۱) دکترباستانی پاریزی ـ فرمانفرمای عالم ـ چاپ دوم ـ ص ۵۹

جامعه آن روزی میهنمان دگرگونی ایجاد کرد، بلکه در عرصهٔ ادب و فرهنگ آن روزگاران نیز تحولاتی را سبب گردید.

اگر وضع شعر و شاعری قبل از درگیری مشروطیت را مورد مطالعه قرار دهیم خواهیم دید که اغلب شعرا با مردم و اجتماع خود هیچ گونه ارتباط و علقه‌ای نداشتند زیرا شعر آنان در مدح ممدوحان آن هم با واژه‌های غامض و کلمات دور از فهم توده‌های مردم خلاصه می شد، در نتیجه شعر و ادبیات با مردم فاصله‌ها داشت و وسیله‌ای شده بود برای وقت گذرانی و تفریح طبقه‌ای خاص که با درد اجتماع و توده‌های زحمتکش بیگانه بودند. ولی پس از آن که مرحله دوم انقلاب مشروطیت آغاز می شود و "شورش به داخل بیشتر طبقات مختلف جزه‌ها نفوذ می کند، شراره‌های انقلاب از حضرت عبدالعظیم و قم به تبریز می جهد... در این دوره مبارزه‌های خونین و لشکرکشی و انقلاب به معنای واقعی آغاز می گردد"[1]

در این برهه سرنوشت ساز، شعرای آذربایجان نیز همگام با حرکت تاریخ ساز مردم این سرزمین، با دگرگون کردن شکل و محتوای شعر، آن را از انزوا بیرون آورده و به میان مردم می برند و با ساده کردن و مردمی نمودن آن، شعر را به عنوان اسلحه‌ای برای برعلیه استبداد و استعمار به کار می گیرند و از این راه به اندازهٔ جنگ افزار مجاهدین در سرنگونی خودکامگی و استقرار آزادی به میهنشان خدمت می نمایند و سپس سه تن از شاعران پیشگام تبریز (رفعت ـ خامنه‌ای ـ کسمائی) وزن عروض را می شکنند و با سرودن شعر نو تحول تاریخی در ادبیات ایران به وجود می آورند.[2]

استاد شهریار در چنین محیطی در خانواده‌ای ادب دوست و فاضل از مادری با عاطفه متولد شده و از دوران کودکی که شروع به خواندن و نوشتن می کند این مراحل انقلابی را دیده و شخصیت ادبیش با این تحولات اجتماعی و فرهنگی شکل می گیرد چنان که تا پایان عمرش همیشه تحت تاثیر شعرای دوران مشروطیت از جمله زنده یاد میرعبدالحسین خازن خیابانی[3] بود، به طوری که

---

۱) دکتر مصطفی رحیمی ـ قانون اساسی ایران و اصول دموکراسی ـ ص ۵۹

۲) برای اطلاع بیشتر در این زمینه ر.ک به مجله وارلیق ـ سال ۱۳۶۰ شماره های ۷و۶ـ ۵و۴ به همین قلم تحت عنوان (آذربایجان زادگاه شعر نو)

۳) برای اطلاع بیشتر از شرح حال مرحوم خازن ر.ک به محلهٔ وارلیق ـ سال ۱۳۶۶ـ شماره ۵ ـ ۶۶ به همین قلم.

هرموقع بیتی ازاشعارآن شادروان خوانده می شداشک ازچشمان این پیر شوریده دل سرازیرمی شدوخوددرمقدمه جلداول کلیات دیوان اشعارفارسیش می نویسد:" دراول مشروطه غزلیات وطنی میرعبدالحسین خازن نقل مجافل ومجالس بودومن یادم می آیدممکن نبودکسی یک بیت اورا بشنود ومنقلب نشود هیچ سوادنداشته ،اما یک شخصیت ادبی عجیبی داردکه اگر تربیت شده بودحافظ می شد." [1]

البته شاعران زیادی درآن دوران بودندکه هریک آثاری خلق کرده و درتاریخ ادبیات معاصرآذربایجان جائی برای خودباز کرده اند ،لکن هیچ یک ،نبوغ واستعداد استادشهریار راآنداشتندکه مقام شامخ اورا کسب نمایند .به قول دکتر باستانی پاریزی :

" این نکته بدیهی است که بنای طبیعت بربقای اصلح است ووقتی هزاران ومیلیون ها آدم با استعداددرطی قرون به میدان رقابت قدم نهادند ،یکی ازآن ها سعدی یا حافظ ویا ویکتورهوگو می شودوبه قول معروف صدها وهزارها نقاش باید شکست بخورندتا یک تابلونقاشی به یک میلیون دلار به فروش برسد .تاریخ ادبیات این مملکت هم صدها و هزارها شاعررا درلای صفحات خودمدفون ساخته است تا توانسته یکی چون سعدی را برصدربنشاندویا حافظ راچشم چراغ انجمن کند " [2]

استادشهریار این فرزندخلف آذربایجان خودبه این واقعیت آگاهی داشت که سرزمین آذربایجان این مهدزرتشت ،بابک وستارخان بودکه اورا درسینهٔ پرعطوفتش بزرگ کرده ووی راسخن گفتن آموخته است ،چراکه نخستین بار که دردوران کودکی زبانش برای شعرگفتن بازشدهٔ با زبان مادریش بوده وهنگامی که می خواسته ازخدمتکارمنزلشان بخواهدبرای او شام بیاوررددرخواستش رااین چنین بازبان شعربیان کرده است :

رقیه باجی سنی حضرتی شامی دور گتی

واین بیت فتح البابی شده برای شعرگفتنش که پس ازسال ها توانسته است حماسه "حیدربابا یاسلام "را بیافریندکه تاکنون به دهها زبان زندهٔ دنیا ترجمه شده [3] وبرخی ازآن ترجمه بارها تجدیدچاپ گردیده است .

---

۱) استادشهریار ـ دیوان اشعار فارسی ـ ج ۱ ـ ص ۶۱

۲) دکتر باستانی پاریزی ـ جامع المقدمات ـ چاپ دوم ـ ص ۲۰۴

۳) اطلاعات آذربایجان ـ شماره ۱۸۵۶۹ ـ ۶۷/۶/۳۱ ـ ص ۲

استادشهریار چه زمانی که درزادگاهش تبریز می زیست وچه سال هائی که دورازمسقط الراسش بود هیچ گاه آذربایجان را فراموش نکردواز یاد آن غافل نبودودرطول عمر پربرکتش همیشه سعی داشت که دین خودرا نسبت به موطنش ادا نماید .وی درلابلای صفحات آثارگرانقدرش ازایثار ،فداکاری وعظمت مردم آذربایجان سخن ها دارد :

دربیستون انقلاب ازشورشیرین وطن * بس تیشه برسرکوفته فرهادآذربایجان
درمکتب عشق وطن جان باختن آموخته * یارب که بوداستاد ازل استادآذربایجان

همچنین این پیرپهنه ادب ومعرفت ازظلم و جوری که برآذربایجان رفته بودنالهها سرمی دادوچون خودناظربرویدادها بودکه چگونه مردم غیورآذربایجان درانقلاب مشروطیت جوانان خودرا فداکردندوآزادی را به سراسر ایران بازگرداندند ولی پس ازسرنگونی استبداد صغیر ،انقلابی نماهائی که به بهای خون دلیرمردان آذربایجانی به مشروطه شان رسیده بودند چسان کینهٔ آذربایجانی ها را به دل گرفتندو"ستارخان " سردار ملی این قهرمان افسانه ای را ازپای درآورده وجاده را برای کودتای رضا خان میرپنج هموارکردندواو وپسرش درضربه زدن به آذربایجان از هیچ عمل ننگینی فروگذارنکردند دلش به درد می آمد و رشحات قلمش را این چنین به روی کاغذ سرازیر می کرد :

ضحاکیان مرکزی بیرون برند از حد ستم
تا سر برآرد کاوهٔ حداد آذربایجان
خون شد دل آزادگان یارب پس از چندین ستم
کام ستمگر می دهی ؟ یا داد آذربایجان
جان داده آذربایجان امداد ایران را ونیست
ایران مداران را سر امداد آذربایجان
تا چند در هربوم و بر آواره اید و دربدر
دستی بهم ای نامور اولاد آذربایجان
از آتش پاشیدگی تا چند خاکستر نشین
آباد باید خانهٔ برباد آذربایجان
بر زخم آذربایجان هان "شهریار"ا مرهمی
تا شادگردانی دل ناشاد آذربایجان

استادشهریار بازبان مادریش نه تنها علاقه وپیوندناگسستنی داشت بلکه به آن عشق می ورزیدوبه همین علت هم هست که اغلب آثارجاودانه اش

را با این زبان خلق کرده وبا آن ها هم شهرت جهانی پیدا کرده است و این رابطه عمیق،بین شهریار وزبان ترکی امری طبیعی است چراکه به تعبیر آقای م.ع. فرزانه :

" وی با این زبان دیده به زندگی گشوده ،با لالائی های شیرین وقصه های دلنشین آن به خواب رفته ودرمیان مردمی که همه آرزوها ،دردها ، خوشی ها ،حسرت ها ،ناکامی ها و کامیابی های خودرا با الفاظ این زبان عجین ساخته اندبزرگ شده وبه ثمررسیده بود" [1] لذا او احساس را با این زبان بهتر می توانست بیان کندوچون خوداستادمسلم‌سخن هم‌بودبه‌غنا ، استحکام‌وعظمت زبان مادریش‌آگاهی بیشتری داشت چنان که معتقدبود :

"ازحیث محاوره‌وبیان احساسات شایدهیچ زبانی به‌ترکی نرسد" [2]

وی درحماسهٔ "حیدربابا یا سلام "برای بیان احساسش چنان ماهرانه ازفولکلور غنی مردم آذربایجان مایه‌می گیردکه کمترشاعری را می‌توان سراغ گرفت‌که‌این چنین استادانه‌بتواندسخنش را به‌تصویربکشد .او با استفاده‌از اصطلاحات عامیانه ،تعبیرات لطیف ،تخیلات خاطره‌انگیز و به کارگیری دقیق وموشکافانه‌واژه‌ها وضرب‌المثل های مصطلح دربین مردم آذربایجان چنان اثری ماندگار از خودبه‌جای گذاشته‌است‌که هرخوانندهٔ را به‌شگفتی وامی دارد واین شاهکارکم‌نظیر قدرت وتکامل زبان ترکی آذربایجانی را به‌دنیا شناسانده‌است ودرواقع این منظومه‌دلنشین با زبان ترکی آذربایجانی چنان ارتباط تنگاتنگی پیداکرده‌است‌که‌همدیگر را تداعی می کنند .اینک لازم است‌که‌نمونه‌ای ازاین شاهکار ادبیات آذربایجان را بازگو کنیم :

حیدر بابا سنین گونلون شاد اولسون
دنیا وارکن آغزین دولی داد اولسون
سندن گئچن تانیش اولسون یاد اولسون

دئینه منیم شاعر اوغلوم " شهریار"
بیر عمردیر غم اوستونه غم قالار

استاد شهریار علاوه برمنظومه "حیدربابا یا سلام " دراغلب‌آثارش که‌به‌زبان مادریش‌سروده شاهکار آفریده‌است‌چراکه‌وی با تمام وجودش به‌این زبان عشق می ورزید ودر دوران پیش‌از انقلاب‌که سیاست‌شوو - نیستی پهلوی حاکم برکشوربودوزبان های غیرفارسی به‌شدت تحت‌فشار بودندوکاربه‌جائی رسیده‌بودکه حتی به‌اشعار نوحه و مرثیه‌نیز اجازهٔ

چاپ نمی دادند این بزرگمرد نه تنها به سرودن شعردرزبان مادریش ادامه می داد بلکه به یاوه‌گویان پاسخ دندان شکن هم می داد.

آقای یحیی شیدا مقدمه وشان نزول نویس آثار ترکی استاد که در یک مجموعه از سوی انتشارات ارک تبریز به زیور طبع آراسته شده در وجه تسمیه یکی از اشعاروی که تحت عنوان " ترکون دیلی " سروده شده چنین می نویسد :

"درسال ۱۳۴۸ چند نفر از شونیست های فارس به استاد شهریار ایراد می گیرند که چرا به ترکی شعر می سراید ترکی که لهجه است نه زبان".

شهریار که به زبان مادریش عشق می ورزد از این حرف ناراحت شده اثری تحت عنوان " زبان ترکی " می آفریندوبا راول آن را درمنزل دکتر روشن ضمیربه عده‌ای از استادان دانشگاه قرائت می کندکه با استقبال زیادی روبرو می شود.

شهریار براین عقیده است که فولکلور و مثل های زبان ترکی دردنیا بی همتاست .اینک ابیاتی چند از آن منظومه :

تورکون دیلی تک سئوگیلی احساسلی دیل اولماز
اؤزگه دیله قاتسان ، بو اصیل دیل اصیل اولماز
اؤز شعرینی فارسا ، عربه قاتماسا شاعر
شعری ائشیدن لر،اوخویانلار کسیل اولماز
فارس شاعری چوخ سؤزلرینی بیزدن آپارمیش
"صابر" کیمی سیر سفره‌لی شاعر بخیل اولماز
تورکون مثلی ، فولکلوری دونیادا تک دی
خان یورقانی، کند ایچره مثل دیرمیتیل اولماز
آذر قوشونی ، قیصر رومی اسیر ائتمیش
کسری سؤزودی بیر بئله تاریخ ناغیل اولمباز
بو "شهریار"ین طبعی کیمی چیمه‌لی چشمه
کوثر اولا بیلسه دئمیرم، سلسبیل اولماز[1]

طبیعی است در دوران اختناق و سرکوب ،درآن شرایط خاص که خفقان فضای کشوررا فراگرفته بود استادشهریار آن شاهکارها را آفریده بود پس ازپیروزی انقلاب اسلامی که زبان ها آزادشد ومردم غیرفارس

---

۱) شهریار و آذربایجان دیلینده اثرلری ـ چاپ دوم ـ ص ۶۷

توانستندبا زبان مادریشان روزنامه ونشریه منتشرکنند ودرزبان ترکی نیز نشریات متعددی چاپ و نشر شد استاد با دیدن نخستین شماره مجله وارلیق " به وجد آمده وشعری سروده وبه‌دفتر مجله‌فرستاد که این اثر درپشت جلد دومین شماره‌ٔ وارلیق که‌درخردادماه ۱۳۵۸ شمسی منتشرشده‌درج گردیده‌است .اینک ابیاتی ازاین اثررا مرورمی کنیم :

هرچند قوتولماق هله یوخ دارلیغمیزدان
اما بیر آزادلیق دوغولوب وارلیغمیزدان

(وارلیق)نه بیزیم تکحه آزادلیق قوشوموزدی
بیر مژده ده وئرمیش بیزه همکارلیغمیزدان

هشیار اولاسیز دوشمنی مغلوب ائده‌جکسیز
دوشمن لریمیز قورخوری هشیارلیغمیزدان

بیرلیک یارادین ،سؤز بیراولاربیز کیشی لرده
یوخلوق لاریمیز بیتدیره‌حک وارلیغیمیزدان.

سخن دربارهٔ عشق وعلاقهٔ شهریاربه‌زادگاهش‌آذربایجان و زبان مادریش‌ترکی آذربایجانی بسیاراست ولی چون صفحات مجله اجازه نمی دهد بیش‌ازاین به‌بحث‌دراین زمینه ادامه‌دهیم لذا بافشاندن قطرهٔ اشکی به‌تربت‌پاک فرزند پیر " حیدربابا " این گفتاررابا ابیاتی چند از اشعار زیبا و دلنشینش‌که درباره زادگاهش‌تبریز قهرمان گفته به پایان می بریم :

این همان تبریز دریادل که چندین روزگار
سد سیل دشمنان بوده‌است‌چون کوهی گران
این همان تبریز کاندر دوره‌های انقلاب
پیشتاز جنگ‌بود و پهلوان داستان
این همان تبریز کز خون جوانانش هنوز
لاله گون بینی همی رود ارس‌دشت مغان
این همان تبریز روئین تن که در میدان جنگ
از مصاف‌دشمنان هرگز نپیچیدی عنان
با خطی برجسته در تاریخ ایران نقش‌بست
همت والای سردار مهین ستارخان

شهریار آلبومی

عکس لر و خاطره‌لر

علی سرهنگی

۱۲۸۳ شهریور ماه تولد ـ تبریز ـ بازارچهٔ میرزا نصرالله (چای قیراغی) ـ شروع دوستی با حبیب ساحر.

۱۲۹۳ کوچ به خشکناب «قریهٔ قیش قرشاق» ـ آشنائی با دیوان حافظ و قرآن.

۱۲۹۴ اولین شعر استاد «من گنه کار شدم وای به من مردم ازار شدم وای به من».

۱۲۹۹ بهمن ماه سفر به تهران.

۱۳۰۰ ورود به مدرسهٔ دارالفنون.

۱۳۰۲ فراغت از تحصیل «چهارم علمی متوسطه با معدل ۱۳/۱» ـ ورود به مدرسهٔ طب.

۱۳۰۵ چاپ اولین اثر «جزوه» به نام «صدای خدا» با مقدمه ملک‌الشعرا بهار.

۱۳۰۶ چاپ دومین اثر «جزوه» به نام «مثنوی روح و پروانه» با مقدمهٔ پژمان بختیاری.

۱۳۰۸ ترک تحصیل ـ چاپ سومین اثر «کتابچه» با مقدمهٔ سعید نفیسی ـ ملک‌الشعرا بهار ـ پژمان بختیاری ـ استخدام در ادارهٔ ثبت.

۱۳۱۱ اردیبهشت ماه تبعید به نیشابور «به سمت نمایندگی ادارهٔ ثبت نیشابور با رتبهٔ یك اداری و ماهی ۳۲۰ ریال» و آشنائی با کمال‌الملك «یك تبعیدی دیگر» ـ ادامهٔ تحصیل «پذیرفته شدن در کلاس پنجم طب مدرسهٔ عالی دواسازی و دندانسازی».

۱۳۱۲ فوت پدر «حاج میرآقا» وکیل دادگستری «دیدی منت گذاشتم بی‌پسر پدر».

اوستاد شهریاردان صون بیر آنما و خاطره اولاراق بیزه بو آلبومون تهیه‌سینده یاردیم ائتمیش عزیزلر آقای بیوک نیک اندیش، هادی شهریار، خانم نصرت سادات خشکنابی، جواد کاشانی‌زاده، پروفسور بیگدلی و علاءالدین حبیبی آ قالاردان تشکر ائدیریک.

۱۳۱٤ بازگشت به تهران ـ آغاز دوستی با فاضل و لطف‌الله زاهدی.

۱۳۱٦ بازگشت به تبریز (٤ ماه) ـ سرودن چند شعر ـ بازگشت به تهران.

۱۳۱۷ شرکت در مجالس احضار روح «شاه عبدالعظیم».

۱۳۱۹ ترک محافل صوفیه و احضار روح «در سکوت نیمه شب مرغ حقم هوئی زند».

۱۳۲۰ انزوا ـ سرودن شعر ـ در امتداد چند عشق نافرجام و مردافکن «ثریا و...».

۱۳۳۱ فوت مادر «کوکب خانم» محل دفن قم «ای وای مادرم...» ـ بازگشت به تبریز ـ انتشار کتاب حیدر بابا جلد اول «حیدر بابا ایلدریملار شاخاندا».

۱۳۳۲ مرداد ماه ازدواج با «عزیزه خانم» معلم دبستان ـ خرید یك خانه توسط بانگ کشاورزی در محلی نزدیك به ارك «چوخورلارکوچه‌سی» ـ آغاز همکاری با رادیو.

۱۳۳٤ تولد اولین فرزند «شهرزاد» شروع آشنائی با بیوك نیك‌اندیش «بهترین دوستش».

۱۳۳۵ تولد دومین فرزند «ابوالحسن»، فوت می‌کند ـ انتشار مجموعهٔ ٤ جلدی «دیوان شهریار».

۱۳۳٦ تولد سومین فرزند «مریم» ـ دیدار با نیمایوشیج، تاریخ مشخصی نیست «نیما غم دل گو که غریبانه بگریم».

۱۳۳۸ تولد چهارمین فرزند «هادی».

۱۳٤۳ سفر به خشکناب ـ نوشتن حیدربابا جلد دوم «حیدر بابا گلدیم سنی یوخلیام» و انتشار آن به اصرار و تشویق بیوك نیك‌اندیش.

۱۳٤٦ شرکت در جشن و هنر شیراز ـ بازگشت به تبریز و انزوا ـ نوشتن شعر «سهندیه» شاه داغیم، چال پاپاغیم، الل دایاغیم، شانلی سهندیم، باشی تیغانلی سهندیم....

۱۳٤۷ تجدیدچاپ«دیوان شهریار» بااضافه کردن مقداری شعر با عنوان مجموعهٔ ٥ جلدی، به تشویق و اصرار بیوك نیك‌اندیش ـ سفر به تهران و اقامت در منزل شاعر آذربایجانی «سهند».

۱۳٤۸ بازگشت به تبریز ـ تجلیل از «شهریار» در سالن شیروخورشید «ارك»... این سالن «متاسفانه» بعدها تخریب شد!؟ ـ نقل مکان به خانهٔ جدید «کوی مقصودیه» با زحمات شبانه‌روزی بیوك نیك‌اندیش و اقامت در آن....

۱۳٤۹ دعوت به ارومیه، از طرف مردم و دانشکدهٔ ادبیات.

۱۳۵۰ سفر به تهران همراه با بیوك نیك‌اندیش و اقامت در منزل «سهند» ـ دیدار با پروفسور علی اوف «ایرانشناس».

۱۳۵۲ تبریز ـ تجلیل از شهریار «کنگرهٔ شعر»، این کنگره از طرف شاعران نوگرا و محافل روشنفکری تحریم شد و حتی مقاله‌ای انتقادی در یکی از روزنامه‌ها از طرف نویسنده‌ای معروف خطاب به استاد درج گردید. «کنگره دولتی بود».

۱۳۵٤ سفر به تهران «امیرآباد» و اقامت در منزلی که توسط «دکتر هیئت» زبانشناس و نویسندهٔ خوب آذربایجانی، تهیه گردیده بود. ـ فوت عزیزه خانم «سکته» ـ دفن در بهشت‌زهرا «گر جگر سوز بود داغ یتیمی یا طفل ـ پیر زنمرده یتیمی‌اش جگر سوزتر است» ـ شرکت در شبهای شعر.

۱۳۵۵ ـ بازگشت به تبریز «کوی مقصودیه» ـ ترجمهٔ «حیدربابا» به چند زبان و معروفیت جهانی آن.

۱۳۵٦ تبریز ـ انزوا و تنهائی

۱۳٦۱ چاپ اشعاری از شهریار «انتشارات تلاش» ـ چاپ اشعار ترکی «حتی دینازی هم به استاد داده نشده بابت چاپ این اشعار فارسی و...»!؟

۱۳٦۳ تجلیل از شهریار «کنگرهٔ شعر» به مناسبت هشتادمین سال تولدش در دانشگاه تبریز «یکروز پیل، مورچه کردند زیرپای ـ و مروز نیز مورچه را پیل می‌کنند» بقول استاد «تجلیل تحمیلی».

۱۳٦۵ یکماه سفر به اسکو «بخاطر بمبارانهای وحشیانهٔ تبریز».

۱۳٦٦ آذر ماه شروع کسالت و مریضی ـ بستری در یکی از بیمارستان‌های تبریز بمدت ٤ ماه «باران چرا به خانهٔ ما سر نمی‌زنند ـ آخر چه شد که حلقه براین در نمی‌زنند ـ دایم پرنده‌اند به هر بام و برولی ـ دیگر به بام خانهٔ ما پر نمی‌زنند».

۱۳٦۷ نهم مرداد ماه تهران بستری در بیمارستان مهر ـ تجدید چاپ دیوان شهریار به کوشش و همت بیوك نیك‌اندیش در ۲ جلد ـ شرکت در شب شعری در کرج ـ شرکت در شب شعری با حضور «اخوان»، «حمید مصدق» و....

۱۳٦۷ بیست‌وهفتم شهریور ماه ـ روز یکشنبه ساعت ٦/٤٥ دقیقهٔ صبح بیمارستان مهر ـ طبقه پنجم ـ اطاق ۵۱۳ «مرگ استاد» در اثر بیماری مزمن ریه و نارسائی قلب، در سن ۸۳ سالگی... تشییع جنازهٔ باشکوه استاد در تهران و تبریز ـ ۲۹ شهریور ماه دفن در مقبرةالشعرای تبریز، در جوار مرقد بزرگان ادب، همام ـ خاقانی و اسدی طوسی... یادش گرامی باشد.

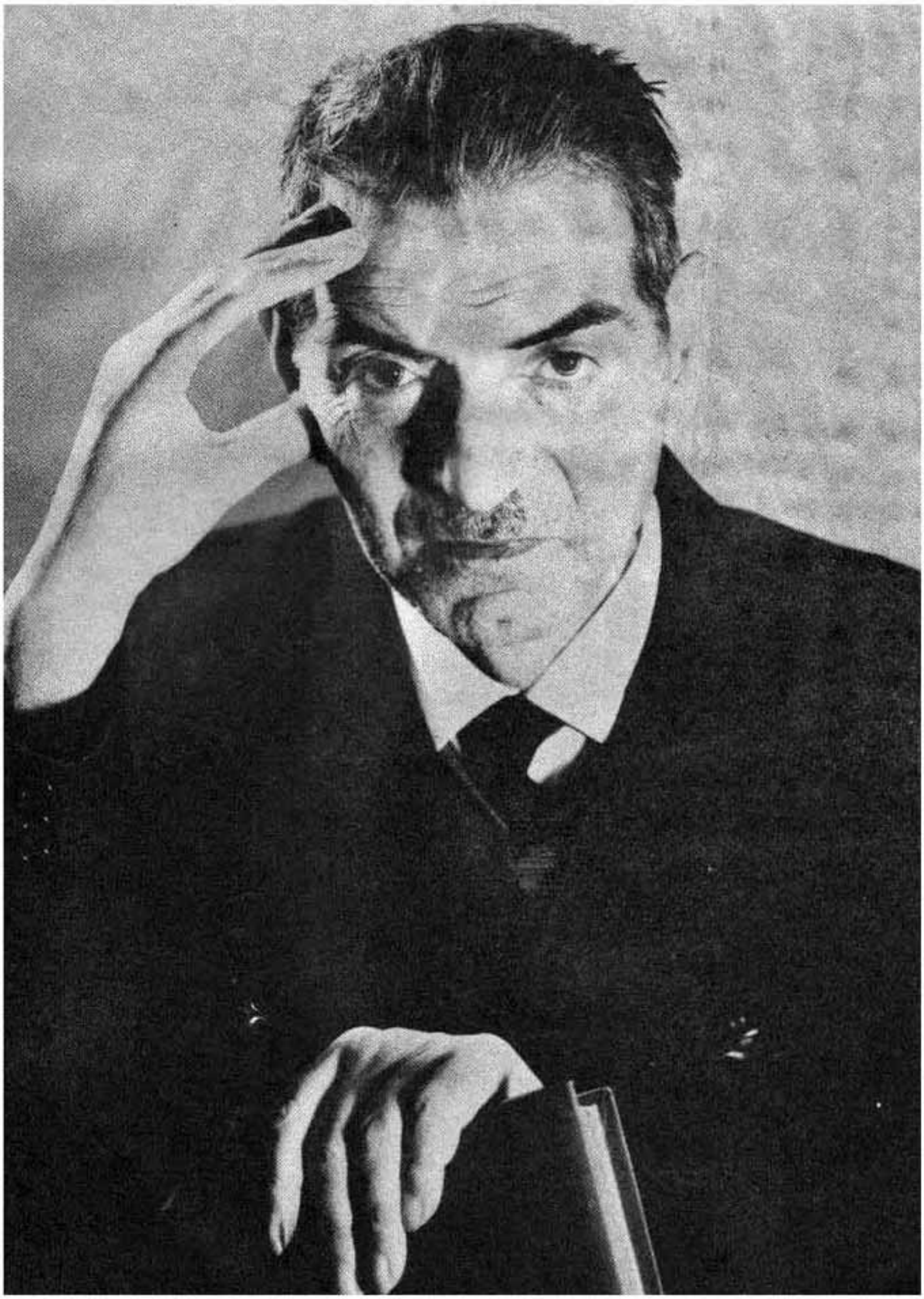

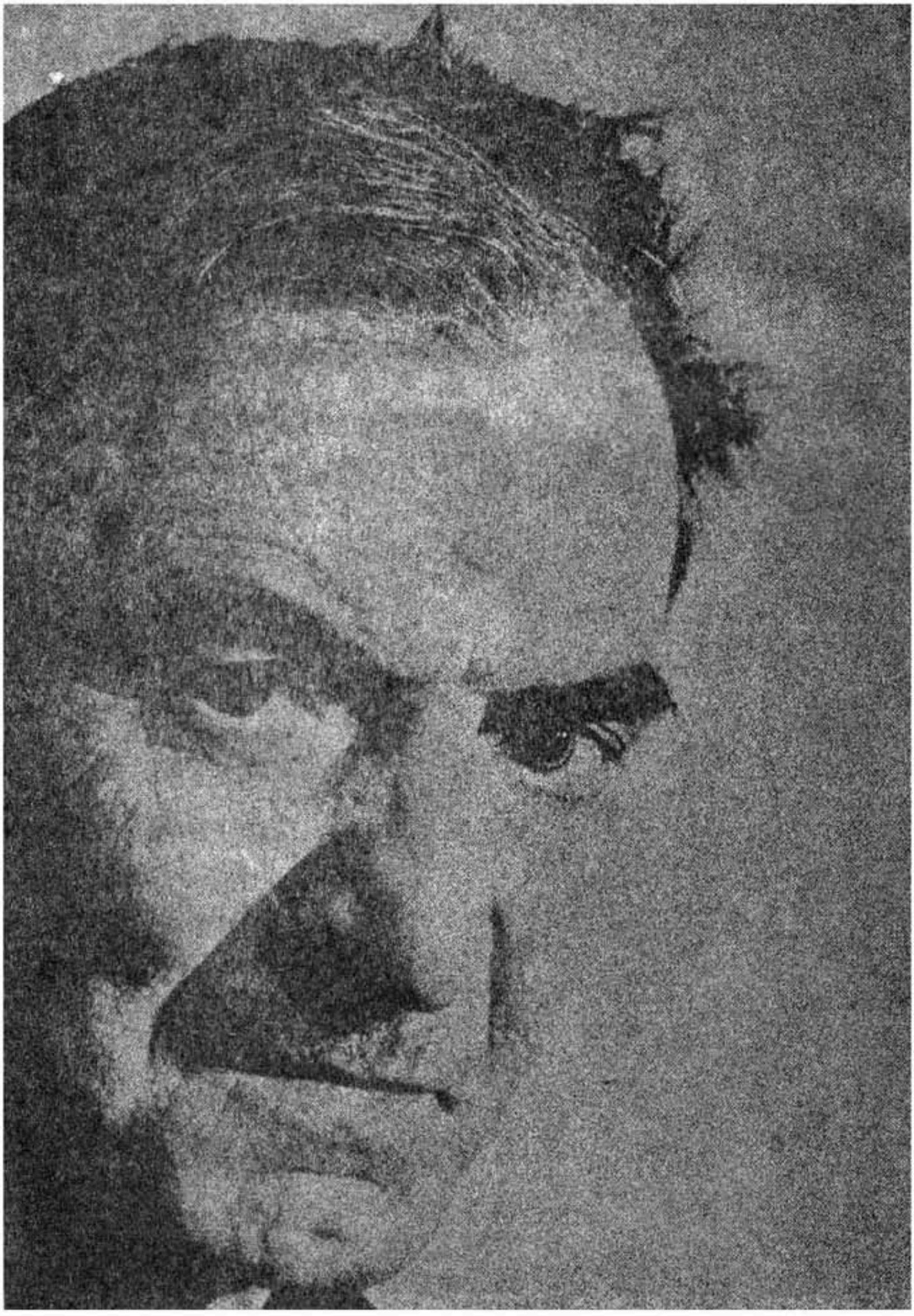

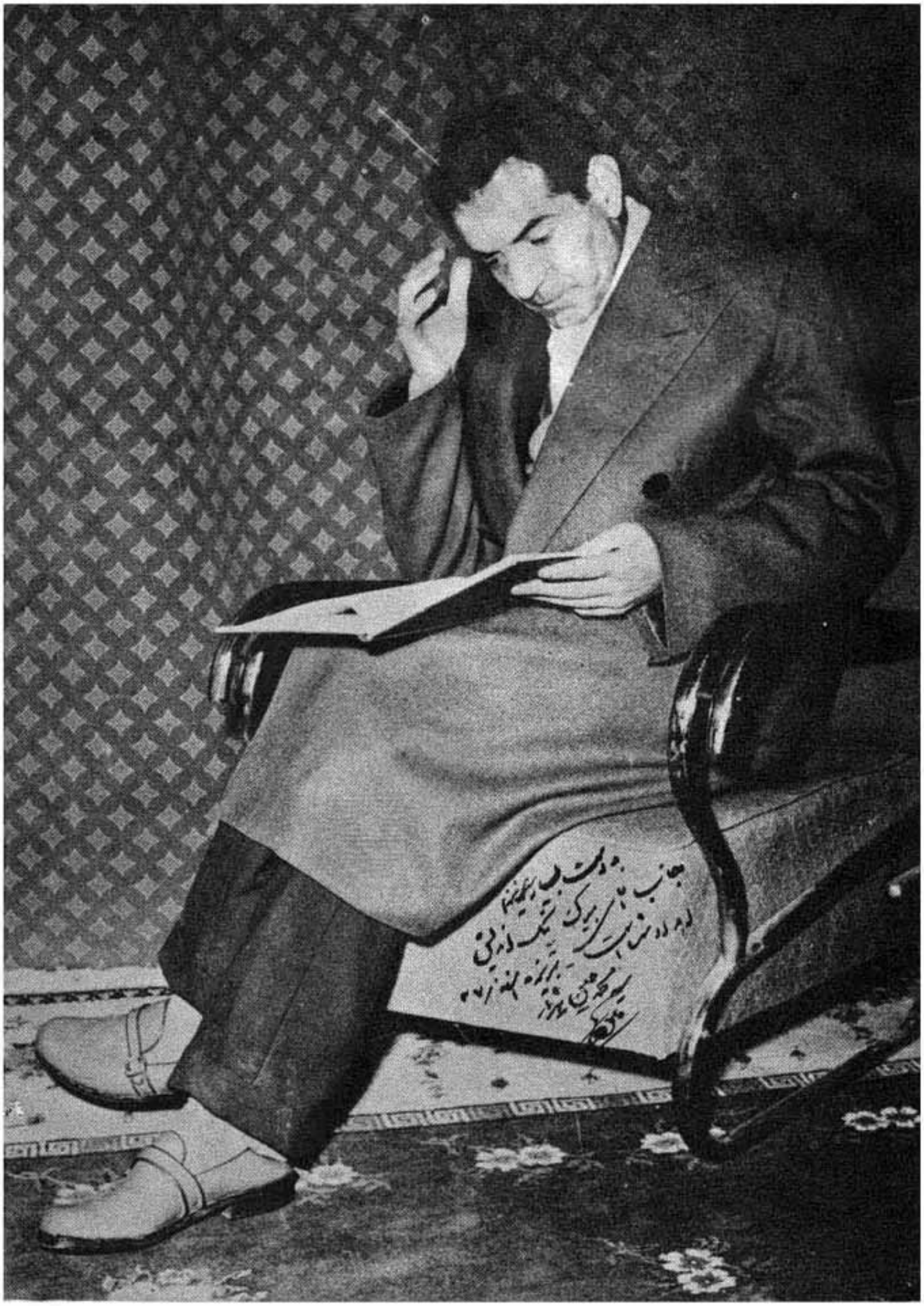

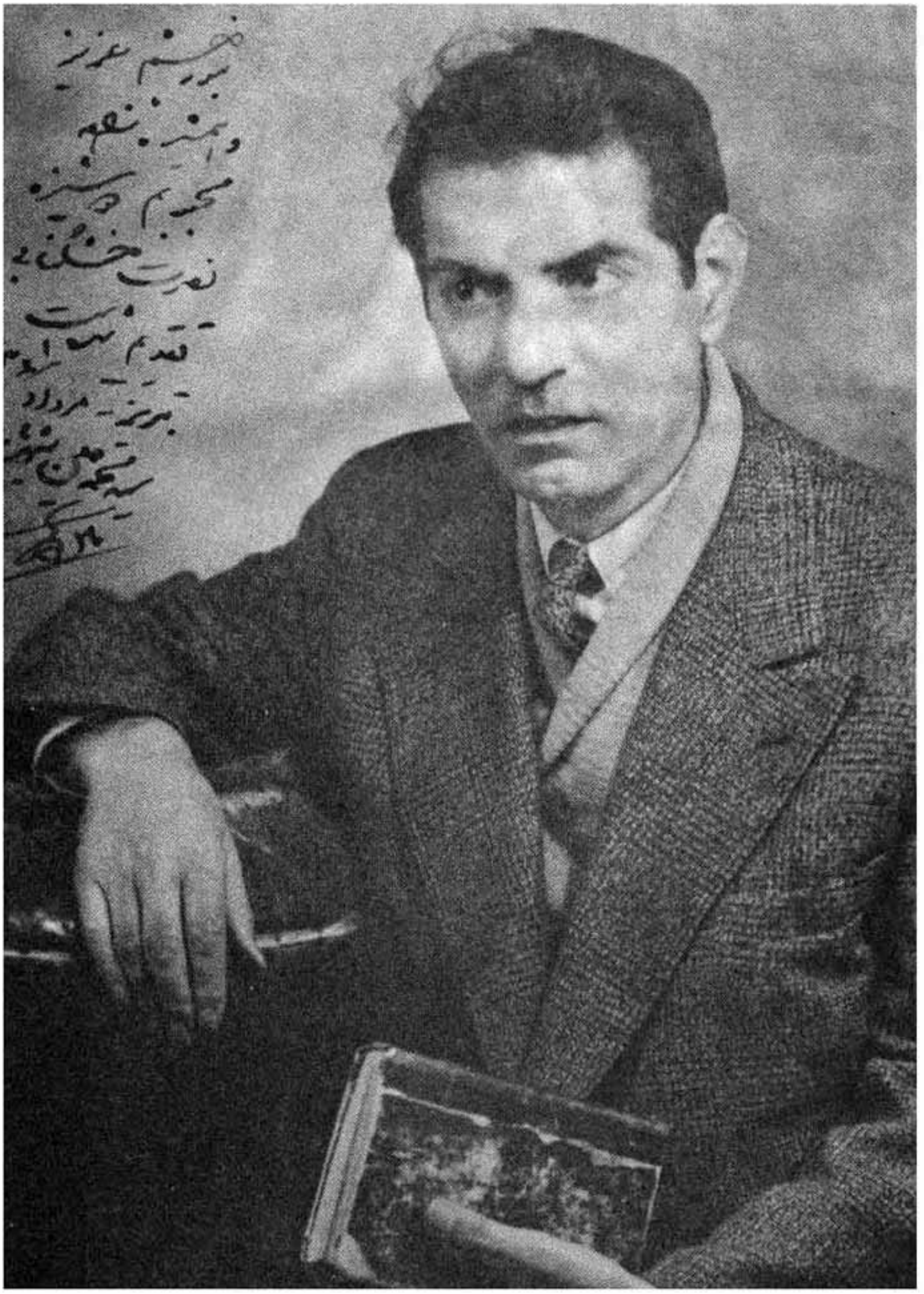

استاد شهریار با دو دخترش: شهرزاد ،مریم و تنها پسرش هادی

"عزیزه خانم" همسر شهریار با دخترش شهرزاد

تجلیلی از شهریار ـ دکتر مرتضوی ـ استاد شهریار ـ بیوک نیک اندیش

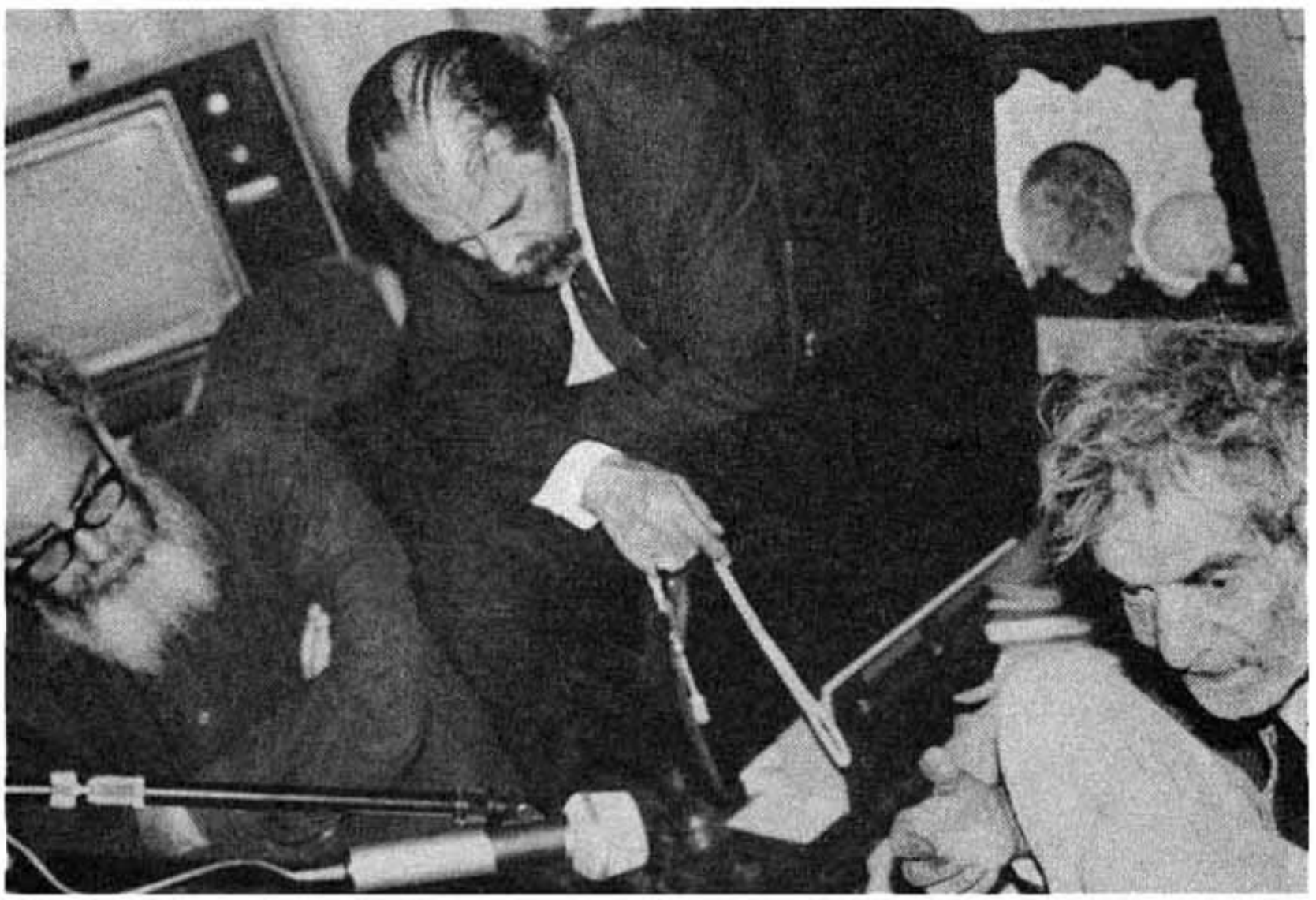

استاد شهریار ـ هـ . الف . سایه و . . .

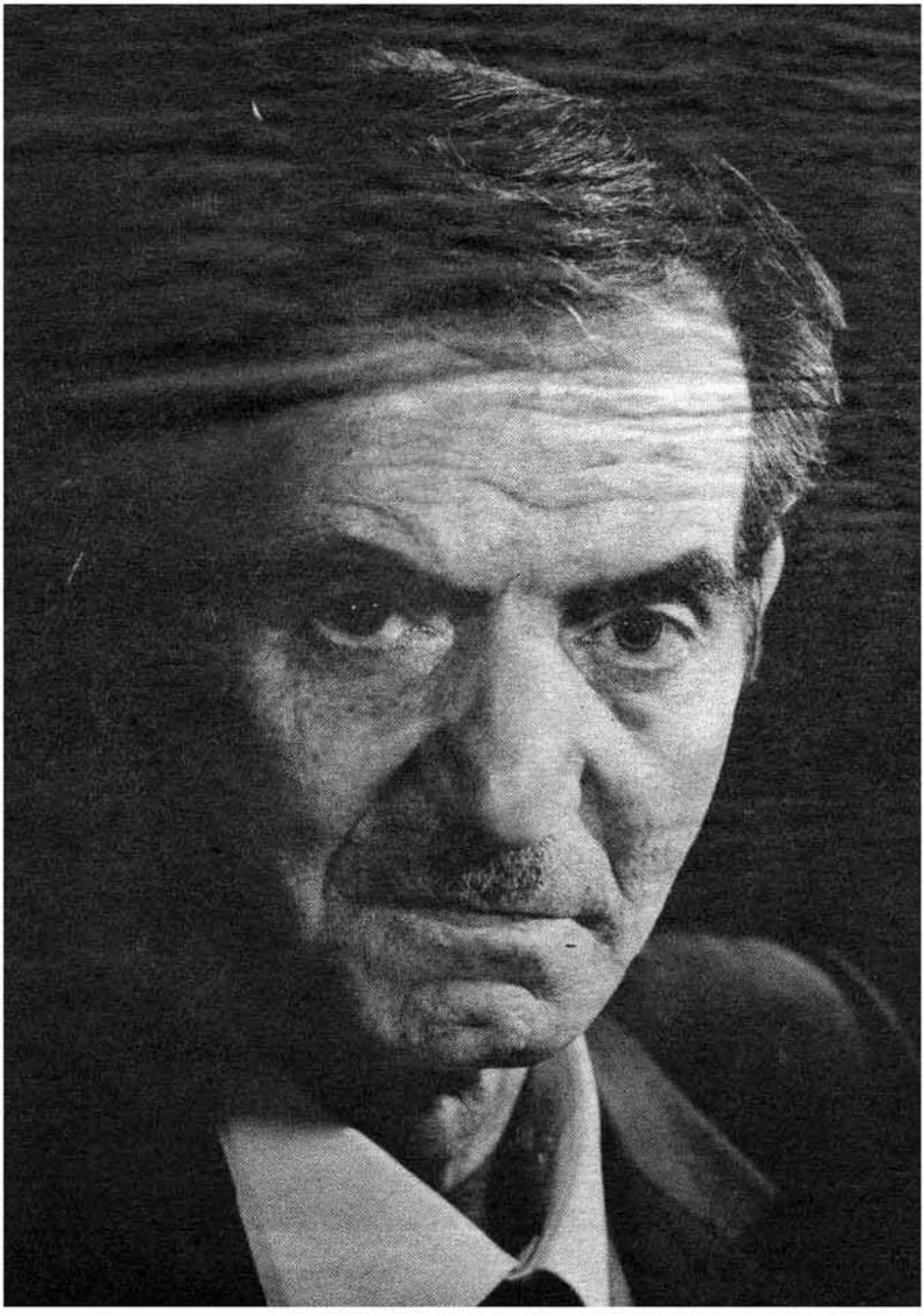

ـ بیوک نیک اندیش ـ شهریار ـ سهند

شهریار و مریم ...

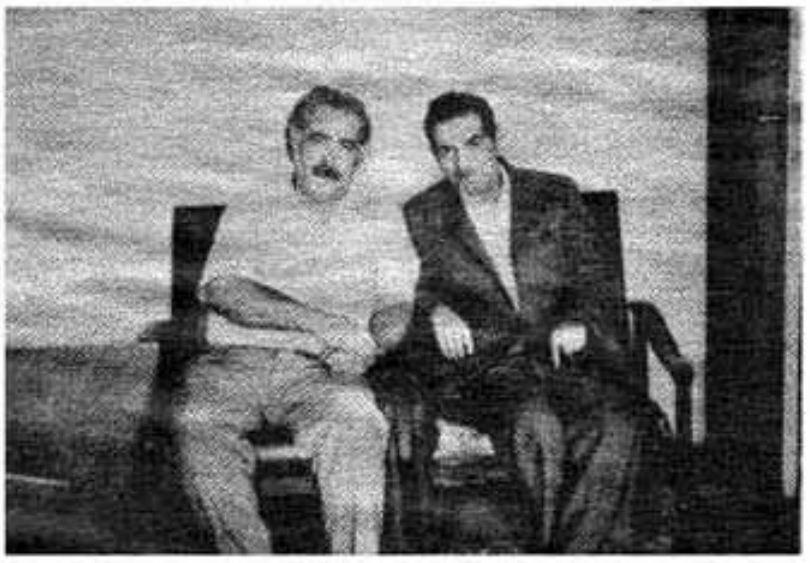

شهریار ــ سهند

شهریار ــ بیوک نیک اندیش

شهریار ــ راهدی

مریم ــ هادی ــ شهرزاد

وارلقین انتشاری مناسبتیله استاد شهریارین گؤندردیکلری شعر

(آزادلیق قوشی وارلیق)

هرچند قوتولماق هله یوق دارلیغیمیزدان
آما بیر آزادلیق دوغولوب وارلیغیمیزدان

(دارلیق) نه بیزیم تکجه آزادلیق قوشیمیز دیر
بیر مژده ده وئرمیش بیزه همکارلیغیمیزدان

به به ، نه شیرین دیللی بو جنت قوشی طوطی
قندین آلوب الهامیله دیندارلیغیمیزدان

دیل آچمادا ، کارلیق دا گئدر ، کورلیغیمیزدا
چون لاللیغیمیز دوغموشیدی کارلیغیمیزدان

دشمن بیزی ال بیر گوره تسلیم اولی ناچار
تسلیم اولوروق دشمنه ناچارلیغیمیزدان

هر انقلابون (وورینجی) صون بنالیق ایستر
دستور گرک آلماق داها معمارلیغیمیزدان

هشیار اولاسیز دشمنی مغلوب ایده جکسیز
دشمنلریمیز قورخوری هشیارلیغیمیزدان

(بیرلیک) یارادین (سوز بیر اولار بیز کیشیلرده)
یوخلیقلاریمیز بیستدیره جک وارلیغیمیزدان

تبریز - ۱۵ / خرداد / ۵۸ شهریار

صاحب امتیاز و مدیر مسئول: دکتر جواد هیئت

تهران. خیابان ولی عصر. کوچه بیدی. ۱۷

طرح از: علی سرهنگی